

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

(Village Names in Chiang Saen District,
Chiang Rai Province)

ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และ รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ
สำนักวิชาศิลปศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2550

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สัญญาเลขที่ 10/พ.ศ.2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

(Village Names in Chiang Saen District,

Chiang Rai Province)

โดย

ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และ รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ
สำนักวิชาศิลปศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2550

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง "ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย" จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากขาดการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2550 โดยการพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้สนับสนุนทุนวิจัยดังกล่าว

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ท่านยังกรุณาเสียสละเดินทางมาให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยถึงมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ด้วยความกรุณายิ่ง อาจารย์เป็นแบบอย่างของการเป็นนักวิชาการ และนักวิจัยที่มีความเมตตาต่อศิษย์ และนักวิจัยรุ่นน้องเสมอมา

คณะผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือในเรื่องข้อมูลหมู่บ้านอย่างดียิ่งจาก นางสาว ปณิดา มั่นยานนท์ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง ผู้ช่วยวิจัย ทั้งในเรื่องการทบทวนวรรณกรรม การเก็บข้อมูล และประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณข้อมูลหมู่บ้านอันมีค่ายิ่งจากผู้บอกภาษา ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านทั้ง 70 หมู่บ้าน ในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ข้อมูลจากท่านเหล่านี้ทำให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์

ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และ รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ

คณะผู้วิจัย

30 มิถุนายน 2551

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง "ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง และความหมายคำเรียกชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน และ 3) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 70 หมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ความหมายของชื่อหมู่บ้าน และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน และทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของชื่อหมู่บ้าน (ที่วิเคราะห์ประกอบกับที่มาของชื่อ) อาจเป็นคำ ๆ เดียว จนถึง 4 คำ โดยส่วนใหญ่จำนวน 56 ชื่อ ประกอบด้วยคำ 2 คำ มีชื่อที่เป็นคำเดียวจำนวน 9 ชื่อ และชื่อที่ประกอบด้วยคำ 3 และ 4 คำมีจำนวน 4 และ 1 ชื่อ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านพบว่า มีการกระจายในกลุ่มความหมายหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ [ธรรมชาติ] เป็นจำนวนมากที่สุด [มนุษย์] และ [ลักษณะ] ตามลำดับ อนึ่ง จากการวิเคราะห์พบว่า ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่จำนวน 42 หมู่บ้านมีที่มาจากลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านอาจมีที่มาจาก แหล่งชุมชนสำคัญในอดีต หรือสถานที่สำคัญทางศาสนา ชุมชนเดิม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต นอกจากนี้ การศึกษาชื่อหมู่บ้านยังมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกด้วย กล่าวคือ ในเชิงประวัติศาสตร์ ข้อมูลการเกิดหมู่บ้านแสดงให้เห็นการขยายตัวของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ลุ่มและแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นจากการใช้ชื่อชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมเป็นฐานในการตั้งชื่อโดยมีส่วนขยายเป็นคำบอกตำแหน่งและทิศทาง ในแง่วิถีชีวิตและความเชื่อนั้น มีการใช้คำแสดงลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณ ในการตั้งชื่อหมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วทั้งอำเภอ ซึ่งมีการแสดงตำแหน่งโดยสังเขปด้วยแผนที่ นอกจากนี้ ชื่อหมู่บ้านยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งมีสอดแทรกอยู่ในการสะกดคำ การออกเสียงคำ และการใช้คำศัพท์ในจำนวนไม่น้อย

ABSTRACT

The project "Village Names in Chiang Saen District, Chiang Rai Province" aimed to 1) investigate structures and meanings of village names in Chiang Saen District, Chiang Rai Province, 2) examine motivations or reasons for naming villages and 3) explore local history, ways of living, belief, and culture reflected from the village names in Chiang Saen District. Data used in this study were from local governmental documents and field study by interviewing informants from 70 villages in Chiang Saen District including chives of Tambols, village headmen, assistant village headmen, elderly people, and other villagers. The gathered data include village history, meaning of village names, and geographical characteristics of the surrounding area. Analysis and synthesis were done according to the objectives.

The results show that structures of village names (as taken the villages' history into consideration) can be from only one word to until the combination of four words. It was found that a large number of 56 names consist of two words, nine names are one-word, three and four-word names are less in number—4 and 1 villages respectively. In relation to meaning, it was found that meanings of words used in naming are distributed in three major semantic domains: [NATURE] (found in the highest number), [HUMAN], and [PROPERTY], respectively. Besides, from the analysis of motivations and reasons in naming, it was found that 42 villages were named according to their geographical characteristics. In addition, the motivations include, important community areas or religious landmarks of villages, the existing communities, and important events in the past.

In addition, the study of village names shows—to some extent—the relationship with local history, ways of living, belief, and culture. In terms of history, data about the establishment of villages show the expansion of communities in relation to plain areas and water sources. Moreover, the expansion of communities from the existing ones can be reflected from the pattern of naming using the existing villages as head and directional words as modifier. In relation to ways of living and belief, it was found that the use of words in geographical and botanical categories was found widely throughout the district demonstrated briefly by maps. In addition, village names show close relationship with the northern Thai dialect as found in spelling, phonetic, and the use of vocabulary words

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อ.....	ง
ABSTRACT.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	5
1.3 สมมติฐาน.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.5 สัญลักษณ์.....	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	7
2.1 หมู่บ้าน.....	7
2.2 การศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน.....	9
2.3 อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	17
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	22
3.1 ขอบเขตของการวิจัย.....	22
3.2 ข้อมูล.....	22
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
บทที่ 4 ลักษณะโครงสร้างทางภาษาและที่มาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน.....	26
4.1 โครงสร้างชื่อหมู่บ้าน.....	26
4.2 ความหมายของคำที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน.....	27
4.3 ที่มาของชื่อหมู่บ้าน.....	34
4.4 รูปแบบการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม.....	36
บทที่ 5 ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจาก ชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน.....	39
5.1 ประวัติศาสตร์และการขยายตัวของชุมชน.....	39
5.2 วิถีชีวิตและความเชื่อ.....	44
5.3 วัฒนธรรมท้องถิ่น.....	48

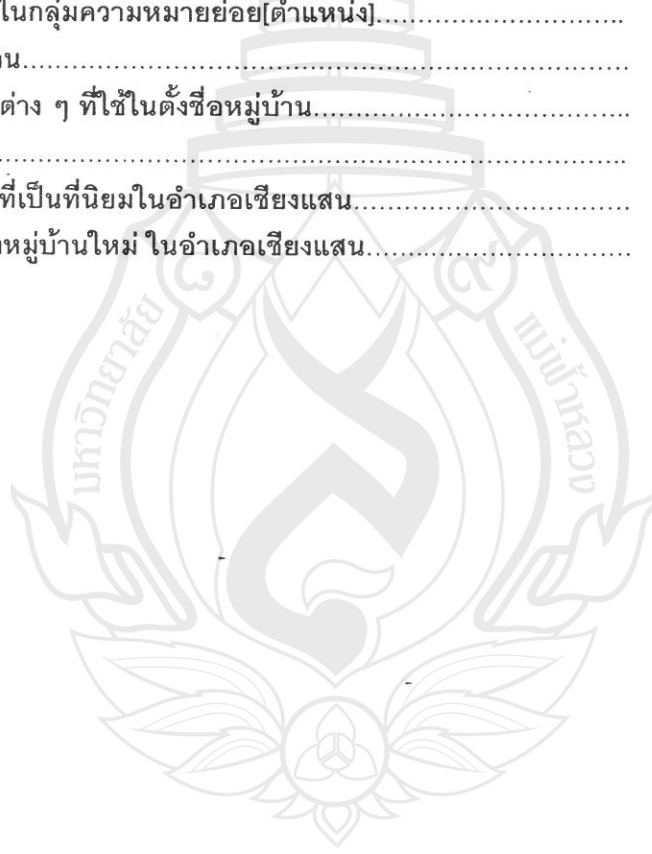
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	51
6.1 บทสรุป.....	51
6.2 อภิปรายผล.....	52
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	53
บรรณานุกรม.....	54
ภาคผนวก.....	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	รูปแบบการนำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านของนักภาษาศาสตร์.....	12
2.2	ผลการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในอดีต.....	16
4.1	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ภูมิประเทศ].....	28
4.2	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [พืช].....	29
4.3	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [สัตว์].....	31
4.4	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ธรรมชาติ].....	31
4.5	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [คนและอาชีพ].....	32
4.6	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ที่อยู่].....	32
4.7	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ความเชื่อ].....	33
4.8	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [คุณสมบัติ].....	33
4.9	คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ตำแหน่ง].....	34
4.10	จำนวนคำที่ใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน.....	37
4.11	คำในกลุ่มทางความหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในตั้งชื่อหมู่บ้าน.....	37
4.12	ที่มาของชื่อหมู่บ้าน.....	37
4.13	ตัวอย่างการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยมในอำเภอเชียงแสน.....	37
5.1	สัดส่วนของรูปแบบการตั้งหมู่บ้านใหม่ ในอำเภอเชียงแสน.....	44

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ภาพจำลองป้องกันบ้านในบ้นห้วยข่อยหล่อย หมู่ที่ 12 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	8
2.2	อาณาเขตติดต่ออำเภอเชียงแสน.....	18
5.1	การแบ่งเขตการปกครองก่อนปี พ.ศ.2527 (ยุคที่ 1 และ 2).....	40
5.2	การแบ่งเขตการปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 ถึงปัจจุบัน (ยุคที่ 3).....	40
5.3	การกระจายของหมู่บ้านใน “กิ่งอำเภอเชียงแสน” ช่วงก่อน พ.ศ.2500 (ยุคที่ 1)...	41
5.4	การกระจายของหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนระหว่าง พ.ศ.2500-2527 (ยุคที่ 2).....	42
5.5	การกระจายของหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนตั้งแต่ พ.ศ.2527 ถึงปัจจุบัน (ยุคที่ 3)..	43
5.6	การกระจายของหมู่บ้านที่มีที่มาของชื่อสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ.....	45
5.7	การกระจายของหมู่บ้านที่มีที่มาของชื่อสัมพันธ์กับพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น.....	47

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ที่มาและความสำคัญของปัญหาในการทำวิจัยเรื่อง "ชื่อหมู่บ้านในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย" ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ประเด็นที่มีการศึกษาในงานวิจัยเกี่ยวกับ "ชื่อหมู่บ้าน" วิธีดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน และการเกิดใหม่ของชุมชนและหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.1.1 ประเด็นที่มีการศึกษาในงานวิจัยเกี่ยวกับ "ชื่อหมู่บ้าน"

"ชื่อหมู่บ้าน" เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งจากนักภาษาศาสตร์ (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์ 2532, ปราณี กุลละวณิชย์ 2535, รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539, นื่องนุช มณีอินทร์ 2543, สุจิตลักษณ์ ดีมดุง 2547) และนักวิชาการสาขาอื่นๆ (นคร สารสมุทร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ปราณี บานชื่น 2527) ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านมีทั้งการศึกษาชื่อหมู่บ้านเฉพาะถิ่น ตั้งแต่ระดับอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ (จินตนา ยอดยิ่ง 2519) อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536) อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539) และระดับจังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย (นคร สารสมุทร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) จังหวัดเลย (ปราณี บานชื่น 2527) จังหวัดมหาสารคาม (วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์ 2532) จังหวัดเชียงใหม่ (นื่องนุช มณีอินทร์ 2543) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านระหว่างถิ่นต่างๆ ได้แก่ ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทลกวาสีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ปราณี กุลละวณิชย์ 2535) และชื่อหมู่บ้านของจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย (สุจิตลักษณ์ ดีมดุง 2547)

สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหานั้น "ชื่อหมู่บ้าน" ได้รับการศึกษาค้นคว้าและอธิบายในหลายแง่มุมทั้งทางด้านภาษาและสังคม ในด้านภาษา งานวิจัยในอดีตพยายามแสดงให้เห็นลักษณะโครงสร้างทางภาษาของชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

- ก. ชนิดของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านและลักษณะการสร้างคำ เช่น งานของปราณี กุลละวณิชย์ (2535) อธิบายว่า โครงสร้างชื่อหมู่บ้านจ้วง (ในมณฑลทลกวาสี ประเทศจีน) ประกอบด้วย คำนาม + คำนาม เช่น nazrin "นา, หิน" คำนาม + คำคุณศัพท์ เช่น byanding "ภูเขาหิน, แดง" คำคุณศัพท์ + คำนาม เช่น hawmboq "ชาว, ป่อ" คำบุพบท + คำนาม เช่น lajmbanj "ใต้, บ้าน" เป็นต้น
- ข. ลักษณะทางความหมายของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน เช่น จากงานของ รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา (2536) พบว่าคำแรกของชื่อหมู่บ้านที่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่เป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ เช่น แหล่งน้ำ (วัง ท่า ห้วย หาด หนอง) ที่สูง (ดอน โคก โนน) ป่าดง (เหล่า ดง บะ พนม) เป็นต้น
- ค. องค์ประกอบทางความหมายของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน เช่นการแสดงองค์ประกอบทางความหมาย (อรรถลักษณะ) ของคำนามทั่วไปที่เกี่ยวกับโคก และดอน ว่ามีอรรถลักษณะร่วมกันคือ [ห่างจากแม่น้ำ] และอรรถลักษณะต่าง ได้แก่ [ที่สูง] [ที่นูนสูงขึ้น] และ[กว้างใหญ่] (สุจิตลักษณ์ ดีมดุง 2547) ดังแสดง

อรรถลักษณะ	ที่สูง	ที่นูน สูงขึ้น	ห่างจาก แม่น้ำ	กว้าง ใหญ่
โคก		X	X	
ดอน	X		X	X

(*หมายเหตุ เครื่องหมาย X แสดงการมีอยู่ของอรรถลักษณะ)

- ง. การปรับเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน โดยศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง โครงสร้าง และศัพท์ รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยของการปรับเปลี่ยนด้วย ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของน้องนุช มณีอินทร์ (2543)

ในด้านสังคม งานวิจัยที่ผ่านมาพยายามแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านกับลักษณะทางสังคม เช่น ชื่อหมู่บ้านกับสภาพภูมิประเทศและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจ้วง (ปราณี กุลละวณิช 2535)

ตัวอย่างรูปภาพ

bya	ภูเขาหิน	dah	แม่น้ำ
boh, bo	เนิน, ที่ดอน	rij	ลำธาร
rengz	พื้นที่ราบ	naz	นา
lungz	ไม้ไทรชนิดหนึ่ง	faiz, baenz, goeng, dan	ไม้ไผ่
ge	สน	minz	นุ่น

ข้อสรุป "...คำเหล่านี้แสดงให้เห็นลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพของบริเวณที่ชาวจ้วงอาศัยอยู่ ว่ามีลักษณะเป็นพื้นที่ที่เป็นเขาและที่ราบระหว่างเขามาก ชาวจ้วงจำแนกภูเขาออกเป็นหลายแบบ...ชื่อหมู่บ้านจ้วงที่ให้เห็นลักษณะภูมิประเทศบริเวณที่อาศัยของชาวจ้วงว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นภูเขา เนินเขามาก และมีการอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบชนิดต่างๆ อันเป็นที่ที่มีแหล่งน้ำอยู่ด้วย ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติและที่ชาวจ้วงเองเป็นผู้ทำขึ้น...เราอาจมองเห็นภาพหมู่บ้านจ้วงโดยทั่วไปว่าอยู่ในเขตเขามีสที่ราบระหว่างเขาหรือบนเขาใช้เพาะปลูกข้าว มีแหล่งน้ำได้แก่ แม่น้ำลำธาร หนองน้ำ และมีการชลประทานที่กักเก็บน้ำ เช่น ฝาย และเหมือง มีต้นไม้ใหญ่ที่เป็นสามัญคือ ไม้ไทร และต้นไผ่"

(ปราณี กุลละวณิช 2535: 24-27)

นอกจากนี้ งานวิจัยบางชิ้นยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาและลักษณะของหมู่บ้านไว้ ดังแสดงในตัวอย่างประวัติหมู่บ้านหนองร่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายของ นคร สารสมุทร(ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

"บ้านหนองร่อง หมู่ 8 ตำบลจันจว้า บ้านหนองร่องสร้างเมื่อ พ.ศ. 2400 ในสมัยนั้นมีนายกาวิณ ร่องหาญแก้ว เป็นกำนัน หนองร่องมาจากสภาพธรรมชาติในหมู่บ้านที่มีร่องน้ำที่กว้างยาวจึงเรียกว่าบ้านหนองร่อง อาณาเขตทิศเหนือจรดร่องเรือ ทิศใต้จดบ้านป่าสักหลวง ทิศตะวันออกจดบ้านต้นม่วง ทิศตะวันตกจดบ้านป่าบางหลวง อาชีพ

หลัก ทำนา อาชีพทรง รับจ้าง รายได้เฉลี่ยปีละ 3,500 บาท ประชากรมี 250 คน เชื้อสายไทย ระดับการศึกษา ป. 4
นับถือศาสนาพุทธ”

(นคร สารสมุทฺร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์:109)

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหลากหลายแง่มุม นักภาษาศาสตร์ศึกษา
ชื่อหมู่บ้านและวิเคราะห์จากรูปภาษา โดยพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับสภาพทางสังคม และ
อธิบายว่า การพิจารณาเพียงรูปภาษา หรือ ชื่อหมู่บ้านนั้น ทำให้เราทราบถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ และชีวิตความเป็น
อยู่ของคนแต่ละถิ่น การศึกษาจากรูปภาษาบางครั้งอาจทำให้ไม่ทราบถึงที่มาของการตั้งชื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็น
ทัศนคติของแต่ละชุมชน ประกอบกับอาจเกิดความเข้าใจผิดในการอธิบายความหมายของคำที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน
เนื่องจากมีคำพ้องรูปในภาษาถิ่นต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบและแปลความหมายผิด ดังแสดงในตัวอย่าง ชื่อหมู่บ้านใน
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายดังนี้

ชื่อหมู่บ้าน	ความหมายจริง	ความหมายพ้อง
ด้าย	ต้นหนองไก่อ	เส้นด้าย
(หนองบัว)สด	ไหลขึ้นมา	ใหม่

นอกจากนี้ นักวิชาการแขนงอื่น ๆ พยายามรวบรวมประวัติความเป็นมาของแต่ละหมู่บ้าน โดยไม่มีการ
วิเคราะห์ จำแนก หรือจัดกลุ่มลักษณะชื่อหมู่บ้านหรือความเป็นมาเพื่อสร้างคุณค่าให้กับงานวิจัย แต่เป็นเพียงการ
รวบรวมข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น หากได้มีการประมวลถึงที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน
ประกอบเข้ากับการวิเคราะห์ทางภาษาแล้ว จะทำให้การศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การศึกษาเรื่องชื่อหมู่บ้านมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในงานวิจัยหลายชิ้นมีการ
แสดงแผนที่พื้นที่ที่เก็บข้อมูล (ปราณี 2535, รุ่งอรุณและมะลิวัลย์ 2536, สุจิตลักษณ์ 2547) แต่มิได้มีการนำแผนที่
ที่มาใช้ประโยชน์ในการแสดงตำแหน่งของหมู่บ้าน หรือลักษณะภูมิประเทศที่มีความสัมพันธ์กับความหมายของชื่อ
โดยการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นการพรรณนาและมีการแสดงตารางข้อมูลประกอบ หากมีการใช้ประโยชน์จากแผนที่
อาจทำให้งานวิจัยมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และมีค้นพบข้อที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่อาจมองข้ามไป

1.1.2 วิธีดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน

หากพิจารณาถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านจะพบว่า มีวิธีการดำเนินการวิจัยที่หลากหลาย
กล่าวคือ งานวิจัยบางส่วนเก็บข้อมูลจากเอกสารราชการเพียงอย่างเดียว (ปราณี กุลละวณิชย์ 2535, สุจิตลักษณ์ ดี
ผดุง 2547, วิบัณฑิตา ช่วยชูวงษ์ 2532, รุ่งอรุณ ทิมชุนนเดียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536) ในขณะที่งานวิจัย
บางชิ้นมีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (ปราณี บานชื่น 2527) สัมภาษณ์ผู้บอกภาษา (จินตนา ยอดยิ่ง 2519,
ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539) และแบบผสมคือ ใช้ข้อมูลเอกสารราชการ และสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา (น้องนุช มณี
อินทร์ 2543)

การใช้ข้อมูลเอกสารราชการทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นทางการ มีความถูกต้องสูง แต่อาจขาดรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับหมู่บ้าน เช่นประวัติความเป็นมา ความหมายของชื่อหมู่บ้าน นอกจากนี้ งานวิจัยบางชิ้นยังใช้เอกสารทางการที่ค่อนข้างเก่า จึงอาจทำให้การอธิบายและตีความไม่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริง ในด้านการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาอาจทำได้ แต่หากต้องการเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์กับสังคมอาจทำให้เกิดคำถามเรื่องพลวัตของชุมชน ซึ่งไม่สามารถสะท้อนให้เห็นได้อย่างถูกต้องและเป็นจริง เช่นงานวิจัยของสุจริตลักษณ์ ดีผดุง ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2547 แต่กลับใช้ข้อมูลชื่อหมู่บ้านจากเอกสาร "ทำเนียบท้องที่ พุทธศักราช 2535" ซึ่งเป็นข้อมูลย้อนหลังไปถึง 12 ปี จากการสำรวจข้อมูลจากส่วนราชการในเบื้องต้นของผู้วิจัยพบว่า เอกสารของทางราชการจะมีข้อมูลที่ค่อนข้างจำกัด หลายหน่วยงานไม่ได้ทำการสำรวจข้อมูลใหม่เป็นประจำทุกปี แต่อาจสำรวจ 5 หรือ 10 ปีต่อครั้ง ยกตัวอย่างเช่น ข้อมูลทำเนียบท้องที่ของกระทรวงมหาดไทย ข้อมูลแผนที่ของกรมแผนที่ทหาร เป็นต้น แต่ในสภาพความเป็นจริง มีหมู่บ้านใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา มีการตั้งหมู่บ้านใหม่ แยกหมู่บ้าน ซึ่งสภาพความเป็นจริงดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านในยุคปัจจุบันมีความเหมือนหรือต่างจากในอดีตอย่างไร การศึกษาในประเด็นดังกล่าว อาจนำไปสู่การอธิบายเรื่องรูปแบบการขยายตัวของชุมชน รวมถึงโลกทัศน์หรือวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชุมชนผ่านการตั้งชื่อหมู่บ้านอีกด้วย

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้วิจัยไม่ต้องเดินทางลงพื้นที่ซึ่งต้องใช้เวลามาก การเก็บข้อมูลวิธีนี้ช่วยลดระยะเวลาในการเดินทาง และมักใช้เก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยที่ต้องเก็บข้อมูลวงกว้าง เช่น ข้อมูลระดับจังหวัดหรือประเทศ อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมีข้อจำกัดอยู่พอสมควร กล่าวคือ ผู้วิจัยไม่สามารถถามกับการตอบแบบสอบถาม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบได้ในขณะที่มีการตอบคำถาม บ่อยครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจคำถาม และให้คำตอบผิด ๆ แบบสอบถามประเภทนี้จึงมักใช้ได้ในกรณีถามข้อมูลที่เป็นความจริง (facts) นอกจากนี้หากแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended questionnaire) ก็อาจจะไม่ได้รับคำตอบอย่างละเอียด เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมักหลีกเลี่ยงการเขียนตอบด้วยข้อความยาว ๆ

การเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลในรายละเอียด ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่มีความถูกต้องค่อนข้างสูง และสามารถปรับรูปแบบคำถามได้ทันทีหากผู้บอกภาษาไม่เข้าใจคำถาม การสัมภาษณ์มักถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลส่วนที่แบบสอบถามไม่สามารถให้ความกระจ่างได้ และยังเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บมาแล้วในเบื้องต้นอีกด้วย การเก็บข้อมูลวิธีนี้มีเพียงปัญหาเรื่องการเดินทาง และเวลาที่ต้องใช้ในการเก็บข้อมูลมากเท่านั้นที่เป็นอุปสรรคในการวิจัย

จากข้อดีและข้อเสียของวิธีดำเนินการวิจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่าการกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยแต่ละประเภทนั้น จะต้องพิจารณาถึงลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นสำคัญ

1.1.3 การเกิดใหม่ของชุมชนและหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เดิมเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโบราณชื่อ "เชียงแสน" มีงานเอกสารหลายชิ้นที่กล่าวถึงประวัติของอาณาจักรเชียงแสน (พระประวัติพ่อขุนเม็งราย และจังหวัดเชียงราย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, อุดม

รุ่งเรืองศรี 2528, ทวี สมหวัง และคณะ 2533, โบราณคดี เชียงราย (เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข 9/2533) 2533, เอกสารประกอบการสัมมนา การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "เชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี" 2534, พระธรรมวิมลโมลี 2538, ฮันส์ เพนธ์ พรณเพ็ญ เครือไทย และ ศรีเลา เกษพรหม 2540, ปรีวรรต ธรรมาปรีชากร และ คณะ 2541, สุรพล ดำริห์กุล 2542, โครงการสัมมนาทางวิชาการ เชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี 2543, ธวัช มณีผ่อง และคณะ 2546, บดินทร์ กินาวงศ์ และคณะ 2546, สรวิชาติ อ่องสกุล 2546, นุชภางค์ ชุมดี 2549, เอกสารบรรยายสรุป อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2550) "เชียงแสน" นับเป็นอาณาจักรแรกของล้านนา ได้ผ่านการปกครองโดยกษัตริย์ล้านนาหลายพระองค์ เช่น พระเจ้ามังราย พระเจ้าแสนภู พระเจ้าคำฟู เมืองเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านตอนบนของอาณาจักรล้านนา เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าระหว่าง พ.ศ. 2244-2347 ก่อนตกเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ชาวเชียงแสนจำนวนประมาณ 22,000 ครอบครัว ได้ถูกกวาดต้อนให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองต่าง ๆ ของล้านนา เช่น เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และบริเวณตอนกลางของประเทศไทย ที่ตำบลเสาให้ จังหวัดสระบุรี และตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ทำให้เชียงแสนกลายเป็นเมืองร้าง

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากมีการปฏิรูประบบราชการ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอินทวิไชย บุตรเจ้าผู้ครองเมืองลำพูน นำราษฎรชาวเมืองลำพูน และเชียงใหม่ประมาณ 1,500 ครอบครัวขึ้นไปตั้งถิ่นฐานและฟื้นฟูเมืองเชียงแสน พร้อมพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาราชเดช ดำรงตำแหน่งเจ้าเมือง เชียงแสน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2442 เมืองเชียงแสนถูกยุบลงเป็น "กิ่งอำเภอเชียงแสน" และย้ายศูนย์กลางการปกครองไปอยู่ที่ตำบลกลาง (อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน) ก่อนจะได้เป็นอำเภอเชียงแสน ในปี พ.ศ.2500 จนถึงปัจจุบัน

จากประวัติความเป็นมาของอำเภอเชียงแสนโดยสังเขป จะเห็นได้ว่าอำเภอเชียงแสนมีพัฒนาการที่มีความเป็นพลวัตค่อนข้างสูง กล่าวคือ ตั้งแต่มีความเจริญสูงสุดเป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านนา จนกระทั่งกลายเป็นเมืองร้าง การเกิดใหม่ของชุมชนในเขตอำเภอเชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 5 นับเป็นจุดเวลาที่สำคัญและน่าสนใจศึกษาถึงรูปแบบการขยายตัวของชุมชน และความสัมพันธ์ที่มีต่อประวัติศาสตร์ในอดีต แนวคิดการปกครองที่ให้หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองนั้น น่าจะเพิ่งเกิดขึ้นในสมัยนี้ จากมุมมองของการศึกษาทางภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดที่จะศึกษาลักษณะทางภาษาและสังคม จากชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง และความหมายคำเรียกชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2.2 เพื่อศึกษาที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

1.2.2 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน

1.3 สมมติฐาน

1.3.1 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน มีลักษณะทางภาษาที่คล้ายคลึงกับชื่อหมู่บ้านในบริเวณอื่น ๆ ของประเทศไทย

1.3.2 ที่มาหรือเหตุผลหลักในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์ หรือที่ตั้งของหมู่บ้าน

1.3.3 การตั้งชื่อหมู่บ้านสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เข้าใจลักษณะทางภาษาและที่มาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.4.2 เข้าใจประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ของคนในอำเภอเชียงแสนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4.3 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของสถานที่

1.4.4 ใช้เป็นกรณีศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมให้เกิดความเป็นเอกภาพจากความเข้าใจซึ่งกันและกัน

1.5 สัญลักษณ์

<กกก>	รูปเขียน
/กกก/	เสียง
[กกก]	ความหมาย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 หมู่บ้าน

หมู่บ้าน คือ กลุ่มของบ้าน เกิดจากการรวมกันของกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นญาติพี่น้องโดยสายเลือดหรือไม่ใช่ก็ได้ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานเช่นนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสิ่งคม อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ “หมู่บ้าน” เริ่มมีขึ้นไม่นานนัก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นรูปแบบการปกครองที่นำมาจากชาติตะวันตก ดังนั้น “หมู่บ้าน” จึงมิได้หมายความถึงเพียงกลุ่มของบ้านที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน หากแต่ยังหมายรวมถึงอาณาเขตปกครองระดับเล็กที่สุด ซึ่งจำแนกโดยราชการ มีบุคคลในชุมชนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากทางการเป็นผู้ดูแล เรียกว่า กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน “หมู่บ้าน” เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจทางการปกครอง โดยได้รับงบประมาณในการบริหารส่วนหนึ่งจากทางราชการ

หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีชื่อเป็นเอกลักษณ์ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยพบว่า หมู่บ้านที่อยู่ต่างตำบล อำเภอ หรือจังหวัดอาจมีชื่อเหมือนกัน เช่น

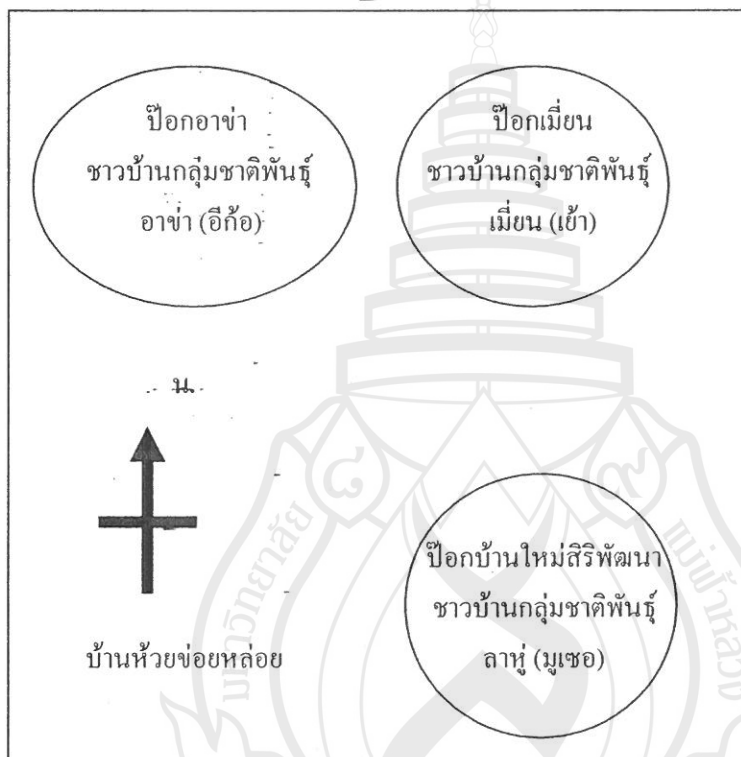
หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
ป่าบง	รอบเวียง	เมือง	เชียงราย
ป่าบง	ป่าดิ่ง	แม่จัน	เชียงราย
ป่าบง	ผางาม	เวียงชัย	เชียงราย
ป่าบง	เจริญเมือง	พาน	เชียงราย
ป่าบง	บัวสลี	แม่ลาว	เชียงราย
ป่าบง	เวียง	เวียงป่าเป้า	เชียงราย
ป่าบง	แม่สรวย	แม่สรวย	เชียงราย
ป่าบง	โป่งน้ำร้อน	ฝาง	เชียงใหม่
ป่าบง	แม่่นะ	เชียงดาว	เชียงใหม่
ป่าบง	ศรีบัวบาน	เมือง	ลำพูน
ป่าบง	ตะเบาะ	เมือง	เพชรบูรณ์
ป่าบง	โคกขม้น	วังสะพุง	เลย
ป่าบง	ด่านเกวียน	โชคชัย	นครราชสีมา

ตัวอย่างข้างต้นแสดงชื่อบ้าน “ป่าบง” ที่มีซ้ำกันถึง 13 หมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอยู่ในจังหวัดเชียงรายถึง 7 หมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ชื่อหมู่บ้านจะมีลักษณะเฉพาะ แต่ก็อาจมีชื่อซ้ำได้ เพราะเงื่อนไขในการตั้งชื่อหมู่บ้านส่วนหนึ่งเกิดจากลักษณะธรรมชาติและภูมิประเทศ ดังนั้น หากสภาพแวดล้อมหรือภูมิประเทศของหมู่บ้านใดมีความคล้ายคลึงกัน ก็อาจเกิดชื่อซ้ำขึ้นได้ เช่นในกรณี บ้านป่าบง (ป่าที่เต็มไปด้วยต้นไผ่) อนึ่ง ประเด็นการซ้ำของชื่อนี้ก็เป็นอีกกรณีที่น่าจะศึกษาต่อไป เนื่องจากอาจแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดในเชิงภูมิศาสตร์ระหว่างพื้นที่

จากการสำรวจหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนเบื้องต้นพบว่า ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านในอาณาเขตของแต่ละหมู่บ้านนั้น ไม่จำเป็นต้องรวมกันอยู่เป็นกลุ่มเดียวกันก็ได้ กล่าวคือ ในอาณาบริเวณของหมู่บ้านหนึ่ง ๆ อาจมีกลุ่มบ้านหลายกลุ่ม กลุ่มบ้านย่อย ๆ ในหมู่บ้านจะถูกเรียกว่า "ป๊อกบ้าน" โดยทั่วไป ป๊อกบ้านแต่ละป๊อกบ้าน จะประกอบด้วยชาวบ้านที่มีลักษณะความสัมพันธ์บางอย่างร่วมกัน เช่น เป็นกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนั้นพร้อม ๆ กัน หรืออาจชาติพันธุ์เดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ป๊อกบ้านในบ้านห้วยข่อยหล่อย หมู่ที่ 12 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ภาพจำลองป๊อกบ้านในบ้านห้วยข่อยหล่อย หมู่ที่ 12 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากภาพที่ 2.1 จะเห็นว่า บ้านห้วยข่อยหล่อยประกอบด้วย 3 ป๊อกบ้าน ได้แก่ ป๊อกอาข่าทางทิศตะวันตก ป๊อกเมี่ยนทางทิศตะวันออก และป๊อกมุเซอ (บ้านใหม่สิริพัฒนา) ทางทิศใต้ของป๊อกเมี่ยน การแยกป๊อกบ้านเกิดจากความสัมพันธ์ในเชิงสังคม (กลุ่มชาติพันธุ์) หากพิจารณาในเชิงภูมิศาสตร์จะพบอีกว่า ระยะทางและการคมนาคมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการแยกกลุ่มคนออกเป็นป๊อกต่าง ๆ และอาจนำไปสู่การแยกหมู่บ้านในภายหลังได้ ในที่สุด เช่น กรณีป๊อกบ้านใหม่สิริพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยชาวเขาเผ่าลาหู่จำนวน 50 หลังคาเรือน ที่ตั้งอยู่ห่างจากป๊อกบ้านอีก 2 ป๊อกพอสมควร การติดต่อสื่อสารภายในหมู่บ้านเป็นไปด้วยความไม่สะดวก ชาวบ้านในป๊อกนี้จึงคิดจะขอแยกตัวออกเป็นหมู่บ้าน โดยตั้งชื่อใหม่ว่าบ้านใหม่สิริพัฒนา แต่กำลังรอการพิจารณาจากกระทรวงมหาดไทยว่าจะอนุญาตหรือไม่ต่อไป

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน

ชื่อสถานที่ เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจศึกษาโดยนักวิชาการในหลากหลายสาขา Encyclopedia Britannica (1996; vol.15, 160) อธิบายว่า สาเหตุของการต้องตั้งชื่อให้กับสถานที่นั้นมีความคล้ายคลึงกับการตั้งชื่อบุคคลในสองประการสำคัญ กล่าวคือ สถานที่หนึ่ง ๆ เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นด้วยลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญและประโยชน์ควรค่าแก่การมีชื่อ

"The giving of local names depends, much like that of personal names, upon (1) a sense that a place is an entity which possesses an individuality differentiating it from other places, and (2) a sense that a place is useful and therefore worth naming..."

(Encyclopedia Britannica 1966; vol.15, 1160)

ในต่างประเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับชื่อสถานที่จำนวนไม่น้อย นื่องนุช (2543) อธิบายว่างานวิจัยเกี่ยวกับชื่อสถานที่ในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาโครงสร้างทางภาษาของชื่อ แหล่งที่มา และความหมายของชื่อเป็นหลัก Read (2004) ศึกษาชื่อสถานที่ในมลรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา พบว่า ชื่อสถานที่ในมลรัฐฟลอริดามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นชื่อที่มาจากภาษาพื้นเมือง หรืออเมริกันอินเดียน (American Indian) ตระกูลมัสโกเกียน (Muskogean family) 3 ภาษาหลัก ได้แก่ เซมิโนล (Seminole) ฮิตชิตี (Hitchiti) และ ชอคเทา (Choctaw) เมื่อพิจารณาความหมายของชื่อสถานที่พบว่า คำที่ประกอบเป็นชื่อสถานที่ในมลรัฐฟลอริดานั้น ส่วนใหญ่มีความหมายเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ สัตว์ พืชพรรณ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น ตามที่สรุปไว้ในหนังสือ "Florida Place Names of Indian Origin and Seminole Personal Names"

"The prosaic character of the native geographic names in Florida is remarkable. Animals, fish, reptiles, trees, conspicuous features of the landscape, trivial incidents, and personal names form the chief sources from which these names are drawn..."

(Read 2004 : 78)

การศึกษาเกี่ยวกับชื่อสถานที่ในประเทศไทย จะมุ่งเน้นไปที่ชื่อหมู่บ้านเป็นหลัก จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการศึกษาชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย โดยมีทั้งประเภทที่เจาะจงพื้นที่ในวงแคบคือในระดับอำเภอ (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, รุ่งอรุณ ทิมชุนนเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539) วงกว้างคือในระดับจังหวัดและภาค (นคร สารสมุทร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ปราณี บานชื่น 2527, วิบัณฑิตา ช่วงชูวงษ์ 2532, นื่องนุช มณีอินทร์ 2543, สุจิตลักษณ์ ดิมดวง 2547) รวมไปถึงการศึกษาเปรียบเทียบข้ามภาษาอีกด้วย (ปราณี กุลละวณิชย์ 2535) เมื่อพิจารณาคุณสมบัติทางวิชาการของผู้ศึกษา สามารถแบ่งกลุ่มของผู้ศึกษาชื่อหมู่บ้านนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักภาษาศาสตร์ (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, วิบัณฑิตา ช่วงชูวงษ์ 2532, ปราณี กุลละวณิชย์ 2535, รุ่งอรุณ ทิมชุนนเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539, นื่องนุช มณีอินทร์ 2543, สุจิตลักษณ์ ดิมดวง 2547) และกลุ่มนักวิชาการอื่นๆ (นคร สารสมุทร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ปราณี 2527) อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการศึกษา การนำเสนอเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน ตลอดจนผลการศึกษาของนักวิชาภาษาทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยสังเขปดังนี้

2.2.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาชื่อหมู่บ้านของนักวิชาการที่ไม่ใช่ นักภาษาศาสตร์คือ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลทั่วไป พร้อมทั้งประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งหมู่บ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกเรื่องราวในอดีตเพื่อบอกเล่าให้กับลูกหลานในอนาคตได้รับรู้รับทราบ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่นักภาษาศาสตร์มองประเด็นความจำเป็นในการศึกษาชื่อหมู่บ้านที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ นอกจากเพื่อเป็นการบันทึกข้อมูลสำคัญในอดีตเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539) แล้ว การศึกษาเรื่องชื่อหมู่บ้านยังมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อหมู่บ้าน แสดงให้เห็นแนวโน้มของการตั้งชื่อหมู่บ้านในแต่ละถิ่น ตลอดจนอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์ วิถีชีวิตของผู้คน วัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน (วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์ 2532, ปราวณี กุลละวณิชย์ 2535, รุ่งอรุณ ทิมชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, น่องนุช มณีอินทร์ 2543, สุจิตลักษณ์ ดีผดุง 2547)

2.2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในการศึกษาชื่อหมู่บ้านมีความหลากหลาย การศึกษาโดยนักวิชาการที่ไม่ใช่ นักภาษาศาสตร์ มักใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครู ตลอดจนผู้เฒ่าผู้แก่ ที่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับหมู่บ้านเป็นอย่างดี และทำการบันทึกเสียง

สำหรับกลุ่มนักภาษาศาสตร์นั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ ทรัพยากรที่ตั้งของผู้วิจัยกับแหล่งข้อมูล และเวลาในการทำงานปกติกับเวลาทำวิจัย เป็นที่น่าสังเกตว่า นักวิจัยที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามักมีเวลาให้กับการเก็บข้อมูลอย่างเต็มที่ จึงมีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่หลากหลายผสมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาก ละเอียด และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยวิธีการเก็บข้อมูลของนักวิจัยกลุ่มนี้จะเป็นแบบผสมผสานทั้งการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานราชการในระดับต่าง ๆ การอัดเสียงสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาในแต่ละท้องถิ่น และมีการใช้แบบสอบถามในบางประเด็นอีกด้วย (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539, น่องนุช มณีอินทร์ 2543)

สำหรับนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการตามสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีงานตามภาระงานปกติอยู่แล้ว อาจมีเวลาให้การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามน้อย หรือมีการตั้งขอบเขตของงานวิจัยที่จำกัดเนื่องด้วยเหตุผลเรื่องความเป็นไปได้ในการลงพื้นที่ และข้อจำกัดเรื่องงบประมาณวิจัยภาคสนาม จึงใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลเอกสารราชการเท่านั้น (ปราวณี กุลละวณิชย์ 2535, รุ่งอรุณ ทิมชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, สุจิตลักษณ์ ดีผดุง 2547) ถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่ได้จากทางราชการ ก็ไม่สามารถยืนยันได้ถึงความถูกต้องและทันสมัย จากการสำรวจภาคสนามของคณะผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลหมู่บ้านที่ได้จากการลงภาคสนามโดยตรงกับข้อมูลของทางราชการมีความไม่สอดคล้องกันใบบางประเด็นดังนี้

1. ประเด็นแรกเป็นเรื่องความถูกต้องของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องภาษาถิ่น หน่วยงานราชการมักใช้คำภาษามาตรฐานเป็นหลักในการกำหนดชื่อ วิธีการดังกล่าว ทำให้ลักษณะทางเสียงและรูปคำที่มีความเป็นภาษาถิ่นเดิมนั้นผิดเพี้ยนไป จนในบางกรณีอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ยกตัวอย่างเช่น บ้านหนองบัวสด ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน หากพิจารณาแต่รูปภาษาที่ได้จากเอกสารทางราชการ จะตีความได้ว่า "สด" ใน "หนองบัว

สด” หมายถึง “ใหม่” แต่จากการลงสำรวจข้อมูลภาคสนามจากชาวบ้านพบว่า คำว่า “สด” แผลงมาจากคำว่า “ชด” ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือมีความหมายว่า “ผุด หรือโผล่ขึ้น” จากลักษณะความไม่สอดคล้องกันของข้อมูลจากส่วนราชการและภาคชุมชนนี้ ทำให้เกิดข้อกังขาเกี่ยวกับความถูกต้องในการตีความข้อมูล ในงานวิจัยที่อาศัยเพียงข้อมูลเอกสารจากทางราชการ

2. ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของข้อมูลเอกสารที่ใช้ในการศึกษา ถึงแม้ว่าการจัดตั้งหมู่บ้านในแต่ละครั้งจะต้องผ่านระเบียบวิธีต่าง ๆ ทางราชการมากมาย แต่จากการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของชุมชนในชนบทของประเทศไทยส่งผลให้เกิดหมู่บ้านใหม่ ๆ ขึ้นตลอดเวลาจนถึงปัจจุบัน การเกิดใหม่ของหมู่บ้านจึงมีความเป็นพลวัต อย่างไรก็ตาม การสำรวจข้อมูลใหม่ของทางราชการมักจะตามไม่ทันความจริงในข้อนี้ ยกตัวอย่างเช่น การทำแผนที่ของกรมแผนที่ทหารจะใช้เวลาไม่น้อยกว่า 10 ปีในแต่ละครั้ง แม้กระทั่งทำเนียบท้องที่ของกระทรวงมหาดไทยที่เป็นข้อมูลปัจจุบันจริง ๆ ก็เข้าถึงได้ยาก งานวิจัยบางส่วนจึงต้องใช้ข้อมูลเก่าล้าสมัย ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของวิบัณฑิตา ช้วยชูวงษ์ ในปี พ.ศ.2532 ใช้ข้อมูลจากทำเนียบหมู่บ้าน จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ.2529 ส่วนงานวิจัยของสุจริตลักษณ์ ดีมดุง ในปี พ.ศ.2547 ใช้ข้อมูลประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค พ.ศ.2528 แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานจังหวัดในเขตภาคตะวันตก พ.ศ.2528 ประกอบกับทำเนียบท้องที่ พ.ศ.2535 วิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวทำให้คุณค่าและความสมบูรณ์ของงานวิจัยลดลง

2.2.3 รูปแบบการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอผลการศึกษางานที่ทำโดยนักวิชาการที่ไม่ใช่ภาษาศาสตร์ จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาน้อยมาก แต่จะเน้นอธิบายประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเป็นสำคัญ และจะอธิบายในเชิงพรรณนาที่ละหมู่บ้าน ไม่ได้แสดงให้เห็นภาพรวมในการตั้งชื่อ และมีการนำเสนอข้อมูลด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับหมู่บ้าน เช่น การประกอบอาชีพ หรือ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังแสดงในตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอข้อมูลหมู่บ้านของ นคร สารสมุทร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) และ ปรานี บานชื่น (2527)

<p>นคร สารสมุทร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)</p> <p>ชื่อหมู่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none">
- ประวัติความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน
- อาณาเขต
- อาชีพหลัก อาชีพรอง
- เนื้อที่ประกอบอาชีพ
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- จำนวนประชากร
- ข้อมูลอื่น ๆ เชื้อสาย การศึกษา ศาสนา
--

ปราณี บานชื่น (2527)

ชื่อหมู่บ้าน

- ประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อ
- ความหมายของชื่อหมู่บ้าน (พิจารณาจากรูปภาษา)
- สถานที่สวยงาม
- ศิลปหัตถกรรม

(*หมายเหตุ การอธิบายอาจมีไม่ครบทุกข้อในทุกหมู่บ้าน)

สำหรับรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษานักภาษาศาสตร์นั้น ค่อนข้างจะมีความคล้ายคลึงกัน ตรงที่เน้นวิเคราะห์ความหมายและโครงสร้างของชื่อหมู่บ้านเป็นหลัก นอกจากการวิเคราะห์รูปภาษาและความหมายแล้ว อาจแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วยดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รูปแบบการนำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านของนักภาษาศาสตร์

ผู้วิจัย	การนำเสนอ
จินตนา (2519)	ชื่อหมู่บ้าน (พรรณนาที่ละหมู่บ้าน) - คำบอกเล่าประวัติความเป็นมา (ภาษาถิ่น) - คำบอกเล่าประวัติความเป็นมา (ภาษาไทยมาตรฐาน)
วิบัณฑิตา (2532)	1. โครงสร้างทางความหมายของชื่อ (พิจารณาคำแรกหรือคำหลัก) 2. แนวการตั้งชื่อหมู่บ้านและความสัมพันธ์ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรม 3. ลักษณะทางภาษาของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม (จำนวนคำ และ ชนิดของคำที่ประกอบเป็นชื่อ)
ปราณี (2535)	1. ชื่อหมู่บ้านจ้วง - โครงสร้างชื่อ (จำนวนคำ และชนิดของคำ) - แบบของชื่อที่นิยมและการกระจาย - ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสภาพทางภูมิประเทศ 2. ชื่อหมู่บ้าน 4 จังหวัดทางตอนเหนือของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย - โครงสร้างชื่อ (จำนวนคำ และชนิดของคำ) - แบบของชื่อที่นิยมและการกระจาย - ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสภาพทางภูมิศาสตร์ 4. เปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านจ้วงและไทย - ลักษณะโครงสร้าง - คำแรกที่ปรากฏในชื่อที่นิยม - ความสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ

รุ่งอรุณและ มะลิวัลย์ (2536)	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างทางความหมายของชื่อ (พิจารณาคำแรกหรือคำหลัก) 2. แนวการตั้งชื่อหมู่บ้านและความสัมพันธ์ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรม 3. ลักษณะทางภาษาของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม (จำนวนคำ และ ชนิดของคำที่ประกอบเป็นชื่อ)
ประกาศรี (2539)	<p>ชื่อหมู่บ้าน (พรรณนาที่ละหมู่บ้าน)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อผู้ให้ข้อมูล - ประวัติความเป็นมา (ภาษาถิ่น) - ประวัติความเป็นมา (ภาษาไทยมาตรฐาน) - ความหมายของชื่อหมู่บ้านตามรูปภาษา - ความเห็นผู้วิจัยเชื่อมโยงระหว่างรูปภาษากับที่มาของชื่อ
น้องนุช (2543)	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างทางความหมายของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ 2. ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ 3. การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ <ul style="list-style-type: none"> - การปรับเปลี่ยนของชื่อใน 3 ช่วงเวลา - การปรับเปลี่ยนด้านภาษา 4. ปัจจัยของการปรับเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน
สุจริตลักษณ์ (2547)	<p>แผนที่จังหวัด (พรรณนาที่ละจังหวัด)</p> <ul style="list-style-type: none"> - บทนำ - วัตถุประสงค์ - ข้อมูล - การวิเคราะห์ - โครงสร้างทางภาษา - โครงสร้างทางความหมาย - การวิเคราะห์อรรถลักษณะ - การเน้นย้ำความถี่ของการใช้คำกลุ่มต่าง ๆ มาตั้งเป็นชื่อ ในตำบลต่าง ๆ

การวิเคราะห์ทางภาษาของงานวิจัยในอดีต จะพิจารณาโครงสร้างของชื่อหมู่บ้านในข้อมูลว่า ประกอบด้วย คำที่เป็นส่วนหลักและส่วนขยายเป็นคำชนิดใด (Parts of speech) หรือมีวงลักษณะทางความหมาย (Semantic domains) อย่างไร เช่นในงานวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ของ น้องนุช มณีอินทร์ (2543) พบว่า โครงสร้างชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ (โครงสร้างทางความหมาย) ประกอบด้วยคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนหลัก 1 คำ และอาจมีคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายตามมาอีกได้ถึง 2 คำเป็นอย่างมาก หรืออาจไม่มีเลยก็ได้ ดังแสดง

ชื่อหมู่บ้าน >> ส่วนหลัก + (ส่วนขยาย 1) + (ส่วนขยาย 2)

จากโครงสร้างดังกล่าว พบรูปแบบโครงสร้างเป็น 7 รูปแบบ

1. ภูมิภาคประเทศ
2. ชื่อเฉพาะ
3. ชุมชน
4. ภูมิภาคประเทศ + ลักษณะเฉพาะ
5. ชุมชน + ชื่อชุมชน
6. ภูมิภาคประเทศ + คุณสมบัตินั้น
7. ภูมิภาคประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัตินั้น

โครงสร้างทั้ง 7 แบบสามารถสรุปเป็นกฎได้ดังนี้

1. ภูมิภาคประเทศ + (ลักษณะเฉพาะ) + (คุณสมบัตินั้น)
2. ชื่อเฉพาะ
3. ชุมชน + (ชื่อชุมชน)

ถึงแม้ว่าการสรุปโครงสร้างชื่อหมู่บ้านจะมีความกระชับ เข้าใจง่าย แต่การจัดกลุ่มทางความหมาย (Semantic classification) ยังมีความลึกลับอยู่พอสมควร ยกตัวอย่างเช่น หมวดลักษณะเฉพาะ ชื่อเฉพาะ และชื่อชุมชน ดังแสดงในนิยามและตัวอย่างชื่อดังนี้

"...ส่วนขยายลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้ หมายถึง คำที่บ่งบอกพืชพันธุ์ สัตว์ สิ่งของ หรือเป็นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชื่อของแม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่บริเวณนั้น หรือเป็นชื่อของภูเขาที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่บริเวณหมู่บ้าน เช่น ปากกล้วย ท่ามะโอ (ท่าน้ำที่มีต้นส้มโอขึ้นอยู่)..."

...ส่วนหลักชื่อเฉพาะเพียงส่วนเดียว หมายถึง ชื่อที่เป็นมงคลนาม ชื่อพืช ชื่อสัตว์ ชื่อแม่น้ำลำธาร ชื่อภูเขา ชื่อสิ่งของ ชื่อคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งรกรากในจังหวัดเชียงใหม่...สารภี (ชื่อพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งที่พบมากในอำเภอสารภี...

...ส่วนขยายชื่อชุมชน ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้ หมายถึง ชื่อที่ตั้งขึ้นมาเพื่อใช้เรียกชุมชนนั้น ๆ ซึ่งชื่อเหล่านี้เป็นชื่อของเมืองเดิมก่อนการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ หรือเป็นคำเรียกเชื้อชาติของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น หรือเป็นชื่อแสดงลักษณะภูมิภาค และแสดงลักษณะสำคัญของชุมชนนั้น เช่น เมืองเส้น นิคมบ้านพระ...."

(น้องนุช มณีอินทร์ 2543 : 33-36)

ในงานวิจัยชื่อหมู่บ้านในภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยสุจิตลักษณ์ ตีนตุง (2547) แสดงการวิเคราะห์ทางภาษาที่แตกต่างจากงานของน้องนุช (2543) กล่าวคือ มีการวิเคราะห์ลักษณะและชนิดของคำ ที่ประกอบกันเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่ในจังหวัดนครปฐมจะประกอบด้วยคำ 2 คำ โดยคำแรกจะเป็นคำโดด ส่วนคำที่สองจะเป็นคำโดดหรือคำประสม ซึ่งเป็นคำนามกับคำนาม และส่วนน้อยเป็นคำนามกับคำคุณศัพท์ นอกจากนี้ยังมีคำแรกเป็นคำหลักและคำที่สองเป็นคำขยาย

นอกจากนี้ ยังมีการอธิบายโครงสร้างทางความหมาย โดยพิจารณาอรรถลักษณะในกลุ่มต่าง ๆ อย่างละเอียดตามแนวการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Semantic Componential Analysis) โดยแสดงเป็นตาราง พร้อมนำเสนอสัดส่วนของการใช้อรรถลักษณะทางความหมายชนิดต่าง ๆ ด้วย แม้ว่าจะมีการอธิบายองค์ประกอบทางความหมายของชื่อหมู่บ้านอย่างละเอียด แต่ผู้วิจัยมิได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการวิเคราะห์อรรถลักษณะใน

รายละเอียด ที่สัมพันธ์กับลักษณะทางภูมิศาสตร์และสังคม นอกจากนี้ การอธิบายลักษณะภูมิประเทศที่สัมพันธ์กับชื่อหมู่บ้าน ก็เป็นเพียงการอธิบายเชิงพรรณนา ถึงแม้จะมีแผนที่ประกอบในแต่ละจังหวัด แต่ก็ได้นำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร เป็นการนำแผนที่มาใช้เพื่อแสดงให้เห็นเพียงอาณาเขต และเขตการปกครองในระดับตำบลของแต่ละจังหวัดเท่านั้น

งานวิจัยเปรียบเทียบชื่อหมู่บ้านข้ามประเทศของปราณี กุลละวณิชย์ (2535) เป็นการเปิดประเด็นเรื่องแบบลักษณ์ภาษา (Linguistic Typology) โดยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม ได้แก่ ชื่อที่เกิดซ้ำกัน หรือคำที่เป็นส่วนประกอบของชื่อที่เกิดซ้ำกัน ที่มีความคล้ายคลึงกันทั้งของไทยและจ้วง และยังเชื่อมโยงถึงลักษณะภูมิประเทศเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิประเทศมีภูเขาหลายประเภทจึงมีการเลือกใช้คำที่หมายถึงภูเขาหลายแบบ เช่น ภูเขาหิน หรือภูเขาดิน ขณะที่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของประเทศไทย มีลักษณะเป็นที่ราบสูง จึงมีการใช้คำที่ให้ความหมายถึงเนินเตี้ย ๆ หลายคำ เช่น โพน โนน และโคก แต่ไม่จำแนกภูเขานอกจากนี้ ยังพบการใช้คำเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่หลากหลายเหมือนกัน แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำเพื่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ ปราณี กุลละวณิชย์ (2535) ยังใช้แผนที่ประกอบการอธิบายการกระจายของคำที่เกิดซ้ำๆ ในชื่อหมู่บ้านแต่ละถิ่น ซึ่งเป็นจุดเด่นของการศึกษานี้ แต่มิได้ใช้แผนที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับลักษณะทางภูมิประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่เป็นข้อสังเกตหลักทำการศึกษาวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านทั้งสองถิ่น

2.2.4 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านของกลุ่มนักวิชาการที่ไม่ใช่นักภาษาศาสตร์ ไม่มีบทสรุปที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นเพียงการพรรณนาข้อมูลไปที่ละหมู่บ้านเท่านั้น ในขณะที่งานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ที่มีรูปแบบการวิเคราะห์ที่ชัดเจน จะนำเสนอผลการศึกษาที่เห็นเป็นข้อสรุปในภาพรวมเกี่ยวกับโครงสร้างทางภาษา โครงสร้างทางความหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ดังแสดงในตารางที่ 2.2 (*หมายเหตุ เป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยของวิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์ (2532) และรุ่งอรุณ ทีชชุนทเดียร์ และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา (2536) มีความคล้ายคลึงกันมากทั้งเนื้อหาที่นำเสนอในเกือบทุกส่วน รวมถึงผลการวิเคราะห์ จะแตกต่างกันก็เพียงแต่ข้อมูลมาจากคนละจังหวัดกันเท่านั้น)

ตารางที่ 2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในอดีต

งานวิจัย	โครงสร้างที่พบมาก	ความหมายที่พบมาก	ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้าน	อื่น ๆ
วัฒนธรรมภาษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม (วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์ 2532)	คำหลายพยางค์ - คำ 2-3 พยางค์มักเป็นคำไทยแท้ - คำ 4-6 พยางค์ส่วนใหญ่ไม่ใช่คำไทยแท้	คำที่เป็นส่วนประกอบหลักบอกลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่สูง ป่า ดง	1. การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน 2. วัฒนธรรมเกษตร, น้ำ, การทำมาหากิน, การดำรงชีวิต 3. วัฒนธรรมเครือญาติ, ความเชื่อ	1. แนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2. สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชื่อ
ชื่อหมู่บ้านในมณฑลกวางสีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ปราณี กุลละวณิชย์ 2535)	คำสองคำ โดยคำหลังมีความหมายขยายคำหน้า ถ้าชื่อประกอบขึ้นด้วยคำ 3 คำ คำสุดท้ายจะเป็นคำบอกทิศทาง	ลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ที่นา แหล่งน้ำ และที่สูง	1. การทำมาหากิน (ทำนา) 2. ลักษณะภูมิประเทศ	ชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม
รายงานการวิจัยเรื่องชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (รุ่งอรุณ ทีมชุนนเกียรติ และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536)	คำสองคำ โดยส่วนใหญ่เป็น นาม + นาม	คำที่เป็นส่วนประกอบหลักเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่สูง ป่า ดง	1. การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน 2. วัฒนธรรมการเกษตร, น้ำ, การดำรงชีวิต 3. วัฒนธรรมเครือญาติ, ความเชื่อ	1. แนวการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2. การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน ด้านเสียง ด้านคำ เปลี่ยนเป็นชื่อใหม่
การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ (น้องนุช มณีอินทร์ 2543)	ภูมิศาสตร์ + (ลักษณะเฉพาะ) + (คุณสมบัติ)	ลักษณะภูมิประเทศ โดยเฉพาะแหล่งน้ำ	1. การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ 2. ความสัมพันธ์ของพื้นที่ป่าต่อวิถีชีวิตของคน 3. ลักษณะภูมิประเทศแบบพื้นที่สูง	1. ลักษณะการปรับเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านที่พบมากคือ ใช้ชื่อใหม่แทนชื่อเดิม 2. การปรับเปลี่ยนทางภาษา ด้านศัพท์ การสะกดคำ และโครงสร้าง

ชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย (ผู้จัดลักษณะ ดีผดุง 2547)	คำมูลที่เป็นคำนาม (หลัก) + คำมูลที่เป็นคำนาม (ขยาย)	กลุ่มอรรถลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะ น้ำ-แหล่งน้ำ	ความผูกพันระหว่างแหล่งน้ำกับชุมชน	วิเคราะห์อรรถลักษณะ
---	---	--	-----------------------------------	---------------------

จากตารางที่ 2.2 จะเห็นว่า ลักษณะโครงสร้างของชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยมมากที่สุดคือการนำคำ 2 คำมาประกอบกันเป็นชื่อ โดยคำแรกเป็นคำหลักและคำที่สองเป็นส่วนขยาย ในทางความหมาย คำหลักที่พบมากที่สุดมักเป็นคำที่แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำที่มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน กล่าวคือ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพหลักคือการเกษตรที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำ การเล็งเห็นความสำคัญของลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นอันดับแรกถูกสะท้อนออกมาในลักษณะของการเลือกใช้คำ ที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ เป็นคำที่เป็นองค์ประกอบหลัก (คำแรก) ของชื่อ

2.3 อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากข้อมูลเอกสารบรรยายสรุป อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานอำเภอ (2550) อธิบายถึงลักษณะทางกายภาพของอำเภอเชียงแสน ดังนี้

ก. ลักษณะทั่วไป

อำเภอเชียงแสน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ 442 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายประมาณ 60 กิโลเมตร

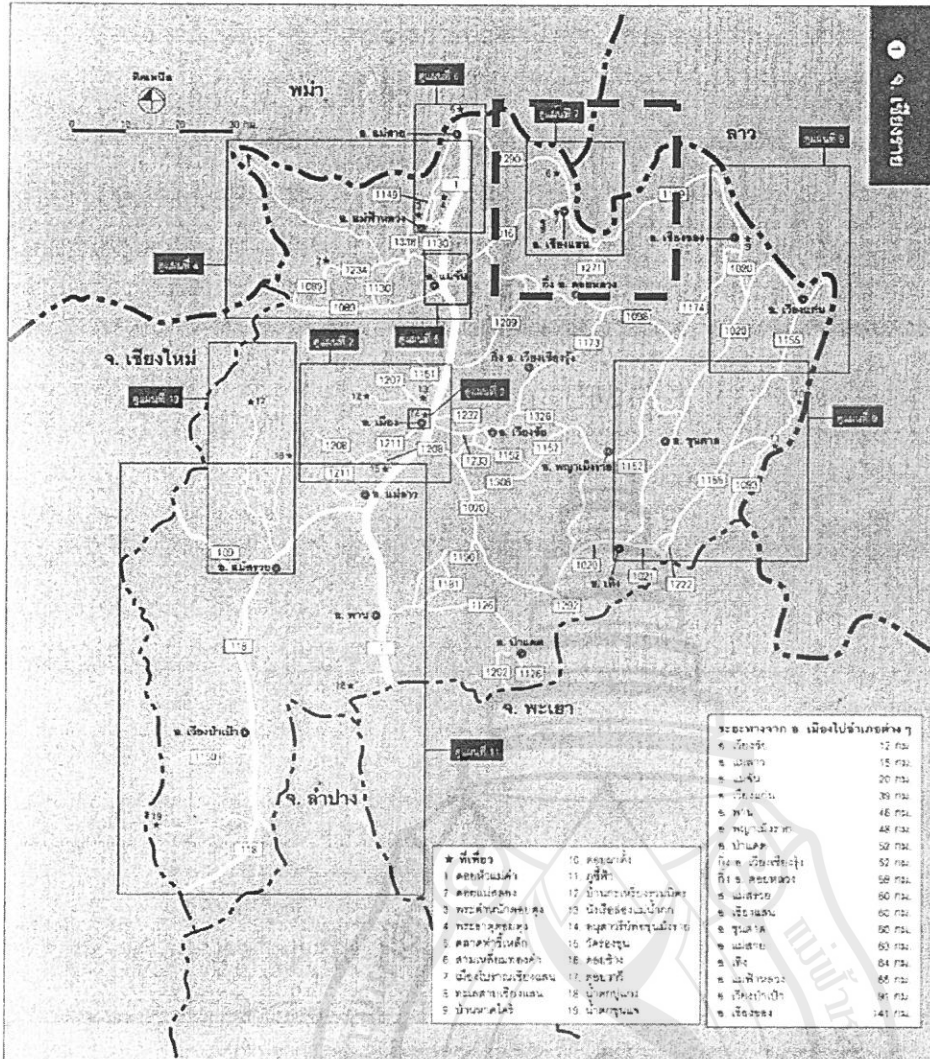
ข. ภูมิประเทศ

เป็นสภาพพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำหลายสาย คือ แม่น้ำกก แม่น้ำคำ แม่น้ำมะ แม่น้ำรวก ประมาณ 50% สลับพื้นที่ภูเขา 33% และพื้นที่หนองน้ำ 12% ลักษณะของตัวอำเภอทอดยาวตามลำน้ำโขง จากทิศเหนือจรดทิศใต้ มีพื้นที่ติดกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมระยะทาง 40 กิโลเมตร และติดกับสหภาพเมียนมาร์ รวมระยะทาง 17 กิโลเมตร

ค. อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก สหภาพเมียนมาร์ โดยมีลำน้ำรวกเป็นเส้นกั้นพรมแดน และเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอเชียงของ
ทิศตะวันตก	ติดกับอำเภอแม่จัน และอำเภอแม่สาย
ทิศใต้	ติดกับกิ่งอำเภอดอยหลวง

ภาพที่ 2.2 อาณาเขตติดต่ออำเภอเชียงแสน

ง. ดินฟ้าอากาศ

โดยทั่วไปอากาศจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคม - มกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 21.9 องศาเซลเซียส ฤดูฝนมีฝนตกชุก ฝนตกเฉลี่ยทั้งปี 55.25 ม.ม. ฤดูร้อนอากาศไม่ค่อยร้อนมากนัก

จ. น้ำที่สำคัญ

ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงแสน มีลำน้ำสายต่าง ๆ ไหลผ่าน ดังนี้

- (1) แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติ มีต้นน้ำจากประเทศทิเบต ไหลผ่านประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศจีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างไทย - ลาว
- (2) แม่น้ำกก มีต้นน้ำจากสหภาพเมียนมาร์ ไหลผ่านจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเวียงชัย อำเภอแม่จัน ไหลลงสู่อำเภอแม่จันที่บ้านสบกก หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- (3) แม่น้ำจวก มีต้นน้ำจากสหภาพเมียนมาร์ เป็นแม่น้ำแบ่งเขตแดนระหว่างไทย - เมียนมาร์ ไหลลงสู่อำเภอแม่จันที่บ้านสบจวก หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน

(4) แม่น้ำคำ ไหลมาจากอำเภอแม่ฟ้าหลวงลงสู่ม่าน้ำโขง ที่บ้านสบคำ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง อำเภอ เชียงแสน

ฉ. ประชากร

อำเภอเชียงแสนมีประชากรทั้งสิ้น 47,028 คน แยกเป็นชาย 24,569 คน หญิง 25,255 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพื้นเมือง (ไทยวน) และมีประชากรอพยพมาจากภาคอีสาน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว บ้านสันธาตุ หมู่ที่ 4 และบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม หมู่ที่ 5 ตำบลโยนก และมีชนกลุ่มน้อย ได้แก่ อพยพจากจีน คณะชาติ จีนฮ่ออิสระ ไทยลื้อ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาวอพยพ ชาวเขาเผ่าอาข่า เมี่ยน และม้ง รวมประมาณ 5,430 คน

2.3.1 ประวัติศาสตร์ และความเป็นมา

อำเภอเชียงแสนมีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นที่รู้จักของนักประวัติศาสตร์ เป็นที่ตั้งของอาณาจักรโบราณชื่อ อาณาจักรเชียงแสน (พระประวัติพ่อขุนเม็งราย และจังหวัดเชียงราย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, อุดม รุ่งเรืองศรี 2528, ทวี สมหวัง และคณะ 2533, โบราณคดีเชียงราย (เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข 9/2533) 2533, เอกสารประกอบการสัมมนา การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "เชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี" 2534, พระธรรมวิมลโมลี 2538, ฮันส์ เพนธ์ พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ศรีเลา เกษพรหม 2540, ปรีวรรต ธรรมาปริชากร และคณะ 2541, สุรพล ดำริห์กุล 2542, โครงการสัมมนาทางวิชาการเชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี 2543, ธวัช มณีผ่อง และคณะ 2546, บดินทร์ กินาวงศ์ และคณะ 2546, สรวิชาติ อ่องสกุล 2546, นุชกางค์ ชุมดี 2549, เอกสารบรรยายสรุป อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2550) ประวัติความเป็นมาของอาณาจักรเชียงแสนและอำเภอเชียงแสน พอสรุปโดยสังเขปดังนี้

- 1871 พระเจ้าแสนภู พระราชนัดดาของพระเจ้ามังราย ทรงสร้างเมืองขึ้นบริเวณซากเมืองเก่าริมฝั่งแม่น้ำโขง มีชื่อว่า เมืองหิรัญนครชัยบุรีศรีช้างแสน
- ศตวรรษที่ 19 พระเจ้าผายู กษัตริย์ราชวงศ์มังรายลำดับที่ 7 ได้เสด็จไปประทับที่เมืองเชียงใหม่
- 2244 อาณาจักรล้านนาตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า เมืองเชียงแสนถูกแยกออกจากเมืองเชียงใหม่ โดยให้ขึ้นตรงกับกรุงอังวะ อยู่ภายใต้อำนาจของข้าราชการพม่าโดยตรง และมีเมืองข้างเคียงเป็นเมืองบริวาร ในขณะนี้ เมืองเชียงแสนได้เป็นฐานที่มั่นสำคัญของพม่าในการควบคุมบ้านเมืองและดินแดนล้านนา
- 2347 พระยาภาววิไล ผู้ครองนครเชียงใหม่และกรมหลวงเทพหริรักษ์กับพระยายมราชได้ยกทัพเข้าตีเมืองเชียงแสน และกวาดต้อนผู้คนจำนวน 22,000 ครอบครัวไปอยู่บริเวณเมืองใกล้เคียงในล้านนา เช่น เชียงใหม่ ลำปาง น่าน และเวียงจันทร์ และอีกกลุ่มส่งไปยังเมืองกรุงเทพฯ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ทำให้เชียงแสนกลายเป็นเมืองร้าง
- รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอินทวิไชย

บุตรเจ้าผู้ปกครองเมืองลำพูน นำราษฎรชาวเมืองลำพูน และเมืองเชียงใหม่ จำนวน ประมาณ 1,500 ครอบครัว ขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน และฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ และปกครองเมือง เชียงแสน

- 2442 มีการย้ายศูนย์กลางการปกครองจากเมืองเชียงใหม่ไปอยู่ที่ตำบลกาสา (อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน) และตั้งเป็นอำเภอขึ้นต่อจังหวัดเชียงราย และยุบเมืองเชียง แสนลงเป็นกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง
- 2500 ยกฐานะกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง เป็น อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 ตำบลได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก และตำบลบ้านแซว
- 2527 มีการแยกตำบลจาก 3 ออกเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลโยนก (แยกออกจาก ตำบลเวียง) ตำบลป่าสัก ตำบลศรีดอนมูล (แยกออกจากตำบลป่าสัก) ตำบลบ้านแซว และตำบลแม่เงิน (แยกออกจากตำบลบ้านแซว)

2.3.2 หมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน

จากข้อมูลเอกสารบรรยายสรุป อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานอำเภอ (2550) อธิบายถึง รูปแบบการแบ่งเขตการปกครองของอำเภอเชียงแสน ว่าแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 70 หมู่บ้าน ได้แก่

ตำบลเวียง

หมู่ 1 บ้านสบรวก	หมู่ 2 บ้านเวียงเหนือ	หมู่ 3 บ้านเวียงใต้
หมู่ 4 บ้านวังลาว	หมู่ 5 บ้านสบคำ	หมู่ 6 บ้านจอมกิติ
หมู่ 7 เชียงแสนน้อย	หมู่ 8 บ้านห้วยเกียง	หมู่ 9 บ้านป่าสักหางเวียง

ตำบลโยนก

หมู่ 1 บ้านดอยจัน	หมู่ 2 บ้านร่องบง	หมู่ 3 บ้านกุ่มเต้า
หมู่ 4 บ้านสันธาตุ	หมู่ 5 บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม	หมู่ 6 บ้านสันตันเปา
หมู่ 7 บ้านโค้งงาม	หมู่ 8 บ้านดอยงาม	

ตำบลป่าสัก

หมู่ 1 บ้านแม่คำเพชร	หมู่ 2 บ้านแม่คำหนองบัว	หมู่ 3 บ้านป่าสักน้อย
หมู่ 4 บ้านป่าแดด	หมู่ 5 บ้านหนองบัวสด	หมู่ 6 บ้านปางหมอปวง
หมู่ 7 บ้านดอยจำปี	หมู่ 8 บ้านดอยศรีแก้ว	หมู่ 9 บ้านสันมะเค็ด
หมู่ 10 บ้านดอยคำ	หมู่ 11 บ้านแม่คำใต้	หมู่ 12 บ้านป่าสักน้อยกลาง
หมู่ 13 บ้านป่าสักน้อยใน		

ตำบลศรีดอนมูล

หมู่ 1 บ้านแม่มะ	หมู่ 2 บ้านสันตันธง	หมู่ 3 บ้านด้าย
หมู่ 4 บ้านสันสลี	หมู่ 5 บ้านเวียงแก้ว	หมู่ 6 บ้านจิวเฒ่า

หมู่ 7 บ้านดอยสะเกว้
หมู่ 10 บ้านศรีบุญยืน
หมู่ 13 บ้านศรีดอนมูลใต้

หมู่ 8 บ้านหนองปลาสะเด็ด
หมู่ 11 บ้านปากอ้อย

หมู่ 9 บ้านศรีดอนมูล
หมู่ 12 บ้านป่าถ่อน

ตำบลบ้านแซว

หมู่ 1 บ้านแซว
หมู่ 4 บ้านห้วยเตี๋ย
หมู่ 7 บ้านสบกก
หมู่ 10 บ้านสันทรายกองงาม
หมู่ 13 บ้านห้วยน้ำเย็น

หมู่ 2 บ้านทุ่ง
หมู่ 5 บ้านป่าตึง
หมู่ 8 บ้านสวนดอก
หมู่ 11 บ้านแม่แอบ
หมู่ 14 บ้านแซวกกลาง

หมู่ 3 บ้านท่าขันทอง
หมู่ 6 บ้านเกาะผาคำ
หมู่ 9 บ้านห้วยกว๊าน
หมู่ 12 บ้านห้วยช้อยหล่อย
หมู่ 15 บ้านห้วยกว๊าน

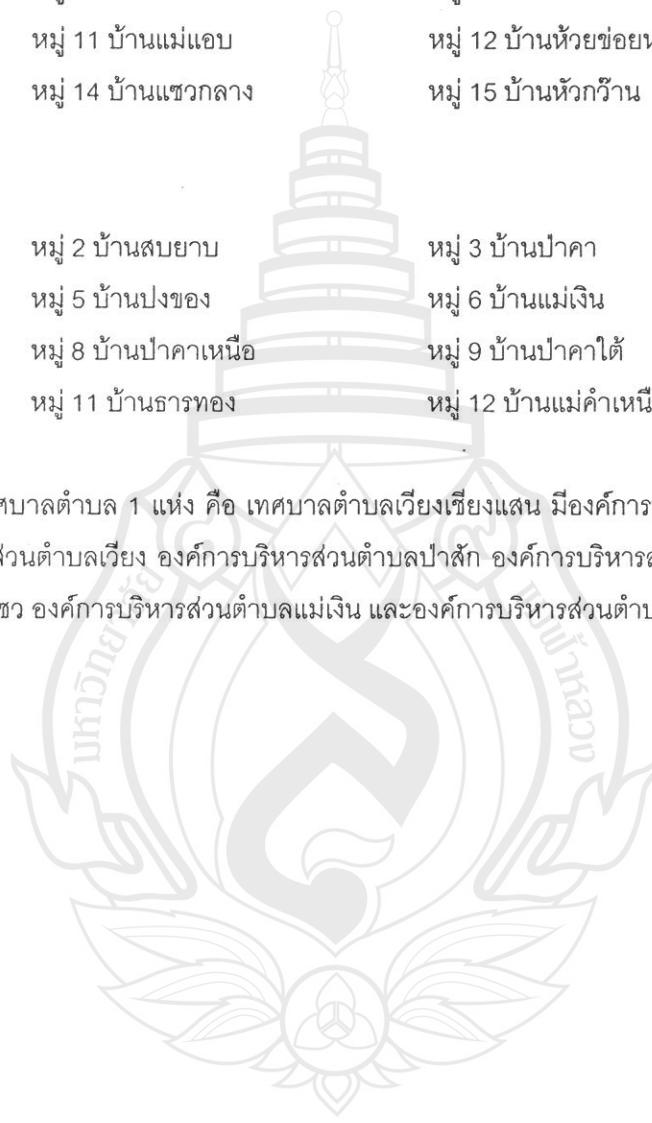
ตำบลแม่เงิน

หมู่ 1 บ้านสันตันเปา
หมู่ 4 บ้านแม่คำ
หมู่ 7 บ้านไร่
หมู่ 10 บ้านปงของเหนือ

หมู่ 2 บ้านสบยาบ
หมู่ 5 บ้านปงของ
หมู่ 8 บ้านป่าคาเหนือ
หมู่ 11 บ้านธารทอง

หมู่ 3 บ้านป่าคา
หมู่ 6 บ้านแม่เงิน
หมู่ 9 บ้านป่าคาใต้
หมู่ 12 บ้านแม่คำเหนือ

อนึ่ง อำเภอเชียงแสนมีเทศบาลตำบล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน และองค์การบริหารส่วนตำบลโยนก

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเชิงภาษาและวัฒนธรรมของชื่อหมู่บ้าน 70 ชื่อในอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย ตามข้อมูลจากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเชียงราย ในปีพ.ศ.2550 และจากการสำรวจระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2551

3.2 ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ข้อมูลหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม 2550 ถึงเดือนพฤษภาคม 2551 จำนวนทั้งสิ้น 70 หมู่บ้าน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภทได้แก่ ข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามดังนี้

3.2.1 ข้อมูลเอกสาร

ข้อมูลเอกสารได้จากการสืบค้นเอกสารที่เป็นหนังสือ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชื่อหมู่บ้าน รวมถึงข้อมูลหมู่บ้านจากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 6 แห่งในอำเภอเชียงแสน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลโยนก องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงิน

3.2.2 ข้อมูลภาคสนาม

คณะผู้วิจัย ทำการติดต่อขอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเชียงแสนที่ว่าการอำเภอเชียงแสนในขั้นต้น หลังจากทำการศึกษาข้อมูลที่ได้ พร้อมกับสภาพภูมิประเทศและเส้นทางการเดินทางจากแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากกรมแผนที่ทหารแล้ว ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลทั้ง 70 หมู่บ้าน โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีประเด็นที่สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

- ก. ลักษณะรูปเขียนและเสียงอ่านชื่อหมู่บ้าน
- ข. ประวัติการก่อตั้งหมู่บ้าน (ปี พ.ศ. และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ)
- ค. ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน
- ง. อาณาเขตและสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้าน
- จ. จำนวนประชากร และกลุ่มชาติพันธุ์
- ฉ. ข้อมูลอื่น ๆ เช่น การประกอบอาชีพของชาวบ้าน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเอกสารที่ได้ ถูกนำมาประมวลและวิเคราะห์เป็นหลักการและเหตุผลของงานวิจัย รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมและการออกแบบการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลภาคสนามนั้นผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นหลักโดยใช้ตาราง แผนภาพ และแผนที่ประกอบ ซึ่งได้แก่

ก. ประเด็นทางภาษาประกอบกับเหตุผลในการตั้งชื่อ

การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในทางภาษาแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ทางโครงสร้าง และความหมายของชื่อ ในทางโครงสร้างจะพิจารณาจำนวนคำ การสร้างคำ ความสัมพันธ์ และชนิดของคำที่นำมาประกอบกันเป็นชื่อหมู่บ้าน ในการวิเคราะห์ความหมายจะพิจารณาวงความหมายของคำที่ได้จากการวิเคราะห์โครงสร้าง ดังแสดงในตัวอย่าง

<สันตันเปา>	/sǎn tǒn paw/
จำนวนคำ	2 คำ
การสร้างคำ	สัน + ตันเปา
ความสัมพันธ์	คำหลัก + คำขยาย
ชนิดของคำ	นาม + นาม
ความหมาย	[ธรรมชาติ] + [ธรรมชาติ]

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับที่มาในการตั้งชื่อมาประกอบกับการวิเคราะห์ทางภาษาด้วย ดังนั้น ชื่อเฉพาะที่ตามหลังค่านามทั่วไป ได้แก่ ชื่อแม่น้ำ (แม่เงิน) ชื่อภูเขา (ดอยคำ) ชื่อเมือง (เชียงใหม่) ชื่อพืช (ตันเปา) ชื่อสัตว์ (ปลาสะเด็ด) ในกรณีของชื่อแม่น้ำ ชื่อภูเขา และชื่อเมือง พบว่ามักใช้ชื่อเฉพาะอื่น เช่น ชื่อพืช แร่ธาตุมาประสมกับค่านามทั่วไปจึงวิเคราะห์เป็น 2 คำ ดังแสดง

<แม่เงิน>	/mê: ɣɔn/
จำนวนคำ	2 คำ
การสร้างคำ	แม่ + เงิน
ความสัมพันธ์	คำหลัก + คำขยาย
ชนิดของคำ	นาม + นาม
ความหมาย	[ธรรมชาติ] + [ธรรมชาติ]

ในกรณีชื่อพืชและสัตว์ ที่มีค่านามทั่วไปประสมกับชื่อเฉพาะ เพื่อแสดงชนิดของพืชหรือสัตว์นั้น ๆ เช่น ตันเปา ปลาสะเด็ด จะวิเคราะห์ให้เป็น 1 คำ ดังแสดง

<หนองปลาสะเด็ด>	/nɔ̌: ɣpla: sǎdət/
จำนวนคำ	2 คำ
การสร้างคำ	หนอง + ปลาสะเด็ด

ความสัมพันธ์	คำหลัก + คำขยาย
ชนิดของคำ	นาม + นาม
ความหมาย	[ธรรมชาติ] + [ธรรมชาติ]

อนึ่ง หากมีการใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมที่มีอยู่มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ โดยเพิ่มคำขยายอื่นเข้าไป ก็จะมีชื่อหมู่บ้านเดิมที่ยืมมานั้นเป็น 1 คำ ดังแสดง

<แม่คำ>	2 คำ	แม่ + คำ
<แม่คำเหนือ>	2 คำ	แม่คำ + เหนือ

การวิเคราะห์คำในลักษณะนี้จะทำให้เห็นถึงความคิดของการตั้งชื่อหมู่บ้านได้ชัดเจนกว่าการวิเคราะห์แยกเป็นคำ ๆ ทุกคำ ในกรณีนี้ทำให้เราทราบว่า บ้านแม่คำเหนือ มีที่มาจากบ้านแม่คำ และนับเป็นรูปแบบการตั้งชื่อที่มีลักษณะเฉพาะตัวอีกแบบหนึ่งด้วย

นอกจากลักษณะทางภาษา คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กับลักษณะทางความหมายของชื่อหมู่บ้าน ดังแสดงในตัวอย่าง

<สันตันเปา>	ความเป็นมาของชื่อ	[ธรรมชาติ]
	เดิมมีสันตันเปาขึ้นอยู่มากบริเวณหมู่บ้านซึ่งมีลักษณะเป็นเนินสูง	
	(ในปัจจุบันยังคงเหลืออยู่บ้างในเขตป่าช้าของหมู่บ้าน)	
<แม่เงิน>	ความเป็นมาของชื่อ	[ธรรมชาติ]
	ตั้งชื่อตามแม่น้ำเงินซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านหมู่บ้าน	

ข. ประเด็นทางวัฒนธรรม

- (1) วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน
- (2) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับการกระจายตัวของชุมชน (หมู่บ้าน) ในอำเภอเชียงแสน ในทางประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ โดยใช้แผนที่ประกอบ

อนึ่ง จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงแสนในเชิงพัฒนาการหลังจากที่มีการกวาดต้อนชาวบ้านออกจากพื้นที่ในสมัยรัชกาลที่ 1 จนเชียงแสนกลายเป็นเมืองร้าง และอพยพชาวบ้านจากพื้นที่ต่าง ๆ เข้ามาสู่เชียงแสนอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์อำเภอเชียงแสน และการอพยพและขยายตัวของชุมชน ยังได้แบ่งยุคของเชียงแสนออกเป็น 3 ยุคหลัก ได้แก่

- ยุคที่ 1 ก่อน พ.ศ. 2500 เป็นช่วงเวลาที่ศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่อำเภอ
กาชา (อำเภอแม่จันในปัจจุบัน) และเชียงใหม่ถูกยุบลงเป็น "กิ่งอำเภอเชียง
แสน"
- ยุคที่ 2 พ.ศ. 2500-2526 เมื่อเชียงใหม่ได้รับการยกฐานะเป็น "อำเภอ
เชียงใหม่" ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก และตำบล
บ้านแซว
- ยุคที่ 3 พ.ศ. 2526-ปัจจุบัน เมื่อ "อำเภอเชียงใหม่" แยกตำบลจากเดิม 3 เป็น 6
ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก ตำบลบ้านแซว ตำบลโยนก (แยกออก
จากตำบลเวียง) ตำบลศรีดอนมูล (แยกออกจากตำบลป่าสัก) และตำบลแม่
เงิน (แยกออกจากตำบลบ้านแซว)

บทที่ 4

ลักษณะโครงสร้างทางภาษาและที่มาของชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน

การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาของชื่อหมู่บ้านในบทนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ โครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้าน ที่มาหรือสาเหตุของการเลือกใช้ชื่อแต่ละชื่อ และรูปแบบการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม

4.1 โครงสร้างชื่อหมู่บ้าน

จากการสืบค้นข้อมูลเอกสารและลงเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน เพื่อทำความเข้าใจความหมาย และที่มาของชื่อหมู่บ้านแต่ละชื่อพบว่า โครงสร้างของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนมีลักษณะเป็นทั้งคำเดียว และเกิดจากการนำคำตั้งแต่สองถึงสี่คำมาประกอบกัน โดยมีความสัมพันธ์แบบคำหลัก + คำขยาย ดังแสดง

คำเดียว

ชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะเป็นคำเดียว มีจำนวน 9 ชื่อ คิดเป็น 12.86% สามารถจำแนกเป็นคำนามทั่วไป 3 ชื่อ ได้แก่ *ทุ่ง ไร่ ด้าย* และคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะ 5 ชื่อ แบ่งเป็น ชื่อของพระธาตุและวัดในชุมชน ได้แก่ *จอมกิตติ ศรีดอนมูล ศรีบุญยืน* ชื่อของหมู่บ้านเดิมที่ชาวบ้านอพยพมา คือ *ป่าแดด* และชื่อของหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียง คือ *สวนดอก* นอกจากนี้ยังพบชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำวิเศษณ์คำเดียว ได้แก่ *แซว* ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึง แหลม

สองคำ

ชื่อหมู่บ้านที่ประกอบขึ้นด้วยคำ 2 คำนั้นประกอบด้วยคำแรกเป็นคำหลัก และคำที่สองเป็นส่วนขยาย โดยพบเป็นจำนวนมากที่สุดคือ 56 ชื่อ คิดเป็น 80% สำหรับลักษณะโครงสร้างที่พบมากที่สุด ได้แก่ นามทั่วไป + นามชื่อเฉพาะ จำนวน 34 ชื่อ นอกจากนี้ยังพบโครงสร้างชื่อ 2 คำในแบบอื่น ๆ ในปริมาณน้อย ได้แก่ นาม (ทั่วไปและชื่อเฉพาะ) + นามทั่วไป นาม (ทั่วไปและชื่อเฉพาะ) + วิเศษณ์ นาม (ทั่วไปและชื่อเฉพาะ) + บุพบท วิเศษณ์ + บุพบท วิเศษณ์ + วิเศษณ์ และ บุพบท + นามทั่วไป โดยมีชื่อหมู่บ้านดังแสดง

นามทั่วไป + นามชื่อเฉพาะ

แม่คำ แม่เงิน แม่แอบ แม่มะ ห้วยเกียง

ห้วยกว๊าน ห้วยเตือ ห้วยน้ำเย็น ห้วยข่อยหล่อย

ดอยคำ ดอยจำปี ดอยสะไร่ ดอยศรีแก้ว สบรวก

สบคำ สบยาบ สบกก สันตันเป่า สันสลี

สันตันธง สันมะเค็ด สันตันเป้า ป่าคา ป่าตึง

ป่าก้อย ปงของ หนองปลาสะเด็ด เวียงแก้ว

วังลาว ปางหมอปวง ร่องบง กู่เต้า เกาะผาคำ

ท่าขันทอง

นามทั่วไป + นามทั่วไป

สันธาตุ ธาทรทอง

นามชื่อเฉพาะ + นามทั่วไป

แม่คำเกษตร

นามทั่วไป + วิเศษณ์

จิวเฒ่า ดอยงาม ดอยจัน

นามเฉพาะ + วิเศษณ์	เชียงใหม่ ป่าสักน้อย
นามทั่วไป + บุพบท	เวียงเหนือ เวียงใต้
นามชื่อเฉพาะ + บุพบท	แม่คำเหนือ แม่คำใต้ ศรีดอนมูลเหนือ ศรีดอนมูลใต้ ป่าคาเหนือ ป่าคาใต้ ปงของเหนือ ป่าสักน้อยกลาง ป่าสักน้อยใน
วิเศษณ์ + บุพบท	แขวงกลาง
วิเศษณ์ + วิเศษณ์	โค้งงาม
บุพบท + นามทั่วไป	หัวกว๊าน

สามคำ

ชื่อหมู่บ้านที่ประกอบด้วยคำ 3 คำ มีจำนวนทั้งสิ้น 4 ชื่อ คิดเป็น 5.71% มีลักษณะทางโครงสร้าง 4 แบบ และมีค่านามทั่วไปหรือนามชื่อเฉพาะที่เป็นคำแรกเป็นคำหลัก ส่วนที่เหลือเป็นส่วนขยาย ดังแสดง

นามชื่อเฉพาะ + นามทั่วไป + นามชื่อเฉพาะ	แม่คำหนองบัว
นามชื่อเฉพาะ + บุพบท + นามทั่วไป	ป่าสักหางเวียง
นามทั่วไป + นามทั่วไป + กริยา	ทุ่งฟ้าฮ่าม
นามทั่วไป + นามชื่อเฉพาะ + กริยา	หนองบัวสด

สี่คำ

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน ที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ มีเพียงชื่อเดียว คิดเป็น 1.43% ได้แก่ สันทรายกองงาม มีค่านามทั่วไปคำแรกเป็นคำหลัก และส่วนที่เหลือเป็นคำขยาย ดังโครงสร้างต่อไปนี้

นามทั่วไป + นามทั่วไป + นามทั่วไป + วิเศษณ์ สันทรายกองงาม

4.2 ความหมายของคำที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน

การพิจารณารูปแบบของการตั้งชื่อหมู่บ้าน คงไม่ใช้การนำเพียงรูปภาษา และความหมายประจำคำมาทำการวิเคราะห์ เพื่อถอดรหัสรูปแบบของชื่อเพียงเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีความเข้าใจความคิด และที่มาของชื่อแต่ละชื่อด้วย ยกตัวอย่างเช่น ชื่อบ้าน "แม่คำ" ถ้าพิจารณาตามความหมายประจำรูปของคำที่มาประกอบกัน จะสามารถอธิบายได้เพียงว่า ประกอบด้วยคำที่แสดงลักษณะแหล่งน้ำกับชื่อของแร่ธาตุในธรรมชาติ หากพิจารณาที่มาที่ไปของการนำชื่อนี้มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านจะพบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับการที่มีแหล่งน้ำดังกล่าวผ่านบริเวณหมู่บ้าน โดยมิได้พิจารณาถึงส่วนประกอบอื่นของชื่อ (ในที่นี้คือคำว่า "คำ" ที่มาจาก "ทองคำ") เลย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการหยิบยกคำในภาษามาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ควรพิจารณาจากมุมมองของชาวบ้านด้วยว่า มองความหมายของชื่อหมู่บ้านแยกเป็นคำย่อย หรือเห็นเป็นคำเดียว ในกรณีของบ้านแม่คำ จากการสอบถามผู้บอกภาษาพบว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นการนำชื่อของแม่น้ำคำ ซึ่งมีมาก่อนที่จะเกิดหมู่บ้านนี้แล้ว มาตั้งเป็นชื่อ ดังนั้น การวิเคราะห์รูปแบบของชื่อจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องนำที่มาของชื่อมาเป็นส่วนประกอบด้วย การวิเคราะห์ความหมายของคำที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านในส่วนที่ 4.2 นี้จะวิเคราะห์ตามโครงสร้างที่อธิบายไว้แล้วในส่วนที่ 4.1 -

จากการศึกษาพบว่า วงความหมาย (Semantic Domain) ทางความหมายของคำที่ประกอบขึ้นเป็นชื่อหมู่บ้าน ประกอบด้วย 3 วงความหมายหลัก ได้แก่ [ธรรมชาติ] [มนุษย์] และ [ลักษณะ] โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. [ธรรมชาติ]

วงความหมาย [ธรรมชาติ] หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่เองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย กลุ่มความหมายย่อย 4 กลุ่มความหมาย ได้แก่ [ภูมิประเทศ] [พืช] [สัตว์] และ [ดิน ฟ้า อากาศ] แต่ละกลุ่มความหมายย่อยประกอบด้วยคำทั่วไป และชื่อเฉพาะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) [ภูมิประเทศ]

กลุ่มความหมายย่อย [ภูมิประเทศ] หมายถึง ลักษณะสภาพของพื้นที่ตามธรรมชาติเดิมว่าเป็นที่สูง ที่ลุ่ม หรือมีแหล่งน้ำประเภทต่าง ๆ อยู่ ประกอบด้วยคำทั่วไปและชื่อเฉพาะเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ภูเขา ที่สูง ที่ราบชนิดต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 31 คำ ในจำนวนนี้พบคำที่เป็นชื่อเฉพาะเกี่ยวกับแหล่งน้ำมากที่สุดจำนวน 15 คำ ดังแสดง

กลุ่มความหมาย	ชื่อเฉพาะ	คำทั่วไป
แหล่งน้ำ	แม่คำ แม่เงิน แม่แอบ แม่มะ ห้วยเกียง ห้วยกว๊าน ห้วยเดื่อ ห้วยน้ำเย็น ห้วยช้อยหล่อย รวก คำ ยาบ กก ของ บง	ธาร วัง หนอง
ภูเขาและที่สูง	ดอยคำ ดอยจำปี ดอยสะโง ดอยศรีแก้ว ผาคำ	ดอย สัน
กลุ่มความหมายอื่น ๆ		คำทั่วไป สบ หุ่ง ป่า ปง ร่อง เกาะ

ตารางที่ 4.1 แสดงความหมายของคำทั่วไปในกลุ่มความหมายย่อยภูมิประเทศ ซึ่งใช้ประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเชียงแสน

ตารางที่ 4.1 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ภูมิประเทศ]

คำ	ความหมาย
แม่	(แม่น้ำ) น. ลำน้ำใหญ่ซึ่งเป็นที่รวมของลำธารทั้งปวง
ห้วย	น. แอ่งน้ำลึกกว้างมีทางน้ำไหลจากภูเขามาซึ่งอยู่ตลอดปี หรือแห้งบ้างเป็นบางครั้ง
ธาร	น. น้ำ, ลำธาร, ห้วย, หยาดน้ำ, ท่อน้ำ
วัง	(ถิ่น-พายัพ) น. ห้วงน้ำลึก, ห้วงน้ำที่หมุนวน, ห้วงน้ำที่เป็นแอ่งกว้างและลึก

หนอง	น. แอ่งน้ำ
ดอย	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. ภูเขา
ผา	น. หินที่เขາ
สัน	น. สิ่งที่มีลักษณะนูนสูงชันเป็นแนวยาว
สบ	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. บริเวณที่แม่น้ำตั้งแต่ 2 สายขึ้นไปมาบรรจบกัน, ปากแม่น้ำ
ทุ่ง	น. ที่ราบโล่ง
ป่า	น. ที่ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นมา
ปง	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. ที่ริมฝั่งน้ำ, ที่ลุ่มน้ำขัง
ร่อง	น. รอยลึกเป็นช่องทางไปตามยาว, สันดินระหว่างท้องร่องสำหรับเพาะปลูก
เกาะ	น. ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ

(2) [พืช]

กลุ่มความหมายย่อย [พืช] ประกอบด้วยคำทั่วไป และชื่อเฉพาะเกี่ยวกับพืชพรรณ ทั้งนี้ไม่รวมชื่อพืชที่ถูกนำไปตั้งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อแหล่งน้ำ เช่น ห้วยเกียง ห้วยเดื่อ ห้วยชอยหลอย แม่แอบ เนื่องจากการตั้งชื่อหมู่บ้านดังกล่าวเป็นการนำชื่อแหล่งน้ำที่มีอยู่ก่อนแล้วมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน โดยไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของชื่อพืชที่แฝงอยู่ในชื่อหมู่บ้านแต่อย่างใด คำในกลุ่มความหมายย่อย [พืช] ที่ถูกนำมาตั้งชื่อหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 13 คำ ดังแสดง

กลุ่มความหมาย	ชื่อเฉพาะ	คำทั่วไป
พืช	ด้าย ต้นเปา สลึง ต้นธง มะเค็ด คา ตึง ก้อย จิว บัว สัก เต่า	ดอก

อนึ่ง คำเกี่ยวกับพืชที่ใช้ตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นคำเรียกชื่อพืชที่เป็นภาษาถิ่นหรือคำเมือง และพืชบางชนิดยังเป็นพืชพื้นเมืองอีกด้วย จึงไม่พบนิยามคำศัพท์เกี่ยวกับชื่อพืชหลายๆ คำ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แต่ชื่อพืชในกลุ่มดังกล่าวปรากฏในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (อุดม รุ่งเรืองศรี 2534) และหนังสือไม้เมืองเหนือ (ไซมอน การ์ดเนอร์ พินดา สิทธิสุนทร และวิไลวรรณ อุนสรสุนทร 2549) เท่านั้น คำที่เกี่ยวกับชื่อพืชที่นำมาใช้ตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนและความหมายแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [พืช]

คำ	ความหมาย
ด้าย	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. ดอกหงอนไก่ – ชื่อพืชล้มลุกชนิด <i>Celosia argentic Linn.</i> ในวงศ์ <i>Amaranthaceae</i> เรียกว่า ดอกด้าย
ต้นเปา	น. ชื่อไม้ผลัดใบชนิด <i>Shorea siamensis</i> สูง 25 เมตร เปลือกต้นสีเทาแข็ง และหนามาก ใบรูปไข่ ปลายกลมหรือแหลมเล็กน้อย ฐานเป็นรูปหัวใจ ดอกสี

	เหลืองสดมีแต้มสีแดง ผลมีปีกใหญ่ 3 ปีก ปลายบ้านยาว
สลี	(ต้นโพ) (ถิ่น-พายัพ) น. ชื่อไม้ต้นชนิด <i>Ficus religiosa</i> L. ในวงศ์ Moraceae เป็นต้นไม้ซึ่งเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ใบรูปหัวใจ ปลายยาวคล้ายหาง ผลกินได้ ใบอ่อนและผลใช้ทำยาได้
ต้นธง	(ถิ่น-พายัพ) น. ต้นปอ - ชื่อไม้ล้มลุกหลายชนิดหลายสกุลและหลายวงศ์ที่เปลือกใช้ทำปอ
มะเค็ด	(หนามมะเค็ด) (ถิ่น-พายัพ) น. ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง ลำต้นมีหนามยาว ใบรูปไข่ กลีบหรือค่อนข้างกลม ตามยอดค่อนด้านล่างของใบและดอกมีขนนุ่ม ผลมีเนื้อหลายเมล็ด
คำ	ความหมาย
คา	น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด <i>Imperata cylindrical</i> Beauv. ในวงศ์ Gramineae ใบคาย แข็ง เขามากรองเป็นตับมุงหลังคา เหน่าใช้ทำยาได้
ตึง	(ถิ่น-พายัพ) น. ชื่อไม้ผลัดใบชนิด <i>Dipterocarpus tuberculatus</i> สูง 25 เมตร ลำต้นดวนและสั้น กิ่งก้านเป็นตะปุ่มตะป่ำและคดงอ ฐานใบกลมหรือเป็นรูปหัวใจ ออกดอกเป็นช่อๆ ละ 6-8 ดอก ผลมีปีกใหญ่ 2 ปีกยาว 20 เซนติเมตร
ก้อย	(กลอย) น. ชื่อไม้เถามีหนามชนิด <i>Dioscorea hispida</i> Dennst. ในวงศ์ Dioscoreaceae มีหัวกลมใหญ่อยู่ใต้ดิน ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย 3 ใบ หัวดิบมีพิษเบื่อเมา
จ้าว	น. ชื่อต้นไม้ขนาดใหญ่ชนิด <i>Bombax ceiba</i> L. ในวงศ์ Bombacaceae กิ่งก้านและลำต้นมีหนามแหลมคม เปลือกสีเทา ขรุขระ ดอกสีแดงสด ใช้ปุ๋ยในผลอย่างเดียวกับจ้าว
บัว	น. ชื่อเรียกไม้น้ำหลายชนิดหลายสกุลและหลายวงศ์ คือ สกุล <i>Nelumbo</i> ในวงศ์ Nelumbonaceae มีเหง้ายาวทอดอยู่ในตม ใบเป็นแผ่นกลม ขอบเรียบอยู่ห่าง ๆ กัน ก้านใบและก้านดอกแข็ง มีหนามสากคาย ชูใบและดอกขึ้นพ้นผิวน้ำ
สัก	น. ชื่อไม้ต้นชนิด <i>Tectona grandis</i> L.f. ในวงศ์ Labiatae เนื้อไม้แข็งและคงทน ปลูกไม่กิน
เต้า	(น้ำเต้า) น. ชื่อไม้เถาล้มลุกชนิด <i>Lagenaria siceraria</i> Standl. ในวงศ์ Cucurbitaceae อยู่ในจำพวกฟักแฟง ดอกสีขาว ผลกินได้ เมื่อแก่แห้งใช้เป็นภาชนะได้
ดอก	น. ส่วนหนึ่งของพรรณไม้ที่ผลิออกจากต้นหรือกิ่ง มีหน้าที่ทำให้เกิดผลและเมล็ดเพื่อสืบพันธุ์ มีเกสรและเรณูเป็นเครื่องสืบพันธุ์

(3) [สัตว์]

กลุ่มความหมาย [สัตว์] เป็นกลุ่มที่มีการเลือกใช้คำตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านน้อยในสุดในวงความหมาย [ภูมิภาค] จากข้อมูลอำเภอเชียงแสนพบชื่อเฉพาะของสัตว์เพียงคำเดียวคือ ปลาสะเด็ด ซึ่งเป็นภาษาถิ่น ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [สัตว์]

คำ	ความหมาย
ปลาสะเด็ด	(ถิ่น-พายัพ) น. ปลาหมอค - ชื่อปลาน้ำจืดชนิด Anabas testudeneus ในวงศ์ Anabanntidae ลำตัวป้อมแบนข้าง ท้องกลม คอด หางกว้าง หัวโต ปากกว้างและเขี้ยวเล็กน้อย

(4) [ดิน ฟ้า อากาศ]

กลุ่มความหมาย [ดิน ฟ้า อากาศ] หมายถึง สิ่งอื่น ๆ ในธรรมชาตินอกเหนือจาก ภูมิภาค พืช และสัตว์ จากข้อมูลหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนพบเป็นคำทั่วไป 3 คำ ได้แก่ ฟ้า ทราย และ แดด และมีความหมายดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ธรรมชาติ]

คำ	ความหมาย
ฟ้า	น. ส่วนเบื้องบนที่มองเห็นครอบคลุมแผ่นดินอยู่
ทราย	น. วัตถุที่เป็นเศษหินขนาดเล็ก มีลักษณะขรุขระไม่เกาะกัน
แดด	น. แสงที่พุ่งจากดวงอาทิตย์ตรงมายังโลก, แสงตะวัน, แสงตะวันที่สว่างและร้อน

ข. [มนุษย์]

วงความหมาย [มนุษย์] หมายถึง ตันตน ความเชื่อ วิถีชีวิต รวมถึงวัตถุต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นจากฝีมือของมนุษย์ วงความหมายนี้ ประกอบด้วยกลุ่มความหมายย่อย 3 กลุ่มความหมาย ได้แก่ [คนและอาชีพ] [ที่อยู่] และ [ความเชื่อ] ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) [คนและอาชีพ]

กลุ่มความหมายย่อย [คนและอาชีพ] หมายถึงชื่อคน ชื่อกลุ่มคน และอาชีพ ประกอบด้วยคำทั่วไป และชื่อเฉพาะซึ่งมีความหมายดังแสดงในตารางที่ 4.5

กลุ่มความหมาย	ชื่อเฉพาะ	คำทั่วไป
คนและอาชีพ	หมอบ่วง ลาว	ไร่ ส่วน เกษตร

ตารางที่ 4.5 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [คนและอาชีพ]

คำ	ความหมาย
หมอ	น. ผู้รู้, ผู้ชำนาญ, ผู้ตรวจรักษาโรค
ปวง	ชื่อของหมอช่าง "หมอปวง" ที่มาทำที่พักอาศัยชั่วคราวเพื่อจับช่างอยู่ที่บ้านปางหมอปวง ตำบลป่าสัก
ลาว	ชื่อประเทศและชนชาติที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดต่อกับไทย เขมร เวียดนาม พม่า และจีน
ไร่	น. ที่ปลูกพืชและต้นไม้บนไหล่เขาหรือในที่ดอน
สวน	น. บริเวณที่ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก
เกษตร	น. การใช้ที่ดินเพราะปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ การประมง และการป่าไม้

(2) [ที่อยู่]

กลุ่มความหมายย่อย [ที่อยู่] หมายถึง ที่อยู่อาศัย ที่พักชั่วคราวและถาวร คำในกลุ่มนี้ที่พบในข้อมูลชื่อหมู่บ้านมีทั้งคำทั่วไปและชื่อเฉพาะจำนวนทั้งสิ้น 4 คำ ตามรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.6

กลุ่มความหมาย	ชื่อเฉพาะ	คำทั่วไป
ที่อยู่	เชียงแสน	ปาง เวียง ท่า

ตารางที่ 4.6 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ที่อยู่]

คำ	ความหมาย
เชียง	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. คำเรียกเมืองทางภาคพายัพและเหนือขึ้นไป เช่น เชียงใหม่ เชียงราย เชียงแสน เชียงตุง
ปาง	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. ที่พักในป่า, ที่พักชั่วคราว
เวียง	(ถิ่น-พ่ายัพ) น. เมืองขนาดเล็ก, เมืองชั่วคราวหรือที่มั่นทางทหาร
คำ	ความหมาย
ท่า	ฝั่งน้ำสำหรับขึ้นลงหรือจอดเรือ, ที่สำหรับขึ้นลงริมน้ำ, ที่จอดยานพาหนะบางชนิด

(3) [ความเชื่อ]

คำในกลุ่มความหมายย่อย [ความเชื่อ] เป็นคำที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องความเชื่อ และศาสนา จากข้อมูลพบคำทั่วไป และชื่อเฉพาะซึ่งเป็นชื่อวัดหรือพระธาตุเจดีย์ จำนวนรวมทั้งสิ้น 9 คำ ดังแสดงรายละเอียดคำและความหมายในตารางที่ 4.7

กลุ่มความหมาย	ชื่อเฉพาะ	คำทั่วไป
ความเชื่อ	จอมกิตติ ศรีดอนมูล ศรีบุญยืน ชันทอง	ทอง แก้ว บุญ ภู ธาตุ

ตารางที่ 4.7 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ความเชื่อ]

คำ	ความหมาย
ทอง	(ทองคำ) น. ธาตุแท่งชนิดหนึ่งเนื้อแน่นาก สีเหลืองสุกปลั่ง เป็นโลหะมีค่า
แก้ว	น. หินแข็งใส แลลอดเข้าไปข้างในได้ ได้แก่จำพวกเพชรพลอย, ของที่ทำเทียมให้มีลักษณะเช่นนั้น
บุญ	น. การกระทำดีตามหลักคำสอนในศาสนา
กุ	(ดิน-พวยัพ) น. อาศรม, ศาลา, อาราม, กุฏิ, วิหาร, เจดีย์, สถูป
ธาตุ	น. กระดูกของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ โดยทั่วไปเรียกรวม ๆ ว่า พระธาตุ

ค. [ลักษณะ]

วงความหมาย [ลักษณะ] หมายถึง คุณลักษณะและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง รวมถึงอาการหรือกิจกรรมที่กระทำโดยสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จากข้อมูลชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน กลุ่มความหมาย [ลักษณะ] ประกอบด้วยกลุ่มความหมายย่อย 3 กลุ่ม ได้แก่ [คุณสมบัติ] [อาการ] และ [ตำแหน่ง] ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) [คุณสมบัติ]

กลุ่มความหมายย่อย [คุณสมบัติ] เป็นกลุ่มคำที่อธิบายคุณสมบัตินี้ของสิ่งต่าง ๆ พบการใช้คำในกลุ่มความหมายย่อยนี้จำนวนมากที่สุดในวงความหมาย [ลักษณะ] คือ 7 คำ ได้แก่ แช่ว ไค้ง งาม เฒ่า จัน น้อย กอง ดังแสดงรายละเอียดทางความหมายในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [คุณสมบัติ]

คำ	ความหมาย
แช่ว	(ดิน-พวยัพ) ว. แหลม, คม
ไค้ง	ว. ลักษณะของเส้นหรือสิ่งที่มีรูปร่างอย่างส่วนหนึ่งของวงกลม
งาม	ว. ลักษณะที่เห็นแล้วชวนให้ชื่นชมหรือพึงใจ ; มีลักษณะสมบูรณ์ดี; ดี, มาก, มีลักษณะที่เป็นไปตามต้องการ
เฒ่า	ว. แก่, มีอายุมาก
จัน	(ชั้น) ว. ตรงขึ้นไป, ไม่ลาด
น้อย	ว. เล็ก, ร่อง, ไม่เท่าเทียม
กอง	น. สิ่งต่าง ๆ ที่รวมกันไว้เช่นนั้น

(2) [อาการ]

กลุ่มความหมายย่อย [อาการ] หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของสิ่งมีชีวิต พบเพียงคำเดียวคือ สด เป็นคำที่เพี้ยนเสียงมาจากภาษาไทยถิ่นเหนือ /sót/ ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ไผ่

(3) [ตำแหน่ง]

คำที่แสดงตำแหน่งก็ถูกนำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน จากข้อมูลหมู่บ้านอำเภอเชียงแสนพบคำในกลุ่มความหมายย่อยนี้ 6 คำ ได้แก่ เหนือ ได้ กลาง ใน หัว และ หาง เป็นที่น่าสังเกตว่า คำบอกตำแหน่งส่วนใหญ่มักปรากฏในตำแหน่งท้ายของชื่อหมู่บ้าน เช่น “ป่าคาเหนือ” “แม่คำใต้” “ศรีดอนมูลกลาง” “ป่าสักน้อยใน” “ป่าสักหางเวียง” เป็นต้น ความหมายของคำในกลุ่มนี้แสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 คำและความหมายของคำในกลุ่มความหมายย่อย [ตำแหน่ง]

คำ	ความหมาย
เหนือ	น. ชื่อทิศตรงข้ามกับทิศใต้
ใต้	น. ทิศที่อยู่ตรงข้ามกับทิศเหนือ
กลาง	น. ส่วนที่ไม่ค่อนข้างไปข้างใดข้างหนึ่ง
ใน	บ. ตรงกันข้ามกับนอก, ไม่นอก
หัว	น. ส่วนแห่งสิ่งของบางอย่างที่อยู่ข้างหน้า หรือข้างต้น หรือแรกเริ่ม
หาง	น. ส่วนท้ายหรือปลาย

ถึงแม้ว่าการวิเคราะห์ความหมายในส่วนที่ 4.2 จะแสดงให้เห็นวงความหมายหลักที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน 3 วงความหมาย ได้แก่ ธรรมชาติ มนุษย์ และ ลักษณะ แต่การพิจารณาความหมายจากมุมมองแบบชาวบ้านเกี่ยวกับการตั้งชื่อหมู่บ้าน ที่ในหลายๆ ครั้ง อาจนำชื่อของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีอยู่ก่อนการตั้งหมู่บ้านมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น ชื่อแหล่งน้ำ ชื่อภูเขา ชื่อวัด ฯลฯ นั้น ทำให้พบว่ามี การนำชื่อเฉพาะเหล่านั้นมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านในสัดส่วนที่ไม่น้อย กล่าวคือ เมื่อพิจารณาสัดส่วนระหว่างคำทั่วไปและคำที่เป็นชื่อเฉพาะที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน พบว่ามีปริมาณคำเท่ากันคือ 40 คำ คิดเป็นสัดส่วน 1 : 1 ปริมาณการใช้ชื่อเฉพาะที่มีมากนี้ เป็นสิ่งยืนยันแนวคิดเรื่องชื่อที่ว่า ชื่อเป็นสิ่งบ่งบอกเอกลักษณ์เฉพาะของสรรพสิ่ง

4.3 ที่มาของชื่อหมู่บ้าน

ตามที่ได้อธิบายในการวิเคราะห์ตอนที่ 4.1 และ 4.2 แล้วว่า เกณฑ์การจำแนกคำในงานวิจัยนี้ ได้นำข้อมูลที่มาและเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้านมาประกอบการพิจารณาดังนั้น ทำให้การอธิบายถึงที่มาของชื่อหมู่บ้านในภาพรวม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของงานวิจัยชิ้นนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่ง จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามของคณะผู้วิจัยพบว่า การเลือกใช้คำเพื่อตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านนั้น มิได้มีการคำนึงถึงความหมายประจำคำของคำที่นำมาประสมเป็นชื่อเสมอไป ชื่อจำนวนหนึ่งเป็นชื่อเรียกสิ่งที่มีอยู่ก่อนหน้าการตั้งหมู่บ้าน บางชื่อมีความสัมพันธ์เชิงความเชื่อและประวัติศาสตร์ด้วย หากพิจารณาเฉพาะความหมายประจำรูปคำอาจทำให้เกิดการตีความหมายที่ผิดไปได้ ดังแสดงในตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	ความหมายประจำคำ	สาเหตุการตั้งชื่อ
แม่คำ	แม่น้ำ + ทองคำ (แม่น้ำ + ทองคำ)	ใช้ชื่อแม่น้ำคำซึ่งไหลผ่านบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน
แม่แอบ	แม่น้ำ + ชื่อพืช	ใช้ชื่อแม่น้ำแอบซึ่งไหลผ่าน

จากตัวอย่าง หากพิจารณาความหมายประจำคำเพียงอย่างเดียว อาจนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่า ชื่อหมู่บ้านแม่คำ และแม่แอบนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วยแม่น้ำ แร่ธาตุ และพืชท้องถิ่น แต่หากพิจารณาตามสภาพสถานการณ์จริง การเลือกชื่อทั้งสองมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านอาจไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของแร่ธาตุ “ทองคำ” และพืชท้องถิ่น “แอบ” เลยก็ได้ เนื่องจากสภาพท้องถิ่นในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก “ทองคำ” และ “ต้นแอบ” ที่เคยมีแต่เดิมอาจไม่เหลือให้เห็นเค้ากลางเลย แต่ชาวบ้านเห็นความสำคัญของทั้งสองสิ่งมาแต่อดีตจึงนำมาตั้งเป็นชื่อของแม่น้ำ และเนื่องจากแม่น้ำมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคต่อมา จึงมีการนำชื่อแม่น้ำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน โดยมีได้คำหนึ่งถึงคำที่เป็นองค์ประกอบของชื่ออย่างแท้จริง จากการเก็บข้อมูลภาคสนามของคณะวิจัยพบว่า ผู้บอกภาษาไม่ได้อธิบายถึงที่มาของชื่อเหล่านี้ในหลายหมู่บ้าน ดังนั้น การพิจารณาแต่เพียงความหมายประจำคำ อย่างที่กระทำมาในงานวิจัยในอดีต อาจไม่ได้แสดงให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างแท้จริงได้ จึงได้ผนวกเกณฑ์การวิเคราะห์เกี่ยวกับที่มาและเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้านประกอบไปกับการวิเคราะห์โครงสร้าง และความหมายของชื่อด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงที่มาและสาเหตุของการตั้งชื่อหมู่บ้านเพียงอย่างเดียวจะพบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญกับ 4 สิ่งหลัก ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ สถานที่สำคัญทางศาสนา ชุมชนเดิม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติแวดล้อมบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติแวดล้อม พบในปริมาณมากที่สุดจำนวน 42 หมู่บ้าน โดยชื่อที่เป็นคำเดียวส่วนมากเป็นการนำชื่อแหล่งน้ำ ภูเขาที่มีมาแต่เดิม ชื่อพืชพรรณ และอาชีพหลักของชาวบ้านมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เพื่อแสดงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการผสมผสานคำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศเข้าด้วยกัน หรืออาจให้คำที่แสดงลักษณะภูมิประเทศเป็นหลัก ประกอบด้วยชื่อพืชพรรณต่าง ๆ อาชีพ คำแสดงความเป็นสิริมงคล คำแสดงตำแหน่งที่ตั้ง คำแสดงลักษณะหรือคุณสมบัติ เป็นส่วนขยาย นอกจากนี้ บางหมู่บ้านมีชื่อที่แสดงลักษณะที่ตั้งเป็นคำหลัก ดังแสดง

ชื่อเฉพาะที่ถูกนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน

ชื่อแหล่งน้ำ แม่มะ แม่คำ แม่แอบ แม่เงิน แม่คำใต้
ห้วยเตือ ห้วยน้ำเย็น ห้วยข่อยหล่อย ห้วยเกียง
ห้วยกว๊าน

ชื่อเฉพาะภูเขา ดอยคำ ดอยจำปี ดอยศรีแก้ว ดอยสะโง้

ชื่อพืชพรรณ และอาชีพ ด้าย จิวเฒ่า ไร่

สภาพภูมิประเทศ + (ชื่อแหล่งน้ำหรือภูเขา)

ทุ่ง สบรวก สบคำ สบกก สบายบ ปงของ
เกาะผาคำ ร่องบง

สภาพภูมิประเทศ + (ชื่อพืชพรรณ, อาชีพ, ความเป็นสิริมงคล,
ที่ตั้ง, ลักษณะ)

สันมะเค็ด สันตันเปา สันตันธง สันตันเปา
สันสลี ป่าก่อย ป่าคา ป่าตึง ป่าส็กน้อย
ป่าส็กหางเวียง แม่คำหนองบัว แม่คำเกษตร
ธารทอง ดอยงาม ดอยจัน

ลักษณะหรือตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นคำหลัก
ไค้งงาม หัวกว้าน

ข. ตั้งชื่อตามแหล่งชุมชนสำคัญในอดีตหรือสถานที่สำคัญทางศาสนาบริเวณหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านประมาณ 10% มาจากแหล่งชุมชนสำคัญในอดีต ได้แก่ เวียง และสถานที่สำคัญทางศาสตร์ ได้แก่ ชื่อวัด เจดีย์ และศาลเจ้า ดังแสดง

ที่ตั้งชุมชน	เวียงเหนือ เวียงใต้ เวียงแก้ว
ชื่อเจดีย์/ชื่อวัด/ศาล	กูเต้า สันธาตุ จอมกิตติ หนองบัวสด
ที่พักชั่วคราว + ชื่อวัด	ท่าขันทอง

ค. ตั้งชื่อตามชื่อชุมชนเดิม

หมู่บ้านจำนวนไม่น้อยที่ตั้งขึ้นในช่วงหลัง ใช้ชื่อชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมเป็นหลักในการตั้งชื่อ โดยเพิ่มคุณลักษณะได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้านใหม่ที่สัมพันธ์กับหมู่บ้านเดิมไว้ข้างท้าย ชื่อหมู่บ้านในกลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ดังแสดง

ชุมชนเดิม + ตำแหน่ง	ป่าส็กน้อยกลาง ป่าส็กน้อยใน แขวงกลาง ศรีดอนมูลเหนือ ศรีดอนมูลใต้ ป่าคาเหนือ ป่าคาใต้ ปงของเหนือ แม่คำเหนือ
---------------------	--

ง. ตั้งชื่อตามเหตุการณ์สำคัญในอดีต

นอกจากการตั้งชื่อโดยใช้ลักษณะทางกายภาพแล้ว บางหมู่บ้านตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต (ดูภาคผนวก ก) จากข้อมูลพบ 11 หมู่บ้านที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ ศรีบุญยืน ศรีดอนมูล สวนดอก วังลาว เชียงแสนน้อย หุ่นฟ้าฮ่าม หนองปลาสะเด็ด ป่าแดด ปางหมอปวง แช่ว สันทรายกองงาม

4.4 รูปแบบการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม

การอธิบายถึงรูปแบบการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยม พิจารณาจากลักษณะทางโครงสร้าง ความหมาย และที่มาของการตั้งชื่อที่พบมาก จากการศึกษาได้ผลสรุปการกระจายของจำนวนคำ ความหมาย และที่มาดังแสดงในตารางที่ 4.10-4.12

ตารางที่ 4.10 จำนวนคำที่ใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน

จำนวนคำ	จำนวนหมู่บ้าน
1	9
2	56
3	4
4	1

ตารางที่ 4.11 คำในกลุ่มทาง
ความหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในตั้งชื่อ
หมู่บ้าน

กลุ่มความหมาย	จำนวนครั้ง ที่ใช้
[ธรรมชาติ]	48
[มนุษย์]	18
[ลักษณะ]	14
รวม	80

ตารางที่ 4.12 ที่มาของชื่อหมู่บ้าน

ที่มาของชื่อ	จำนวน หมู่บ้าน
1. ภูมิประเทศและธรรมชาติ	42
2. แหล่งชุมชนสำคัญในอดีตหรือสถานที่ สำคัญทางศาสนา	8
3. ชุมชนเดิม	9
4. เหตุการณ์สำคัญในอดีต	11

จากตารางที่ 4.10-4.12 หากพิจารณาจากเกณฑ์ที่ต่างกันจะพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยมในอำเภอเชียงแสนมักเป็นชื่อที่ประกอบด้วยคำ 2 คำ (56 หมู่บ้าน คิดเป็น 80%) นอกจากนี้ คำที่ใช้ในการตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นคำที่มีความหมายสัมพันธ์กับธรรมชาติ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำ พืช และสัตว์ (48 จาก 80 คำ คิดเป็น 60%) เมื่อพิจารณาถึงที่มาของการเลือกใช้ชื่อหมู่บ้านพบว่า ในการตั้งชื่อหมู่บ้านมักจะคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในบริเวณหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็น แหล่งน้ำ ที่สูง ป่า พืช และสัตว์ เป็นสำคัญ (42 หมู่บ้าน คิดเป็น 60%) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาชื่อหมู่บ้านที่ประกอบด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ประเภท จะพบว่า มีชื่อหมู่บ้านที่ประกอบด้วยคำ 2 คำ และเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ซึ่งมีที่มาของชื่อจากลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติรอบๆ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน กระจายอยู่ในทุกตำบล ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ตัวอย่างการตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นที่นิยมในอำเภอเชียงแสน

ตำบล	หมู่บ้าน	ความหมาย	ที่มาของชื่อ
เวียง	<สบรวก>	[ปากแม่น้ำ] + [แม่น้ำรวก]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณปาก แม่น้ำรวก
	<สบคำ>	[ปากแม่น้ำ] + [แม่น้ำคำ]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณปากแม่ น้ำคำ
โยนก	<ร่องบง>	[ที่แอ่ง] + [แม่น้ำบง]	หมู่บ้านเป็นที่แอ่งอยู่บริเวณ แม่น้ำบง

	<สันตันเปา>	[ที่เนิน] + [ตันเปา]	หมู่บ้านเป็นที่เนินมีตันเปา ขึ้นมาก
ป่าสัก	<แม่น้ำคำ>	[แม่น้ำคำ] + [ทิศใต้]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณทิศใต้ ของแม่น้ำคำ
	<สันมะเค็ด>	[ที่เนิน] + [ตันมะเค็ด]	หมู่บ้านเป็นที่เนินมีตัน มะเค็ดมาก
ศรีดอนมูล	<สันตันธง>	[ที่เนิน] + [ตันธง]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่มีตัน ธงอยู่บนเนิน
	<ป่าก่อย>	[ที่มีตันไม้มาก] + [ตันกลอย]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่มีตัน กลอยขึ้นมาก
บ้านแซว	<สบกก>	[ปากแม่น้ำ] + [ตันกก]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณปาก แม่น้ำกก
	<ป่าตึง>	[ที่มีตันไม้มาก] + [ตันตึง]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่มีตัน ตึงขึ้นมาก
แม่เงิน	<ป่าคา>	[ที่มีตันไม้มาก] + [ตันคา]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่มีตัน คาขึ้นมาก
	<สบยาย>	[ปากแม่น้ำ] + [แม่น้ำยาย]	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณปาก แม่น้ำยาย

บทที่ 5

ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน

การศึกษาชื่อหมู่บ้าน ไม่เพียงแต่ทำให้ทราบถึงลักษณะทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในแต่ละถิ่นเท่านั้น ข้อมูลภาคสนามของคณะผู้วิจัยเกี่ยวกับการตั้งหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ และการกระจายของชื่อหมู่บ้านที่มีที่มาแตกต่างกัน ยังสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนอีกด้วย ในบทที่ 5 นี้ จะแสดงให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งของการวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้าน ที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์และการขยายตัวของชุมชน วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.1 ประวัติศาสตร์และการขยายตัวของชุมชน

เมื่อเอ่ยชื่อ “เชียงแสน” คนไทยส่วนมากจะคาดหวังที่จะได้รับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เกี่ยวกับอาณาจักรเชียงแสน ซึ่งเป็นอาณาจักรแรกของล้านนาในอดีต และให้ความสำคัญกับความเป็นมาของล้านนามากกว่าพัฒนาการในยุคใหม่ หลังจากอาณาจักรล้านนาล่มสลาย เป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักประวัติศาสตร์ว่าอาณาจักรแห่งนี้ ครั้งหนึ่งเคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า และถูกถ่ายโอนไปสู่รัฐสยาม ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อปีพ.ศ.2347 ความมีชีวิตชีวาและความเป็นพลวัฒน์ของชุมชนท้องถิ่นในบริเวณนี้สิ้นสุดลง เมื่อมีการกวาดต้อนชาวเชียงแสนกว่า 20,000 ครอบครัวไปตั้งถิ่นฐานในเมืองอื่น ได้แก่ เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทร์ สระบุรี และราชบุรี ทำให้เมืองทั้งเมืองกลายเป็นเมืองร้าง ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้โปรดให้อพยพชาวเมืองลำพูนและเชียงใหม่จำนวนหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานและฟื้นฟูเมืองเชียงแสน การเริ่มต้นหรือเกิดใหม่ของชุมชนจึงมีขึ้น ณ จุดนี้เอง คณะผู้วิจัยเห็นว่า บริบทของเชียงแสน ณ ช่วงเวลาแห่งการเริ่มต้นใหม่นี้ น่าจะเป็นกรณีศึกษาที่ดี เกี่ยวกับมุมมองเรื่องการทำเนียดและขยายตัวของชุมชนว่ามีพัฒนาการไปในทางใด โดยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้าน ซึ่งจากการศึกษาพัฒนาการของอำเภอเชียงแสนในเบื้องต้นพบว่า มีช่วงเวลาที่เป็นจุดเปลี่ยนของเชียงแสนยุคใหม่ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ยุค ได้แก่

ยุคแรก (ก่อน พ.ศ.2500) ยุคแรกนี้เริ่มตั้งแต่มีการอพยพราษฎรจากเมืองใกล้เคียงคือเชียงใหม่และลำพูน เข้ามาตั้งรกรากในเชียงแสน ซึ่งภายหลังถูกลดบทบาทลงเป็น “กิ่งอำเภอเชียงแสน” (พ.ศ.2470) แบ่งการปกครองออกเป็น 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก และตำบลบ้านแซว

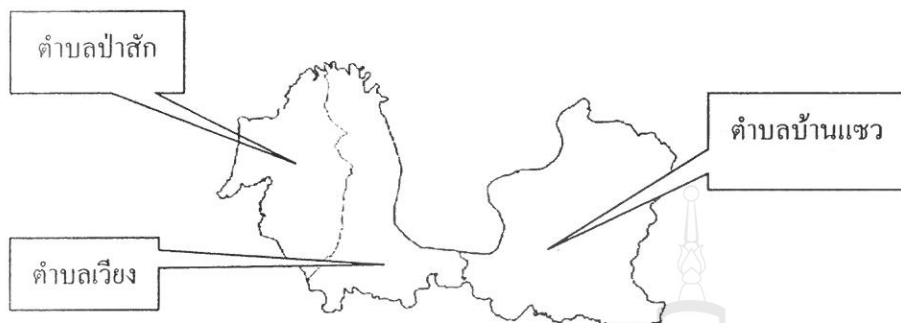
ยุคที่สอง (พ.ศ.2500-2526) ยุคที่สองนี้เป็นยุคที่ “กิ่งอำเภอเชียงแสน” ได้รับการยกฐานะเป็น “อำเภอเชียงแสน” ประกอบด้วย 3 ตำบลได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก และตำบลบ้านแซว

ยุคที่สาม (พ.ศ.2527-ปัจจุบัน) ยุคสุดท้ายนี้เป็นยุคที่มีการเจริญเติบโตของชุมชน มีจำนวนหมู่บ้านเพิ่มขึ้นตามลำดับ มีการแยกตำบลจาก 3 ออกเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลโยนก (แยกออกจากตำบลเวียง) ตำบลป่าสัก ตำบลศรีดอนมูล (แยกออกจากตำบลป่าสัก) ตำบลบ้านแซว และตำบลแม่เงิน (แยกออกจากตำบลบ้านแซว)

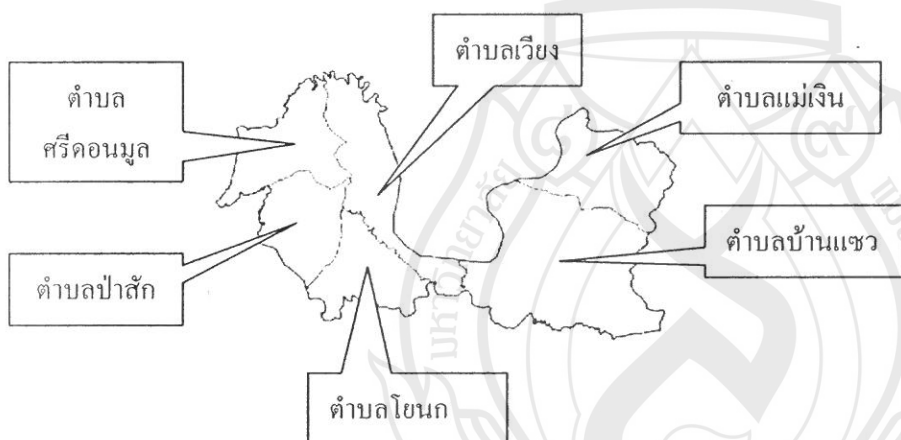

แผนที่การแบ่งเขตการปกครองของอำเภอเชียงใหม่ใน 3 ยุค แสดงในภาพที่ 5.1 และ 5.2

ภาพที่ 5.1 การแบ่งเขตการปกครองก่อนปี พ.ศ.2527 (ยุคที่ 1 และ 2)

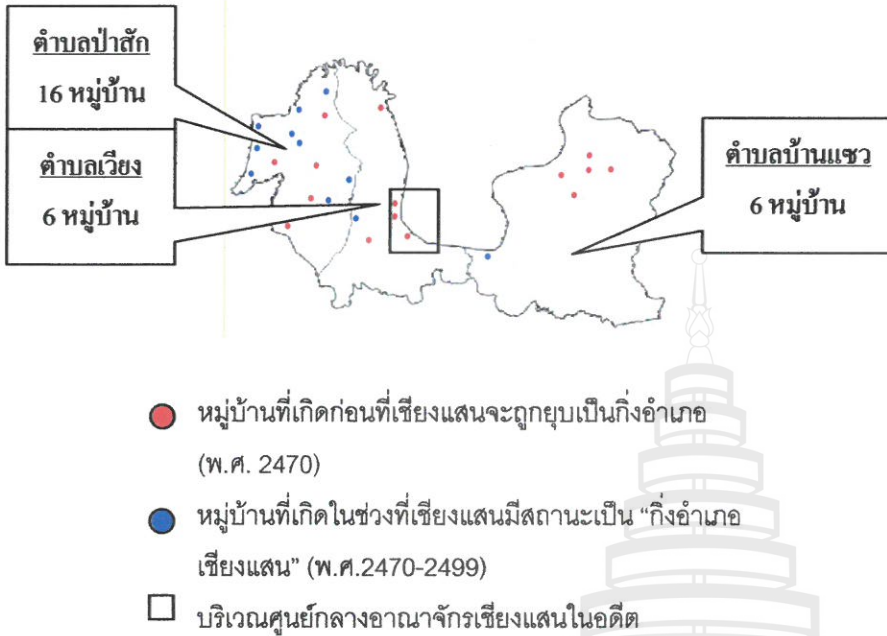

ภาพที่ 5.2 การแบ่งเขตการปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 ถึงปัจจุบัน (ยุคที่ 3)

จากการเชื่อมโยงข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้งหมู่บ้านทั้ง 70 หมู่บ้านในอำเภอเชียงใหม่ ประกอบกับเกณฑ์การแบ่งช่วงเวลาพัฒนาการของอำเภอ เชียงใหม่ออกเป็น 3 ยุค ผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่เพื่อแสดงพัฒนาการของการเกิดหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นพัฒนาการของชุมชนในอำเภอเชียงใหม่หลังการตั้งถิ่นฐานใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังแสดงในภาพที่ 5.3-5.5

ภาพที่ 5.3 การกระจายของหมู่บ้านใน “กิ่งอำเภอเชียงแสน” ช่วงก่อน พ.ศ.2500 (ยุคที่ 1)

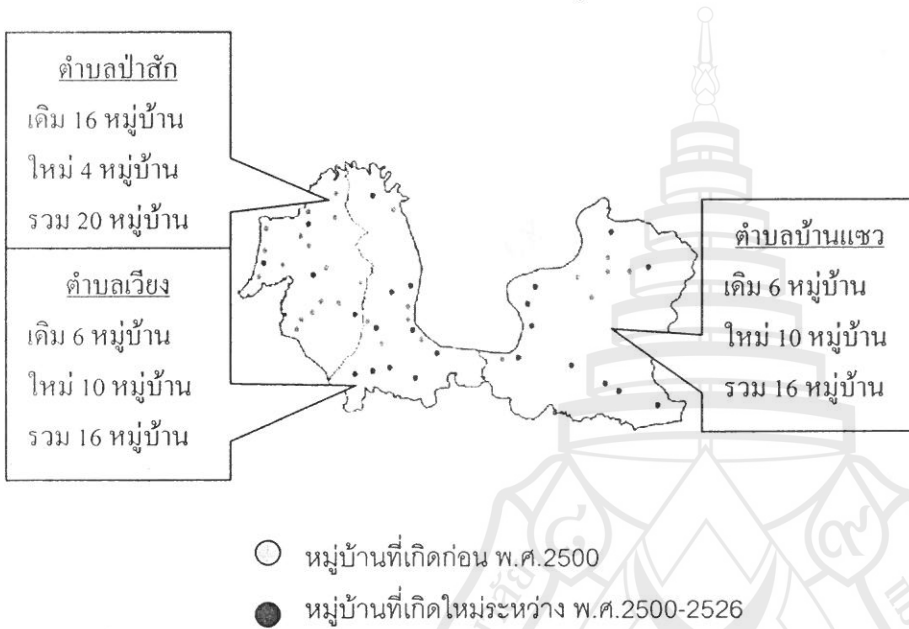
จากภาพที่ 5.3 จะเห็นได้ว่า จำนวนหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่หลังที่เชียงแสนเป็นเมืองร้างอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีการอพยพคนเข้ามาอยู่บริเวณนี้แล้วมีการกระจายไปใน 3 ตำบลอย่างมีนัยสำคัญเรียงจากตำบลที่มีหมู่บ้านตั้งอยู่มากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ ตำบลป่าสัก (16 หมู่บ้าน) ตำบลเวียง และตำบลบ้านแซว (ตำบลละ 6 หมู่บ้าน) เมื่อพิจารณาถึงปริมาณหมู่บ้านที่เกิดขึ้นก่อนที่อำเภอเชียงแสนจะถูกยุบเป็นกิ่งอำเภอ (ช่วงแรกสุด) พบว่า ตำบลป่าสักมีจำนวนหมู่บ้านมากที่สุดคือ 7 หมู่บ้าน ส่วนตำบลเวียงและตำบลบ้านแซวมีตำบลละ 5 หมู่บ้าน หากพิจารณาถึงสาเหตุของรูปแบบการกระจายของหมู่บ้านตามภาพที่ 5.3 จะพบว่า ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเชียงแสนในอดีตไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งรกรากใหม่ของกลุ่มผู้อพยพเลย ดังจะเห็นได้ว่า ศูนย์กลางเดิมของเชียงแสนจะอยู่บริเวณตำบลเวียง ริมแม่น้ำโขง หากประวัติศาสตร์อาณาจักรเชียงแสนมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการตั้งรกรากใหม่จริง ควรมีหมู่บ้านเกิดใหม่ที่ตำบลเวียงจำนวนมาก แต่จากข้อมูลที่พบตำบลป่าสักกลับเป็นตำบลที่มีอัตราการตั้งถิ่นฐานที่สูงที่สุด

ข้อสันนิษฐานหนึ่ง ที่อาจอธิบายถึงการขยายตัวของชุมชนในช่วงต้นซึ่งกระจุกตัวอยู่ที่ตำบลป่าสัก น่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับความสะดวกในการคมนาคมขนส่งภายในประเทศ กล่าวคือ ศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดเชียงรายอยู่ที่อำเภอเมือง เส้นทางคมนาคมขนส่งจากอำเภอเมืองถึงที่ว่าการอำเภอเชียงแสนต้องผ่านอำเภอแม่จัน และเข้าสู่อำเภอเชียงแสนทางตำบลป่าสัก ผ่าน บ้านป่าแดด บ้านป่าสักน้อย บ้านหนองบัวสด บ้านปางหมอปวง บ้านดอยจำปี จากนั้นจะเข้าสู่ตำบลเวียง (ตำบลโยนกในปัจจุบัน) ที่บ้านกูเต้า แล้วจึงเข้าสู่ตำบลเวียง และหากพิจารณาทิศทางการอพยพของกลุ่มคนในเมืองใกล้เคียง ได้แก่ เชียงใหม่และลำพูน ในสมัยรัชกาลที่ 5 เส้นทางดังกล่าวน่าจะเป็นเส้นทางหลักเมื่อเปรียบเทียบการการล่องมาตามลำน้ำโขงซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเชียงแสน นอกจากนี้ลักษณะภูมิประเทศบริเวณตำบลป่าสักส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก ต่างกับพื้นที่ในเขตตำบลเวียงซึ่งมีภูเขาสลับ ประทับกับมีซากโบราณสถานกระจายอยู่ทั่วไป ไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ส่วนตำบลบ้านเขว นั้น เป็นตำบลที่อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด ประกอบด้วยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงยากลำบากต่อการเดินทางและประกอบอาชีพ ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนไปในบริเวณนี้น้อย

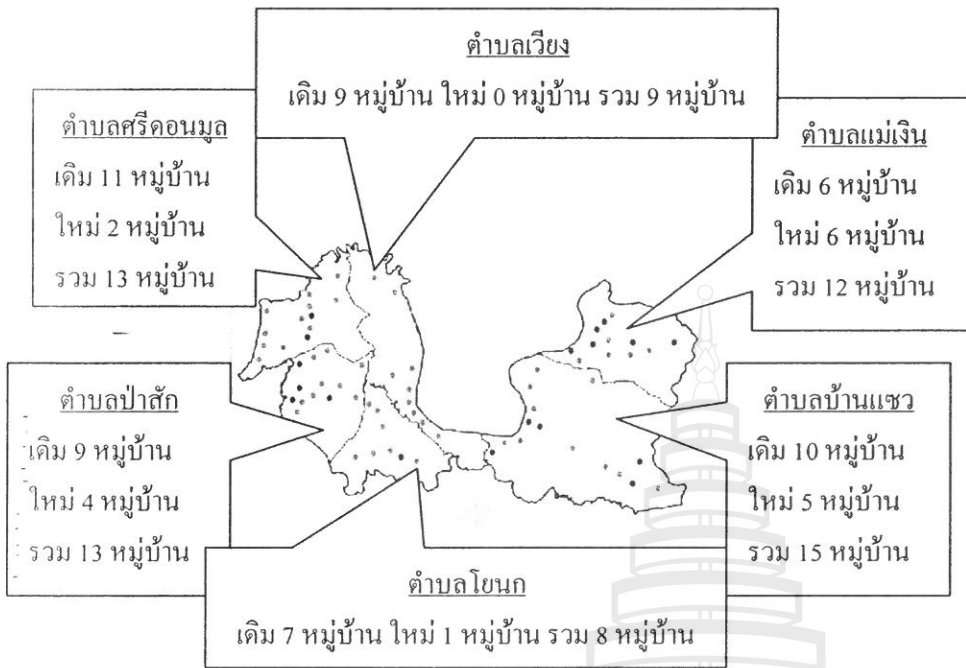
หลังยุคการเกิดชุมชนใหม่ ก็เริ่มมีชาวบ้านย้ายอพยพเข้ามาตั้งรกรากในอำเภอเชียงแสนมากขึ้น และกระจายไปในตำบลทั้ง 3 ของอำเภอเชียงแสน ดังแสดงในภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 การกระจายของหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนระหว่าง พ.ศ.2500-2527
(ยุคที่ 2)

จากภาพที่ 5.4 จะเห็นว่าหมู่บ้านใหม่ ๆ เกิดขึ้นในตำบลเวียงและตำบลบ้านเขวในปริมาณที่เพิ่มขึ้นมาก คือ ตำบลละ 10 หมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบกับตำบลป่าสักซึ่งมีหมู่บ้านเกิดใหม่เพียง 4 หมู่บ้าน แสดงให้เห็นความเติบโตของอำเภอเชียงแสนหลักจากได้รับการยกฐานะเป็นอำเภออย่างเห็นได้ชัด ในปีพ.ศ.2527 มีการแยกตำบลในอำเภอเชียงแสนออกเป็น 6 ตำบล และมีหมู่บ้านใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องดังแสดงในภาพที่ 5.5

ภาพที่ 5.5 การกระจายของหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน
ตั้งแต่ พ.ศ.2527 ถึงปัจจุบัน (ยุคที่ 3)

- หมู่บ้านที่เกิดก่อนที่อำเภอเชียงแสนจะแยกเป็น 6 ตำบล (ก่อน พ.ศ.2526)
- หมู่บ้านที่เกิดหลังจากอำเภอเชียงแสนแยกเป็น 6 ตำบลแล้ว (พ.ศ.2527-ปัจจุบัน)

จากภาพที่ 5.5 จะเห็นว่าการแปรของจำนวนหมู่บ้านเกิดใหม่ในอำเภอเชียงแสนมีค่อนข้างสูงตั้งแต่ 6 หมู่บ้าน (ตำบลแม่เงิน) จึงถึงไม่มีเลย (ตำบลเวียง) แม้แต่ตำบลที่มีชุมชนหนาแน่นอย่างตำบลป่าสักและศรีดอนมูลก็ยังมีหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่

อย่างไรก็ดี การตั้งหมู่บ้านใหม่เป็นสัญญาณที่แสดงถึงการเจริญเติบโตของชุมชน จากข้อมูลภาคสนามพบว่า รูปแบบของการตั้งหมู่บ้านใหม่มีด้วยกัน 2 รูปแบบได้แก่ 1) ชุมชนอพยพเข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่ว่างเปล่า เมื่อมีปริมาณประชากรมากพอสมควรก็ตั้งเป็นหมู่บ้าน และ 2) ชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมที่มีการขยายตัวของจำนวนประชากรมากขึ้น ต่อมาประชากรส่วนหนึ่งได้แยกตัวออกมาตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ขึ้น ตารางที่ 5.1 แสดงสัดส่วนของรูปแบบการเจริญเติบโตของชุมชนทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวในอำเภอเชียงแสน

ตารางที่ 5.1 สัดส่วนของรูปแบบการตั้งหมู่บ้านใหม่ ในอำเภอเชียงแสน

ยุค (ช่วงเวลา)	รูปแบบการตั้งหมู่บ้าน		
	1) ตั้งหมู่บ้านใหม่	2) แยกจากหมู่บ้านเดิม มาตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่	รวม
ยุคที่ 1 (ก่อน พ.ศ.2500)	25 (89.3%)	3 (10.7%)	28
ยุคที่ 2 (พ.ศ.2500-2526)	11 (45.8%)	13 (54.2%)	24
ยุคที่ 3 (พ.ศ.2527-ปัจจุบัน)	2 (11.1%)	16 (88.9%)	18

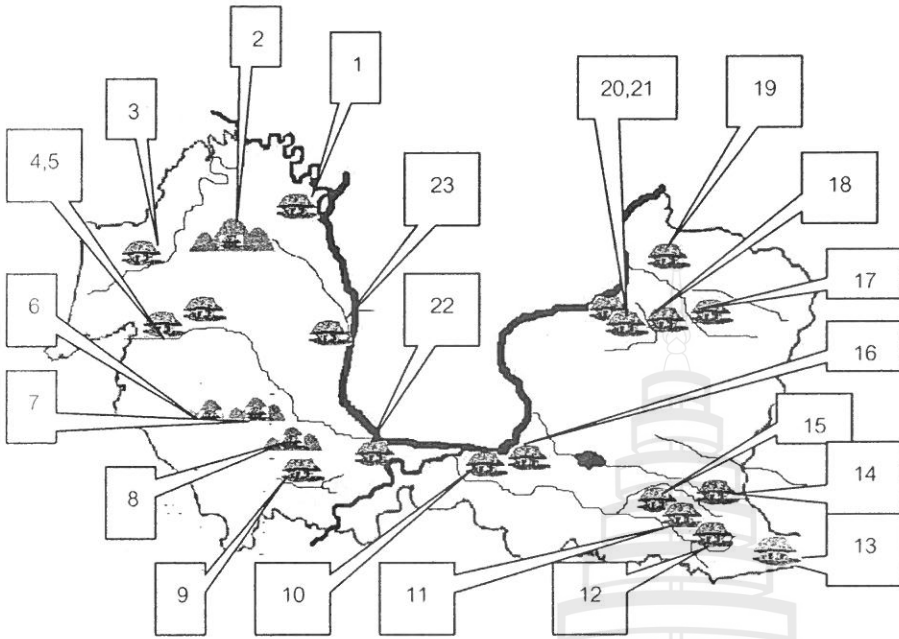
จากตารางที่ 5.1 จะเห็นว่า รูปแบบการตั้งหมู่บ้านในช่วงต้นนั้น จะเป็นการอพยพเข้าไปตั้งรกรากใหม่ของคนต่างถิ่น ดังแสดงในสัดส่วนการตั้งหมู่บ้านใหม่ (รูปแบบที่ 1) ของหมู่บ้านในยุคก่อน พ.ศ.2500 ที่มีสูงถึง 89.3% (25 จาก 28 หมู่บ้าน) อย่างไรก็ตาม เมื่อชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น จำนวนประชากรที่มากขึ้นนำไปสู่การแยกออกเป็นหมู่บ้านใหม่ ซึ่งรูปแบบการตั้งหมู่บ้านแบบนี้มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ และเห็นได้ชัดเจนในยุคที่ 3 ที่มีจำนวนหมู่บ้านที่แยกออกจากหมู่บ้านเดิมมากถึง 88.9% (16 จาก 18 หมู่บ้าน)

5.2 วิถีชีวิต และความเชื่อ

นอกจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และรูปแบบการขยายตัวของชุมชนใหม่ในอำเภอเชียงแสนแล้ว การศึกษาชื่อหมู่บ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม และความเชื่อของคนในท้องถิ่นอีกด้วย จากมุมมองทางภาษาศาสตร์ รูปภาษาถูกสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการสื่อสาร สารที่มนุษย์ต้องการสื่อล้วนเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดแล้วว่ามี ความสำคัญ ดังนั้นการสร้างหรือเลือกรูปภาษาเพื่อการสื่อสารจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญเชิงหน้าที่ เป็นการแสดงให้เห็นผู้รับสารทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสาร การตั้งชื่อ ก็เป็นการสร้างหรือเลือกรูปภาษาที่ผู้ตั้งให้ ความสำคัญกับความหมายของรูปภาษาที่เลือกมาในอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านจึงไม่ใช่เพียงแค่ การอธิบายลักษณะทางภาษา (รูปคำ และความหมาย) ของคำที่ถูกนำมาตั้งเป็นชื่อเท่านั้น แต่ชื่อที่ถูกเลือกมา ยังแฝงไปด้วยอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของท้องถิ่นในหลายแง่มุม

จากข้อมูลชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนพบว่า ชื่อหมู่บ้านเป็นสิ่งสะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม และความเชื่อของคนในท้องถิ่น คำที่ถูกกำหนดให้ใช้เป็นชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นคำที่อ้างถึงสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของคนในชุมชนทั้งสิ้น ภาพที่ 5.6 และ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิประเทศกับการตั้งหมู่บ้าน และชื่อของหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับพืชที่พบได้ในท้องถิ่น

ภาพที่ 5.6 การกระจายของหมู่บ้านที่มีที่มาของชื่อสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ

หมายเหตุจากภาพที่ 5.6

หมู่บ้าน

1. บ้านสบรวก
2. บ้านดอยสะใจ
3. บ้านแม่มะ
4. บ้านแม่คำเกษตร
5. บ้านแม่คำหนองบัว
6. บ้านดอยคำ
7. บ้านดอยจำปี
8. บ้านดอยศรีแก้ว
9. บ้านร่องบง
10. บ้านสบกก
11. บ้านแม่แอบ
12. บ้านห้วยข่อยหล่อย
13. บ้านห้วยเดื่อ
14. บ้านห้วยกว๊าน
15. บ้านห้วยน้ำเย็น
16. บ้านเกาะผาคำ
17. บ้านแม่คำ

ที่ตั้ง

1. ปากแม่น้ำรวก (สบรวก)
2. ดอยสะใจ
3. แม่น้ำมะ
4. แม่น้ำคำ
5. แม่น้ำคำ
6. ดอยคำ
7. ดอยจำปี
8. ดอยศรีแก้ว
9. แม่น้ำบง
10. ปากแม่น้ำกก (สบกก)
11. แม่น้ำแอบ
12. ห้วยข่อยหล่อย
13. ห้วยเดื่อ
14. ห้วยกว๊าน
15. ห้วยน้ำเย็น
16. เกาะผาคำ
17. แม่น้ำคำ

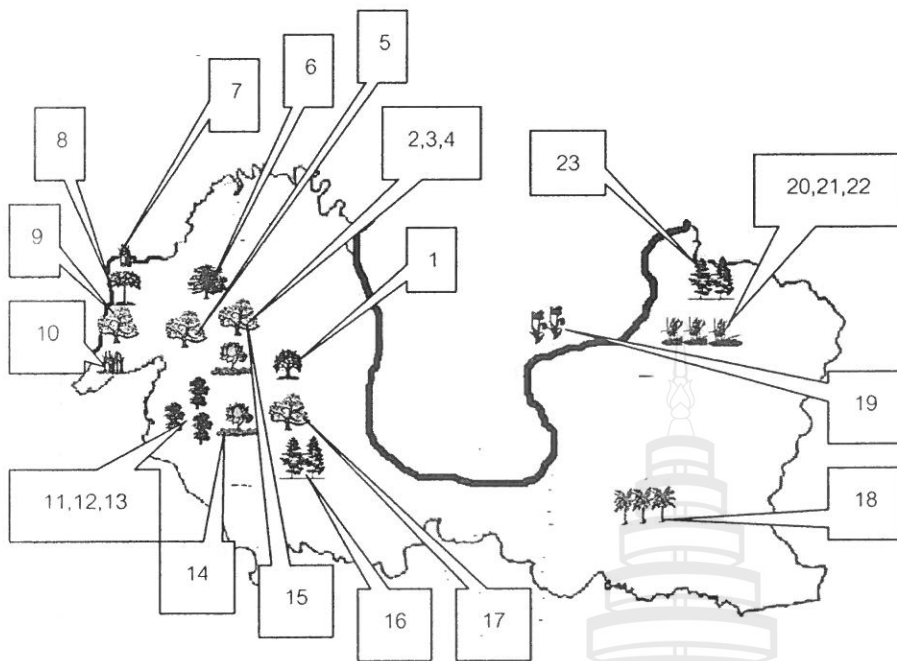
หมู่บ้าน	ที่ตั้ง
18. บ้านแม่เงิน	แม่น้ำเงิน
19. บ้านสบยาบ	ปากแม่น้ำยาบ (สบยาบ)
20. บ้านปางของ	แม่น้ำโขง (น้ำของ)
21. บ้านปางของเหนือ	แม่น้ำโขง (น้ำของ)
22. บ้านสบคำ	ปากแม่น้ำคำ (สบคำ)
23. บ้านห้วยเกี๋ยง	ห้วยเกี๋ยง

ภาพที่ 5.6 แสดงตำแหน่งของหมู่บ้านที่ใช้ชื่อภูเขา (ดอย) แหล่งน้ำ (แม่น้ำ ห้วย) และลักษณะภูมิประเทศอื่น ๆ (ปากแม่น้ำ เกาะ) ในการตั้งชื่อ จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้าน แสดงความสัมพันธ์โดยตรงกับลักษณะภูมิประเทศในบริเวณที่หมู่บ้านนั้นตั้งอยู่ กล่าวคือ หมู่บ้านที่ใช้ชื่อแหล่งน้ำในการตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านแม่คำ บ้านแม่แอ็บ บ้านห้วยข่อยหล่อย จะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่แม่น้ำสายนั้น ๆ ไหลผ่าน ในขณะที่หมู่บ้านที่ใช้ชื่อของภูเขา มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านดอยคำ บ้านดอยจำปี บ้านดอยศรีแก้ว ก็จะมีที่ตั้งอยู่บนภูเขา หรือมีภูเขาอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำ หรือบริเวณที่แม่น้ำ 2 สายมาบรรจบกัน (โดยมีแม่น้ำโขงเป็นหลัก) ก็จะตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อปากแม่น้ำ (ใช้คำว่า “สบ”) สายที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง คือ บ้านสบรวก บ้านสบคำ บ้านสบกก บ้านสบยาบ และยังพบว่ามีการนำชื่อของเกาะแก่งกลางแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านด้วย ได้แก่ ธรณีของบ้านเกาะผาคำ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านส่วนหนึ่งในบ้านเกาะผาคำ

นอกจากลักษณะภูมิประเทศหลัก ๆ ที่แสดงในภาพที่ 5.6 แล้ว ยังมีชื่อหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่งซึ่งนำลักษณะภูมิประเทศอื่น ๆ เช่น สัน ร่อง มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านด้วย เช่น บ้านสันตันเปา บ้านสันสลี บ้านสันมะเค็ด บ้านร่องบง

จากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านและลักษณะภูมิประเทศดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและสภาพสังคมของคนในชุมชน ซึ่งยังคงดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ วิถีชีวิตในการพึ่งพาธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นอาชีพหลัก แหล่งน้ำตามธรรมชาตินับเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ สภาพภูมิประเทศที่เป็นที่สูง ก็ยังเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญสำหรับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำไร่ และหาของป่าขาย การเล็งเห็นถึงความสำคัญของสภาพภูมิประเทศในการกำหนดถิ่นฐานเพื่อตั้งรกรากนี้ แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนในการกำหนดเป็นชื่อหมู่บ้าน นอกจากนี้เรื่องของสภาพภูมิประเทศ ยังมีการใช้ชื่อพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ดังแสดงในภาพที่ 5.7

ภาพที่ 5.7 การกระจายของหมู่บ้านที่มีที่มาของชื่อสัมพันธ์กับพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น

หมายเหตุจากภาพที่ 5.7

หมู่บ้าน

1. บ้านสันมะเค็ด
2. บ้านศรีดอนมูล
3. บ้านศรีดอนมูลเหนือ
4. บ้านศรีดอนมูลใต้
5. บ้านศรีบุญยืน
6. บ้านจิวเฒ่า
7. บ้านปากก้อย
8. บ้านสันตันธง
9. บ้านสันสลี
10. บ้านด้าย
11. บ้านป่าสักน้อย
12. บ้านป่าสักน้อยกลาง
13. บ้านป่าสักน้อยใน
14. บ้านหนองบัวสด
15. บ้านแม่คำหนองบัว
16. บ้านสันตันเปา
17. บ้านดอยศรีแก้ว
18. บ้านป่าตึง
19. บ้านสวนดอก

ชื่อพืช

- มะเค็ด
- สลี (ต้นโพ)
- สลี (ต้นโพ)
- สลี (ต้นโพ)
- สลี (ต้นโพ)
- จิว
- ก้อย (ต้นกลอย)
- ธง (ต้นปอ)
- สลี (ต้นโพ)
- ด้าย (ต้นหงอนไก่)
- สัก
- สัก
- สัก
- บัว
- บัว
- เปา
- สลี (ต้นโพ)
- ตึง
- ดอกไม้

หมู่บ้าน	ชื่อพืช
20. บ้านป่าคา	คา
21. บ้านป่าคาเหนือ	คา
22. บ้านป่าคาใต้	คา
23. บ้านสันตันเปา	เปา

ภาพที่ 5.7 แสดงตำแหน่งของหมู่บ้านที่ใช้ชื่อพืชตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านเช่นนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของพืชพรรณธรรมชาติที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน เป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพืชนั้น นอกจากการนำไปใช้อุปโภคในรูปแบบต่าง ๆ (เช่น การนำหญ้าคามมาใช้มุงหลังคา หรือการใช้ไม้สักในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เป็นต้น) แล้ว ส่วนหนึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแง่มุมของศาสนา และความเชื่อ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของต้นสลีหรือศรี ซึ่งหมายถึงต้นโพ ได้ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา เชื่อมโยงกับต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ในหมู่บ้านที่ใช้คำว่า "สลี" หรือ "ศรี" จะปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับต้นไม้นชนิดนี้ในวัดของหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีกรณีของบ้านด้าย ซึ่งชื่อมาจาก "ต้นด้าย" หรือต้นหงอนไก่ ซึ่งปลูกมากในบริเวณหมู่บ้าน ดอกหงอนไก่เป็นดอกไม้ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวล้านนา โดยมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา ชาวล้านนาใช้ดอกหงอนไก่ในการบูชาพระ และใช้ในงานพิธีต่าง ๆ ในประเด็นเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อนี้ นอกจากการใช้ชื่อพืชที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาในการตั้งชื่อหมู่บ้านแล้ว ยังมีการนำโบราณสถานทางพุทธศาสนาที่มีความสำคัญกับหมู่บ้าน มาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านด้วย กล่าวคือ บ้านสันธาตุและบ้านกู่เต้า มีเจดีย์โบราณซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยก่อนตั้งหมู่บ้าน และเป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้าน ที่บ้านสันธาตุเป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในขณะที่บ้านกู่เต้ามีซากเจดีย์เก่า รูปทรงคล้ายน้ำเต้า อยู่ในบริเวณหมู่บ้าน

5.3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นจากชื่อหมู่บ้านที่ชัดเจนที่สุดคือ เรื่องภาษาของคนในท้องถิ่น จากการเก็บรวบรวมชื่อหมู่บ้านประกอบกับการสัมภาษณ์และค้นข้อมูลเอกสารพบว่า การตั้งชื่อมีปัจจัยที่เกี่ยวกับภาษาในท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยพอสมควรทั้งในเรื่องของการสะกดคำ การออกเสียง และคำศัพท์

5.3.1 การสะกดคำและการออกเสียง

ถึงแม้ว่าระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ จะมีความคล้ายคลึงกันกับภาษาไทยมาตรฐาน แต่ลักษณะการออกเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นยังสามารถพบได้ในตัวเขียนชื่อหมู่บ้านดังแสดง

ชื่อหมู่บ้าน	ภาษาท้องถิ่น	ภาษาไทยมาตรฐาน
<ปงของ>	<ของ> /khǒːŋ/	<โขง> (แม่น้ำโขง) /khǒːŋ/
<ดอยจัน>	<จัน> /can/	<ชัน> /chan/

จากตัวอย่าง กรณีบ้านปงของ เป็นลักษณะการออกเสียงสระ /oː/ เป็น /ɔː/ สำหรับกรณีของบ้านดอยจัน นั้น เป็นลักษณะการออกเสียงพยัญชนะของภาษาไทยถิ่นเหนือซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ในกลุ่มพยัญชนะกักพ่นลม (Aspirated Stops) ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะออกเป็นกักไม่พ่นลม (Unaspirated Stops)

ทั้งหมด ดังนั้น พยัญชนะต้นที่เป็น พ ภ /ph/ ท ถ /th/ ช ฉ /ch/ และ ข ค ฆ /kh/ จะออกเสียงเป็น ป /p/ ต /t/ จ /c/ และ ก /k/ ตามลำดับ จากการสำรวจพบว่า บ้านดอยจัน หากออกเสียงตามแบบภาษาไทยมาตรฐานจะเป็น บ้านดอยจัน /bā:n do:j chan/ ซึ่งหมายถึงดอยที่มีความสูงชัน นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังพบรูปแบบการสะกดคำที่เบี่ยงเบนไปจากคำเดิมที่ต้องการสื่อความหมาย ดังแสดงในตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	รูปภาษาที่ถูกต้อง
<หนองบัวสด>	<ชด>
<ทุ่งฟ้าฮ่าม>	<ห้าม>
<ดอยสะโง>	<ช้าง งู>

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบข้อมูลคำและการออกเสียงที่ไม่ตรงกับรูปภาษาเดิม โดยชื่อบางชื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะการออกเสียงและการสะกดคำที่ไม่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น บ้านหนองบัวสด คำว่า “สด” ในที่นี้สันนิษฐานว่ามาจากเสียง /sót/ ซึ่งหากสะกดตามอักขรวิธี (ภาษาไทยถิ่นเหนือ) ควรเป็น <ชด> แต่อาจเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างส่วนราชการกับชาวบ้านเกี่ยวกับความหมายของคำ การสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ส” ดูจะทำให้ชื่อหมู่บ้าน “หนองบัวสด” มีความหมายเข้าใจได้มากกว่า เนื่องจาก “สด” ในภาษาไทยมาตรฐานแปลว่า “ใหม่” แต่สำหรับคนท้องถิ่นแล้ว “หนองบัวชด” หมายถึง แหล่งน้ำที่มีบัวผุดขึ้นมา ซึ่งการตีความหมายแบบหลังน่าจะเป็นไปได้ และสมเหตุสมผลมากกว่า โดยสรุป ลักษณะความสับสนดังกล่าวอาจนำไปสู่การวิเคราะห์ที่ผิดพลาดหากพิจารณาแต่รูปภาษาเพียงอย่างเดียว โดยมีได้มีการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

ในกรณีของ <ทุ่งฟ้าฮ่าม> จากข้อมูลภาคสนามโดยคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้าน สันนิษฐานว่าคำว่า <ฮ่าม> เพี้ยนมาจาก <ห้าม> พร้อมมีประวัติความเป็นมาว่า บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเป็นที่ลุ่ม มีฝนตกชุกและน้ำท่วมเป็นประจำ จนชาวบ้านต้องย้ายบ้านขึ้นมาอยู่บริเวณที่ดอน ต่อมาเมื่อมีการตั้งเป็นหมู่บ้านจึงตั้งชื่อเป็นเคล็ดว่า “ทุ่งฟ้าห้าม” เพื่อห้ามฟ้าห้ามฝนไม่ให้เกิดหนักจนเป็นผลให้การทำเกษตรได้รับผลกระทบเสียหาย แต่เสียงของคำว่า “ห้าม” ไปพ้องกับ “ฮ่าม” ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึง [แสงสว่างจ้า] ซึ่งสามารถทำให้คำว่า “ทุ่งฟ้าฮ่าม” มีความหมายได้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี การสันนิษฐานดังกล่าวน่าจะเป็นไปได้เนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม เป็นบ้านของชุมชนชาวอีสาน ในขณะที่คำว่า “ฮ่าม” เป็นคำพื้นเมืองทางเหนือ จึงมีความไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ ในทางภาษาศาสตร์ คำว่า “ห้าม” และ “ฮ่าม” เป็นคำพ้องเสียงกัน กล่าวคือ ออกเสียงได้เหมือนกันคือ [hā:m] ลักษณะดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการตีความได้ ชาวบ้านที่เป็นผู้ตั้งชื่ออาจเป็นชาวอีสาน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเป็นชาวเหนือ จึงอาจทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิด อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบคำอธิบายความหมายของคำว่า “ฮ่าม” ในแบบภาษาไทยถิ่นเหนือจากทั้งข้อมูลเอกสารและภาคสนาม จึงสันนิษฐานในเบื้องต้นไว้ก่อนว่า “ฮ่าม” มาจากคำว่า “ห้าม”

อีกกรณีหนึ่งที่พบคือ กรณีบ้านดอยสะเก้ง ชื่อบ้านดอยสะเก้งตั้งตามชื่อภูเขา “ดอยสะเก้ง” ซึ่งเดิมชื่อ “ดอยช้างงู” การที่ “ช้างงู” แผลงไปเป็น “สะเก้ง” ได้ เนื่องจากกลุ่มชาวอาข่าที่อพยพขึ้นไปตั้งรกรากอยู่บนดอยช้างงู ไม่สามารถออกเสียงที่ถูกต้องได้ ด้วยข้อจำกัดในภาษาของตน จึงออกเสียงเป็น “ชะงะ” /ʃa? ɲo?/ และกลายมาเป็น “สะเก้ง” อย่างที่ใช้ในปัจจุบัน

5.3.2 คำศัพท์

ในด้านคำศัพท์ พบคำศัพท์ที่มาจากภาษาไทยถิ่นเหนือในชื่อหมู่บ้านกระจายอยู่ในหลายกลุ่มความหมาย ทั้งลักษณะภูมิประเทศ พืช สัตว์ ลักษณะ ฯลฯ ดังแสดง

ชื่อหมู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยมาตรฐาน
แม่มะ แม่เงิน แม่แอบ	แม่...	แม่น้ำ...
ดอยจำปี ดอยศรีแก้ว	ดอย...	ภูเขา...
สบรวก สบกก	สบ...	ปากแม่น้ำ...
แม่คำ ดอยคำ	คำ	ทองคำ
ศรีบุญยืน ศรีดอนมูล	ศรี หรือ สลี	ต้นโพ
ร่องบง	บง	ต้นไผ่
สันตันธง	ตันธง	ต้นปอ
ด้าย	ด้าย	ต้นหงอนไก่
ป่าก้อย	ก้อย	ต้นกลอย
ห้วยเตือ	เตือ	ต้นมะเตือ
ป่าตึง	ตึง	ต้นไผ่
ห้วยเกียง	มะเกียง	ต้นหว้า
หนองปลาสะเด็ด	ปลาสะเด็ด	ปลาหมอ
จัวเฒ่า	เฒ่า	แก่
ชื่อหมู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยมาตรฐาน
แซว แซวกกลาง	แซว	แหลม
เวียงเหนือ เวียงใต้	เวียง	เมือง
กู่เต้า	กู่	เจดีย์

การใช้คำศัพท์ท้องถิ่น ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการตั้งชื่อหมู่บ้าน ลักษณะดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจศึกษาต่อไปว่า ชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคอื่นมีลักษณะการให้คำศัพท์ท้องถิ่น (ภาษาไทยถิ่น) ในการตั้งชื่อหมู่บ้านอย่างไร และเป็นคำในกลุ่มความหมายใดบ้าง

บทที่ 6

บทสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะทางภาษาของชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย รวมถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน โดยเก็บข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนามจากหมู่บ้านจำนวน 70 หมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และใช้ข้อมูลภาคสนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับที่มาและสาเหตุของการตั้งชื่อหมู่บ้าน มาประกอบการวิเคราะห์เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ที่แตกต่างจากงานวิจัยในอดีต นอกจากนี้ ยังมีการใช้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และแผนที่ในการนำเสนอข้อมูลเชิงสังคมที่สามารถประมวลผ่านชื่อหมู่บ้าน เพื่อชี้ให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาภาษาในอีกทางหนึ่งด้วย ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ลักษณะทางภาษาของชื่อหมู่บ้าน ที่มาของชื่อหมู่บ้าน และประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า ด้านภาษา โครงสร้างของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนประกอบด้วยคำตั้งแต่คำเดียวจนถึง 4 คำ โดยพบชื่อที่ประกอบด้วยคำ 2 คำ ในจำนวนมากที่สุดถึง 80% ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประกอบกันของคำนาม 2 คำ รองลงมาเป็นคำเดียวพบ 9 ชื่อ คิดเป็น 12.86% ส่วนชื่อที่ประกอบด้วยคำ 3 และ 4 คำ พบในปริมาณน้อย ในทางความหมายพบว่าคำที่ใช้ประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านกระจายอยู่ใน 3 วงความหมายหลัก ได้แก่ [ธรรมชาติ] [มนุษย์] และ [ลักษณะ] โดยพบคำในวงความหมาย [ธรรมชาติ] ในปริมาณมากที่สุด สำหรับการวิเคราะห์ที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้านพบว่า เกิดจาก 4 เหตุผลหลัก โดยเรียงจากเหตุผลที่นิยมนำมาใช้ในการตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านมากที่สุด ไปถึงน้อยที่สุดดังนี้ ลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติ แหล่งชุมชนสำคัญในอดีตหรือสถานที่สำคัญทางศาสนา ชุมชนเดิม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต ลักษณะทางภาษาและที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่า ลักษณะภูมิประเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละท้องถิ่น จึงถูกสะท้อนออกมาโดยการถูกนำไปตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านมากกว่าคุณลักษณะด้านอื่น ๆ

ในด้านสังคม ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนใหม่ในอำเภอเชียงแสน ภายหลังจากอพยพผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีรูปแบบการขยายตัวของชุมชน ที่เน้นจับจองพื้นที่เพื่อการเกษตรในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเป็นหลัก ดังสังเกตได้จากการกระจุกตัวของหมู่บ้านในยุคต้นบริเวณตำบลป่าสัก ในขณะที่บริเวณภูเขาสูงในตำบลบ้านแควมีจำนวนหมู่บ้านอยู่น้อยมาก นอกจากนี้ รูปแบบการขยายตัวของชุมชนในยุคหลังก็มีความแตกต่างจากยุคต้น กล่าวคือ ในยุคต้นชาวบ้านมักอพยพย้ายถิ่นไปตั้งถิ่นฐานใหม่ และตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น ส่วนในยุคหลัง การขยายตัวของชุมชนเกิดจากการแตกตัวออกจากชุมชนเดิมเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงออกมากจากการตั้งชื่อหมู่บ้านที่ใช้ชื่อชุมชนเดิม ประกอบกับคำบอกตำแหน่งหรือทิศทาง เช่น บ้านป่าสักน้อย (ชุมชนเดิม) บ้านป่าสักน้อยกลาง และบ้านป่าสักน้อยใน (ชุมชนใหม่)

นอกจากนี้ ชื่อหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยที่เกิดจากการนำชื่อแหล่งน้ำ ภูเขา และคำเรียกพืชพรรณมาตั้งเป็นชื่อคณะผู้วิจัยใช้แผนที่ประกอบตำแหน่งหมู่บ้านเพื่อแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมีความ

สอดคล้องกับการวิเคราะห์โครงสร้าง และความหมายของชื่อหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

นอกจากนี้ ชื่อหมู่บ้านยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ลักษณะภาษาไทยถิ่นเหนือ จากการสะกดคำ การออกเสียง และการใช้คำศัพท์ ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากชื่อหมู่บ้านในภาคอื่น ๆ อีกด้วย

6.2 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องชื่อหมู่บ้านในงานวิจัยนี้ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากงานวิจัยเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านในอดีต อยู่หลายประการ ประการแรก เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อหมู่บ้านจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับที่มาของชื่อหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการพิจารณาตัดสินโครงสร้างของชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้าน งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาวิเคราะห์โครงสร้างชื่อหมู่บ้านจากการมองเพียงรูปภาพเป็นหลัก กล่าวคือ การจัดกลุ่มหรือจำแนกคำขึ้นอยู่กับรูปภาพที่ปรากฏในคลังคำของภาษา เช่น “ห้วยทราย” ประกอบขึ้นด้วยคำ 2 คำ (ห้วย + ทราย) โดยคำหลักเป็นคำที่บ่งบอกลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ เป็นต้น แต่จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามของคณะผู้วิจัยพบว่า มีหมู่บ้านจำนวนมากไม่น้อยที่นำชื่อของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีมาแต่เดิมอยู่แล้วมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน โดยมีได้พิจารณาถึงองค์ประกอบของชื่อ หรือหลักเกณฑ์อื่นใด ยกตัวอย่าง เช่น “แม่คำ” การตั้งชื่อหมู่บ้านดังกล่าวมิได้มาจากพื้นฐานของการนำคำ 2 คำมาประกอบกันเป็นชื่อ หากแต่เป็นการหยิบยกชื่อของแม่น้ำที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อหมู่บ้านขึ้นมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ดังนั้น การวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อหมู่บ้านบนพื้นฐานความคิดดังกล่าว จึงควรพิจารณาว่า “คำ” ใน “แม่คำ” เป็นชื่อของแม่น้ำคำมากกว่าจะแปลว่า “ทองคำ” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการหยิบยกชื่อเดิมที่มีอยู่แล้วมาเป็นชื่อของสิ่งใหม่ การตั้งชื่อแม่น้ำว่า “แม่คำ” นั้นอาจมีที่มาจากการประกอบเอาคำ 2 คำ คือ แม่น้ำ และ ทองคำ เข้าด้วยกัน การเลือกคำว่า “ทองคำ” มาตั้งชื่อแม่น้ำก็คงมีเหตุผลบางประการ แต่สำหรับ ชื่อหมู่บ้าน “แม่คำ” ที่เป็นการหยิบยืมชื่อแม่น้ำคำ มาใช้เป็นชื่อคงไม่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ได้ว่า หมู่บ้านนี้เกิดจากการนำคำ 2 คำมาประกอบกัน เนื่องจากเราไม่สามารถสืบค้นความเป็นมาของคำว่า “คำ” ที่สัมพันธ์กับหมู่บ้านได้ ลักษณะการตั้งชื่อดังกล่าวสามารถพบเห็นได้ในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ในการตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ ดังแสดง

แม่คำ >>> บ้านแม่คำ, วัดแม่คำ >>> โรงเรียนบ้านแม่คำ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การตั้งชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้ชื่อของสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้ว มีปัจจัยเรื่องเวลาของการเกิดชื่อนั้น ๆ เป็นตัวกำกับ ยกตัวอย่างเช่น “แม่น้ำคำ” เป็นแม่น้ำสายดั้งเดิมที่ไหลผ่านบริเวณ ๆ หนึ่ง ต่อมาเมื่อผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเกิดเป็นชุมชน และเป็นหมู่บ้านใช้ชื่อ “บ้านแม่คำ” ในขณะเดียวกันมีการสร้างวัดประจำชุมชนใช้ชื่อ “วัดแม่คำ” ทั้งชื่อหมู่บ้านและวัดเป็นชื่อของแม่น้ำ ต่อมาเมื่อมีการสร้างโรงเรียนประจำหมู่บ้านก็จะใช้ชื่อของหมู่บ้านมาเป็นชื่อโรงเรียน เช่น “โรงเรียนบ้านแม่คำ” หากพิจารณาเฉพาะรูปภาพเพียงอย่างเดียวก็จะไม่เห็นวิถีคิด หลักเกณฑ์ และมุมมองที่แท้จริงของการตั้งชื่อ และอาจทำให้เกิดการตีความที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงก็เป็นได้

6.3 ข้อเสนอแนะ

ก. เนื่องจากมีการศึกษาชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ยังไม่มีการประมวลให้เห็นภาพรวมของทั้งประเทศ การศึกษาชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยจะแสดงให้เห็นภาพรวมของชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย รวมถึงลักษณะเฉพาะของชื่อหมู่บ้านในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้ ชื่อหมู่บ้านในแต่ละภาค ยังอาจสะท้อนให้เห็นลักษณะทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการขยายตัวของชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของผู้คน รวมถึงแนวโน้มของพัฒนาการของการตั้งชื่อหมู่บ้านยุคเก่ากับยุคใหม่ ซึ่งจะสะท้อนมุมมองของการให้ความสำคัญ หรือการสร้างเอกลักษณ์ให้ชุมชน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เห็นธรรมชาติเป็นสำคัญ เป็นการนำความเชื่อและแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการตั้งชื่อก็เป็นได้

ข. นอกจากชื่อหมู่บ้านที่มีความหลากหลาย งานวิจัยในอดีต (ปราณี กุลละวณิชย์ 2535) หรือแม้กระทั่งงานวิจัยฉบับปัจจุบัน ตลอดจนการสำรวจชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยโดยสังเขปพบว่า มีหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยที่มีชื่อซ้ำกันหรือไม่ก็ใกล้เคียงกันมาก ลักษณะของชื่อที่ซ้ำกันดังกล่าวมีการกระจุกตัวอยู่ในบางภูมิภาค หรือกระจายอยู่โดยทั่วไป และลักษณะเช่นนี้มีความสัมพันธ์ต่อแนวคิดเรื่องการตั้งชื่อที่ว่า เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสิ่งที่ชื่ออ้างถึงอย่างไร นอกจากนี้ ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่เกิดข้ามภาษาด้วยหรือไม่ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คู่มือแผนผังเส้นทางประจำตำบล จังหวัดเชียงราย เล่ม 1. 2514. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย.
- โครงการสัมมนาทางวิชาการเชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2543. เชียงราย : วิทยาลัยครูเชียงราย
สหวิทยาลัยล้านนา ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.
- จตุพร อุประคำ. 2548. โครงสร้างและการจัดการของเศรษฐกิจชุมชนในตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัด
เชียงราย. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จังหวัดเชียงราย : งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2500. 2500. จังหวัดเชียงราย.
- จินตนา ยอดยิ่ง. 2519. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. ปรินิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไซมอน การ์ดเนอร์ พินดา สิทธิสุนทร และวิไลวรรณ อนุสารสุนทร. 2549. ต้นไม้เมืองเหนือ. กรุงเทพฯ : โครงการ
จัดพิมพ์คบไฟ.
- ทวี สมหวัง และคณะ. 2533. แหล่งชุมชนโบราณ แม่สาย เชียงแสน แม่จัน จังหวัดเชียงราย. หน่วยอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย วิทยาลัยครูเชียงราย.
- ธวัช มณีผ่อง และคณะ. 2546. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการ "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ :
ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน". สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นคร สารสมุทร. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. ภูมินามวิทยา เขตจังหวัดเชียงราย (เล่ม 1). เชียงราย : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
เชียงราย วิทยาลัยครูเชียงราย.
- น้องนุช มณีอินทร์. 2543. การเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชภางค์ ชุมดี. 2549. การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชนโบราณในเขตเมืองเชียงแสน ระหว่างพุทธศตวรรษที่
19-24. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บดีนทร์ กินาวงศ์ และคณะ. 2546. ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย – เชียงแสน. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มีงเมือง.
โบราณคดีเชียงราย (เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข 9/2533). 2533. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- ประภาศรี พวงจันทน์หอม. 2539. การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. ปรินิพนธ์
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงราย. 2527. เชียงราย : สำนักงานจังหวัดเชียงราย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. 2535. ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทวายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี ธาตุอินจันทร์ และวีระพงษ์ กังวานนวกุล. 2549. มรดกแผ่นดินเชียงราย. เครือข่ายพลังชุมชนเชียงราย.
- ปราณี บานชื่น. 2527. ความหมายและประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อตำบล หมู่บ้าน และสถานที่สำคัญต่างๆ ใน
เขตจังหวัดเลย. โรงพิมพ์ โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ปวิวรรต ธรรมมาปรีชากร และคณะ. 2541. ตามรอยพระเจ้าล้านตื้อ (พระเจ้าทองทิพ) : ประวัติศาสตร์ลำนํ้าโขงของ

เมืองเชียงแสน. เชียงราย : สภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงแสน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน.
แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ. 2538. งานแผนที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื.

แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ. 2543. งานแผนที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื.

พจนานุกรมฉบับมติชน. 2547. บริษัท มติชน จำกัด.

พระธรรมวิมลโมลี. 2538. ตำนานเมืองเชียงแสน. กรุงเทพฯ : บริษัท พิชเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

พระประวัติพ่อขุนเม็งราย และจังหวัดเชียงราย. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์. 2548. ปรีวรรตภาษา ชื่อบ้านนามเมือง: สืบค้นความหมาย ถ่ายถอดอักษร คำว่า "หริ
ภุญไชย" และ "ลำพูน". เชียงใหม่ : โชตนา พรินท์.

ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. 2538. ตำนานเมืองเชียงแสน. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์ จำกัด

รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และ มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง ชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัด
นครพนม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

วิบัณฑิตา ช่วยชูวงษ์. 2532. วัฒนธรรมภาษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. ปรินญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

สร้อยดี อ่องสกุล. 2546. พื้นเมืองเชียงแสน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์.

สุจิตต์ลักษณ์ ติตตุง. 2547. ชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย: กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์
เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ
พัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรพล ดำริห์กุล. 2542. นำเที่ยวเมืองเชียงแสน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สีดา.

อุดม รุ่งเรืองศรี. 2528. คำกาวิละและตำนานเมืองเชียงแสน. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

อุดม รุ่งเรืองศรี. 2534. พจนานุกรมล้านนา – ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

เอกสารบรรยายสรุป อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. 2550. ที่ทำการปกครองอำเภอ สำนักงานอำเภอเชียงแสน.

เอกสารประกอบการสัมมนา การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "เชียงรายศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี". 2534.
วิทยาลัยครูเชียงรายและศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.

อันส์ เพนซ์ พรธนเพ็ญ เครือไทย และ ศรีเลา เกษพรหม. 2540. ประชุมจารึกล้านนา เล่ม 1 : จารึกในพิพิธภัณฑ์
เชียงแสน. คลังข้อมูลจารึกล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

English

Encyclopedia Britannica (Volumn 15). 1966. William Benton.

Kullavanijaya, Pranee. 1996. Village Names in Guangxi Province and the Northeastern part of Thailand. in
Collection of papers on the Relationship Between the Zhuang and Thais, 120-130.

Read, William A. 2004. Florida Place Names of Indian Origin and Seminole Personal Names. Alabama :

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติความเป็นมา รูปภาษาและความหมาย
และลักษณะทั่วไป ของหมู่บ้านทั้ง 70 หมู่บ้าน
ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
(ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2551)

ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน

หมู่ 1 บ้านสบรวก

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2446 โดยกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากคือไทใหญ่
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามปากแม่น้ำรวกซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สบ + รวก
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ สบ บริเวณที่แม่น้ำตั้งแต่สองสายขึ้นไป
บรรจบกัน
รวก ชื่อแม่น้ำ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 546 หลังคาเรือน 1,815 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทใหญ่ (ประมาณ 80%) ไทยวน ลาว ยอง
3.3 อาชีพ รับจ้าง รับราชการ

หมู่ 2 บ้านเวียงเหนือ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งประมาณปีพ.ศ. 2450
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน อยู่ในเขตศูนย์กลางของตำบลก่อนไปทางทิศเหนือ

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ เวียง + เหนือ
2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท
2.3 ความหมายของรูปคำ เวียง วัง เมือง
เหนือ ระดับที่สูงขึ้นไป

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 1,200 กว่าครอบครัว 2,500 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน(กว่า 50%) ลาว พม่า ยอง
3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน

หมู่ 3 บ้านเวียงใต้

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน สันนิษฐานว่าก่อตั้งพร้อม ๆ กับบ้านเวียงเหนือ
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน อยู่ในเขตศูนย์กลางของตำบลก่อนไปทางทิศใต้

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ เวียง + ใต้

- 2.2 ชนิดของคำ นาม บุพพท
 2.3 ความหมายของรูปคำ เวียง วัง เมือง
 ได้ ช้างล่าง

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 220 หลังคาเรือน 400 กว่าคน
 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน(90%) พม่า ไทใหญ่ ยองมีบ้างเป็นส่วนน้อย
 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ไร่ ยาสูบ ไร่ผักกาด

หมู่ 4 บ้านวังลาว

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชื่อเดิมคือ บ้านวังขอนม่วง โดยขึ้นอยู่กับหมู่ 1 บ้านสบรวก ตั้งแต่พ.ศ. 2499 ต่อมาได้แยกตัวออกจากหมู่ 1 บ้านสบรวกในปีพ.ศ. 2526
 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนมีทหารลาวรบกันแล้วศพไหลมาตามแม่น้ำรวก และได้ถูกค้นพบในบริเวณที่เป็นวังน้ำวนในบ้านวังลาว

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ วัง + ลาว
 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
 2.3 ความหมายของรูปคำ วัง หวังน้ำลึก
 ลาว ชนชาติลาว

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 160 หลังคาเรือน ประมาณ 755 คน
 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ (ประมาณ 250 คน) ไทใหญ่จากพม่า (ประมาณ 250 คน) ไทยวน (จากแม่สาย และเชียงใหม่)
 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ข้าวโพด ถั่ว ทอผ้า (คนไทลื้อ)

หมู่ 5 บ้านสบคำ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งในปีพ.ศ. 2490 ชาวลาวได้อพยพมาอยู่ภายใต้การปกครองของหมู่ 3 บ้านเวียงใต้ ตำบลเวียง
 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามปากแม่น้ำคำที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขงซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้าน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สบ + คำ
 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
 2.3 ความหมายของรูปคำ สบ บริเวณที่แม่น้ำตั้งแต่สองสายขึ้นไปมาบรรจบกัน

คำ ชื่อแม่น้ำ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 300 กว่าหลังคาเรือน 1,400 กว่าคน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ลาว (50%) ไทยวน (20%) ไทใหญ่ ไทลื้อ
- 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ยาสูบ ผักกาดขาวปลี ถั่วแขกฝักทอง ลิ้นจี่
ลำไย มะม่วง

หมู่ 6 บ้านจอมกิตติ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชื่อเดิมคือบ้านดอนสัก ในปีพ.ศ. 2510 อยู่ในเขต หมู่ 2 ตำบลเวียง ต่อมาได้แยกตัวออกมาเป็นหมู่ 13 ตำบลเวียง ภายหลังจากที่ตำบลเวียงได้แยกเป็นตำบล โยนกจึงได้มาเป็นหมู่ 6 บ้านจอมกิตติ
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามพระธาตุจอมกิตติซึ่งมีอยู่ก่อนการก่อตั้งของหมู่บ้าน เดิมเป็นพระธาตุดอนน้อย ซึ่งกลุ่มละ วัว และชาวเขาได้ทำการสร้าง และบูรณะไว้ ภายหลังกมีคนมาตั้งชื่อพระธาตุ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นพระธาตุจอมกิตติ

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ จอมกิตติ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ จอม เรียกปลายสุดของสิ่งที่มีฐานกว้าง โดยปริยาย หมายถึงยอด ยอดสุด กิตติ เกียรติยศ
จอมกิตติ ชื่อวัดพระธาตุจอมกิตติ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 183 หลังคาเรือน 450 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (แพร์ น่าน พะเยา แม่สาย) อีสาน อาข่า (50 คน) ยอง
- 3.3 อาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ คำขาย รับจ้าง ช่างราชการ
รัฐวิสาหกิจ

หมู่ 7 บ้านเชียงแสนน้อย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เดิมขึ้นอยู่หมู่ 5 บ้านสบรวกจนตั้งแต่พ.ศ. 2503 ได้แยกออกมาเป็นหมู่ 7 บ้านเชียงแสนน้อย ในปีพ.ศ. 2526
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อเดิมคือเวียงปรีภษา เนื่องจากสมัยก่อนเมื่อมีเหตุการณ์ใดชาวบ้านก็จะมาปรึกษากันที่หมู่บ้านนี้ ชาวบ้านจากอำเภอเชียงแสน หรือบ้านหนองสามขา เป็นกลุ่มคนที่ตั้งชื่อบ้านเชียงแสนน้อย

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ เชียงแสน + น้อย
2.2 ชนิดของคำ นาม วิเศษณ์
2.3 ความหมายของรูปคำ เชียงแสน ชื่อเมืองเชียงแสน
น้อย ไม่มาก เล็ก จ้อย

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 223 หลังคาเรือน 87 หลังคาเรือน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่เป็นไทยวนจากทางเชียงของ มีลาวและ
ไทลื้อเป็นส่วนน้อย
3.3 อาชีพ ปลุกสวนยาสูบ ผักกาด ข้าวโพด

หมู่ 8 บ้านห้วยเกียง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกตัวออกจากหมู่ 2 บ้านเวียงเหนือ เมื่อพ.ศ. 2510 ชาวบ้านในปัจจุบันเป็น
กลุ่มที่อพยพมาจากหมู่ 2 บ้านเวียงเหนือ
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีต้นมะเกียงใหญ่อยู่บริเวณลำห้วยในหมู่บ้าน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ห้วย + เกียง
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ ห้วย ทางน้ำไหลเป็นแนวยาวจากภูเขา
เกียง มาจากคำว่า "มะเกียง" ซึ่งเป็นชื่อต้นไม้
ชนิดหนึ่ง
ห้วยเกียง ชื่อลำห้วยเกียง

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 347 หลังคาเรือน 847 กว่าคน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน ไทลื้อ จากสิบสองปันนา (ประมาณ 70 คน) พม่า (ประมาณ 30 คน)
จีนฮ่อ
3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ถั่วลิสง ไร่ยาสูบ ไร่ข้าวโพด

หมู่ 9 บ้านป่าสักหางเวียง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชื่อเดิมคือ บ้านป่าสักขวาง แยกมาจากหมู่ 3 บ้านเวียงใต้ เมื่อพ.ศ. 2517
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนบริเวณบ้านป่าสักหางเวียงเป็นฐานทัพ
ทหารเก่า และมีต้นสักจำนวนมาก ตั้งอยู่บริเวณทางใต้ของเขตชุมชน (บ้าน
เวียงใต้)

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ป่าสัก + หาง + เวียง
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ป่า ที่ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นมาก สัก ไม้ผลัดใบ สูงถึง 30 เมตร และเส้นผ่าน ศูนย์กลางถึง 180 ซม. หาง ชวงทำย เวียง เมือง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	195 หลังคาเรือน 469 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (90%) ลาว พม่า ขมุ มีประปราย
3.3 อาชีพ	ปลูกข้าว ถั่วแขก ผักกาดขาวปลี ยาสูบ ข้าวโพด

ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน

หมู่ 1 บ้านคอยจัน

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	เดิมเคยเป็นหมู่ 4 ตำบลเวียง ได้เปลี่ยนเป็นหมู่ 1 ตำบลโยนก เมื่อ พ.ศ.2527 โดยชาวบ้านกลุ่มแรกที่มาอาศัยอยู่ได้อพยพมาจากเมืองเชียงแสน
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	ตั้งชื่อตามภูมิประเทศของหมู่บ้านซึ่งมีคอยที่มีความชันตั้งอยู่

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	คอย + จัน
2.2 ชนิดของคำ	นาม วิเศษณ์
2.3 ความหมายของรูปคำ	คอย ภูเขา จัน มาจากคำว่า "ชัน" ซึ่งหมายถึง ตั้งตรง ขึ้นไป ไม่ลาด

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	250 หลังคาเรือน 1,034 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (เชียงใหม่ ลำปาง แพร่)
3.3 อาชีพ	ทำนา ปลูกสวนข้าวโพด มันสำปะหลัง รับจ้าง

หมู่ 2 บ้านร่องบง

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	แยกตัวออกมาจากหมู่ 1 บ้านคอยจันเมื่อ พ.ศ.2514
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณป่าบง (ป่าไผ่) และมีแม่น้ำบงไหลผ่านทางทิศตะวันออก

2. รูปภาพและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ร้อง + บง
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ร้อง ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแอ่งลึก บง ชื่อแม่น้ำบง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	157 หลังคาเรือน 600 กว่าคน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (เชียงใหม่ ลำปาง) อีสาน ยอง ไทลื้อ
3.3 อาชีพ	ทำนา รับจ้าง

หมู่ 3 บ้านกู่เต้า

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน

พ.ศ. 2449	ชาวบ้านประมาณ 14 หลังคาเรือนอพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปางมาเพื่อหาที่ทำกิน
พ.ศ. 2500	ได้กลายเป็นหมู่ 7 ตำบลเวียง
พ.ศ. 2527	เมื่อตำบลโยนกแยกออกจากตำบลเวียง จึงได้เปลี่ยนเป็นหมู่ 3 บ้านกู่เต้าตำบลโยนก

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ชื่อเดิมคือบ้านไต้กู่เต้า โดยนำมาจากไต้ที่หมายถึงพื้นที่กว้างขวาง และกู่เต้าซึ่งเป็นชื่อวัดที่มีธาตุอันเก่าแก่

2. รูปภาพและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	กู่ + เต้า
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	กู่ เจดีย์ เต้า น้ำเต้า (รูปทรงเจดีย์)

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	153 หลังคาเรือน 620 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (ลำปาง)
3.3 อาชีพ	ทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ถั่วเหลือง

หมู่ 4 บ้านสันธาตุ

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน

พ.ศ. 2506	ได้มีการก่อตั้งบ้านสันธาตุขึ้นแล้ว แต่อยู่ภายใต้การปกครองของหมู่ 9 ตำบลเวียง โดยชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยในบ้านนี้อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมาและมหาสารคาม

พ.ศ. 2527

เมื่อตำบลเวียงได้แยกออกเป็นตำบลโยนกจึงได้เปลี่ยนเป็นหมู่ 4 บ้านสันธาตุ
ตำบลโยนก

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านมีวัดเก่าแก่ชื่อวัดสันธาตุ อโศการาม บริเวณที่วัดตั้งเป็นพื้นที่ที่เป็น
สันนูนขึ้น และมีธาตุตั้งอยู่

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ

สัน + ธาตุ

2.2 ชนิดของคำ

นาม นาม

2.3 ความหมายของรูปคำ

สัน สิ่งที่มีลักษณะสูงชันเป็นแนวยาว

ธาตุ พระบรมสารีริกธาตุ

สันธาตุ ชื่อเจดีย์และวัดสันธาตุ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร

235 หลังคาเรือน 1,170 คน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์

ลาวอีสาน

3.3 อาชีพ

ทำสวนข้าวโพด ทำนา เลี้ยงหม่อนไหม

หมู่ 5 บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2508 ชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยในบ้านนี้ อพยพมาจากบ้าน
เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น สมัยก่อนตั้งอยู่กลางทุ่ง แต่เมื่อเกิดน้ำท่วม
- นักชาวบ้านจึงอพยพขึ้นมาอาศัยในที่สูง

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

สมัยก่อนฝนตกหนักมาก จึงตั้งชื่อเป็นเคล็ดเพื่อห้ามฟ้าไม่ให้ฝนตก

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ

ทุ่ง + ฟ้า + ฮ่าม

2.2 ชนิดของคำ

นาม นาม กริยา

2.3 ความหมายของรูปคำ

ทุ่ง ที่ราบโล่ง

ฟ้า มาจากคำว่า "ท้องฟ้า"

ฮ่าม มาจากคำว่า "ห้าม"

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร

134 หลังคาเรือน 569 คน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์

ลาวอีสาน (90%) ไทยวน

3.3 อาชีพ

ทำนา รับจ้าง ทอผ้าพื้นเมือง

หมู่ 6 บ้านสันตันเปา

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2509 นับจากปีที่มิผู้ใหญ่บ้านคนแรก เดิมเป็นป๊อกหนึ่งของบ้านดอยจันซึ่งขึ้นอยู่กับตำบลเวียง โดยชาวบ้านเป็นไทยวนย้ายมาจาก บ้านตันง้าว ตำบลบัวสลี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนในหมู่บ้านมีต้นเปาขึ้นอยู่มาก

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ สัน + ต้นเปา

2.2 ชนิดของคำ นาม นาม

2.3 ความหมายของรูปคำ สัน คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่แสดงว่าที่นั้นเป็นที่เนินและมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากจนเป็นลักษณะเด่น

ต้นเปา ไม้ผลัดใบ สูงถึง 25 ม. เปลือกต้นสีเทาแข็ง และหนามมาก มีรอยแตกเล็ก ๆ เปลือกด้านในสีแดงออกน้ำตาล น้ำยางสีเหลืองอ่อนถึงน้ำตาล

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร 147 หลังคาเรือน 445 คน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน

3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่ รับจ้าง

หมู่ 7 บ้านโค้งงาม

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน

พ.ศ. 2500

บ้านนี้ขึ้นอยู่กับหมู่ 4 บ้านดอยจัน ตำบลเวียง ไทยวนกลุ่มแรกอพยพมาจากตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. 2504

ทำการขอแยกตัวออกจากหมู่ 4 บ้านดอยจัน

พ.ศ. 2507

ได้แยกเป็นหมู่ 6 รวมกับบ้านร่องบง ตำบลเวียง

พ.ศ. 2509

เกิดน้ำท่วมใหญ่

พ.ศ. 2518

ขอแยกตัวออกจากหมู่ 6 บ้านร่องบง

พ.ศ. 2520

เปลี่ยนเป็นหมู่ 12 บ้านโค้งงาม ตำบลเวียง

พ.ศ. 2527

เปลี่ยนเป็นหมู่ 7 บ้านโค้งงาม ตำบลโยนก เมื่อตำบลโยนกแยกออกจากตำบลเวียง

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน แม่น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านมีลักษณะโค้ง ลักษณะของหมู่บ้านจึงโค้งตามแม่น้ำนั้น

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ โค้ง + งาม

2.2 ชนิดของคำ วิเศษณ์ วิเศษณ์

2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	แม่ มาจากคำว่า "แม่น้ำ" คำ มาจากคำว่า "ทองคำ" แม่คำ ชื่อแม่น้ำคำ เกษตร ที่ดิน ทุ่ง นา ไร่

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	119 หลังคาเรือน 395 คน ชาย 187 คน หญิง 208 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	เกษตรกร

หมู่ 2 บ้านแม่คำหนองบัว

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2417 ชาวบ้านอพยพมาจาก ลำพูน เชียงใหม่ ลำปาง
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน เดิมมีหนองบัวขนาดประมาณ 10 ไร่ อยู่ในเขตหมู่ 1 บ้านแม่คำเกษตร

2. ภูมิภาคและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	แม่คำ + หนอง+บัว
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	แม่ มาจากคำว่า "แม่น้ำ" คำ มาจากคำว่า "ทองคำ" แม่คำ ชื่อแม่น้ำคำ หนอง บึง บ่อ แอ่งน้ำ บัว ชื่อเรียกไม้บัว มีขนาดดอกและสีสีนต่างกันไป

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	181 หลังคาเรือน 212 ครอบครัว 669 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน 70% ยอง 30%
3.3 อาชีพ	สวนข้าวโพด รับจ้าง

หมู่ 3 บ้านป่าสักน้อย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน บ้านป่าสักน้อย มีพญาแสนใจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีราษฎรประมาณ 80 หลังคาเรือน ต่อมาเมื่ออพยพมาตั้งบ้านเพิ่มขึ้นและมีความเจริญขึ้นตามลำดับ จนมาถึงปีพ.ศ. 2540 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 168 ครัวเรือนจึงมีการแบ่งเป็น หมู่ 3 บ้านป่าสักน้อย หมู่ 12 บ้านป่าสักน้อยกลาง และหมู่ 13 บ้านป่าสักน้อยใน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นสักอยู่มาก

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ป่าสัก + น้อย
2.2 ชนิดของคำ	นาม วิเศษณ์
2.3 ความหมายของรูปคำ	ป่า ดง ที่มีต้นไม้ต่างๆ ขึ้นอยู่มาก สัก ไม้ผลัดใบชนิดหนึ่ง ป่าสัก ป่าที่มีต้นสักอยู่จำนวนมาก น้อย ไม่มาก น้อย จ้อย

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	270 หลังคาเรือน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	ทำนา ทำไร่ ทำสวน

หมู่บ้านป่าแดด

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	ประชากรกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านอพยพมาจากเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2344
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	ตั้งชื่อตามหมู่บ้านเดิมที่จังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพมา

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ป่าแดด
2.2 ชนิดของคำ	นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ป่าแดด ชื่อหมู่บ้าน แดด แสงอาทิตย์

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (เชียงใหม่)
3.2 อาชีพ	เพาะปลูก ปลูกสับปะรด (สับปะรดนางแล)

หมู่บ้านหนองบัวสด

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	แยกออกมาจากหมู่ 6 บ้านปางหมอพงเมื่อประมาณ พ.ศ.2460
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	มีบ้านไม้สักตั้งอยู่กลางหนองบัว ซึ่งเป็นที่ตั้งของ เจ้าพ่อหนองบัวสด

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	หนอง + บัว + สด
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม กริยา
2.3 ความหมายของรูปคำ	หนอง บึง บ่อ แอ่งน้ำ บัว ชื่อเรียกไม้บัว มีขนาดดอกและสีเส้นต่างกันไป

หนองบัว หนองน้ำที่มีบัวขึ้นอยู่

สด เพี้ยนมาจากคำว่า "สด" ซึ่งเป็นสำเนียงภาษาไทยถิ่นเหนือ หมายถึง ผุดขึ้น

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	163 หลังคาเรือน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	ทำนา ทำสวน ทำไร่

หมู่ 6 บ้านปางหมอปลวง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2443 โดยก่อนหน้านี้อาจไม่มีหมู่บ้านใดๆ ตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านปางหมอปลวงในปัจจุบัน ชาวบ้านอพยพมาจากบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่ 5 บ้านหนองบัวสด ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นกลุ่มคนมาจากเชียงใหม่
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตาม หมอปลวง ผู้เชี่ยวชาญในการคล้องช้าง โดยช้างป่าที่จับได้จะถูกนำไปทำการฝึกสอนให้ลากไม้ทำฟืนและใช้ปลูกบ้าน หมอปลวงได้ทำปางพักชั่วคราวบริเวณหน้าวัดปางหมอปลวง

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ปาง + หมอปลวง
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ปาง ที่พักกลางป่าชั่วคราว หมอปลวง ชื่อหมอคคล้องช้าง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	398 หลังคาเรือน 1,067 คน ชาย 507 คน หญิง 545 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	ทำนา ทำไร่ข้าวโพด

หมู่ 7 บ้านดอยจำปี

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกออกจากบ้านปางหมอปลวง เมื่อปี พ.ศ. 2396 ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 บ้านดอยจำปีซึ่งเคยรวมกับบ้านดอยศรีแก้ว ได้แยกออกเป็นสองหมู่บ้าน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในอดีตนั้นบริเวณที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อดอยจำปี มีลักษณะเป็นภูเขา มีดินจำปีขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีอยู่หนึ่งต้นนั้นมีลักษณะแปลกกว่าต้นอื่น คือ ในลำต้นเดียวกัน บริเวณกลางลำต้นแยกออกเป็น 3 กิ่งใหญ่ ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นไม้สามนาง" ซึ่งเป็นต้นจำปีขนาดใหญ่มาก ชาวบ้านจึงพากันตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านดอยจำปี

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ดอย + จำปี
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ
- ดอย ภูเขา
- จำปี ไม้ยืนต้น สูงราว 15 เมตร ไม่ผลัดใบ ใบเดี่ยวเรียงสลับกัน รูปใบหอก แกมขอบขนาน โคนและปลายใบแหลม แผ่นใบแข็ง หนา สีเขียวเป็นมัน ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ มี 8-12 กลีบ รูปรี ใบมีลักษณะคล้าย หอกยาว ปลายแหลม สีขาวนวล มีกลิ่นหอมมากตอนกลางคืน
- ดอยจำปี ชื่อภูเขา

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 322 หลังคาเรือน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน
- 3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่ข้าวโพด

หมู่ 8 บ้านดอยศรีแก้ว

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน สมัยก่อนเป็นป่าไผ่ ชื่อหมู่บ้านแต่เดิมคือ บ้านเล่าเสือเผ่น หมายถึงป่าที่มีเสือตัวเล็กอาศัยอยู่ แยกออกจากบ้านดอยจำปีเมื่อปีพ.ศ. 2522
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อดอยศรีแก้ว มาจากมีต้นสลิแก้ว (ต้นโพธิ์) อยู่ในสวน ซึ่งต่อมาบริเวณนั้นได้มีการสร้างวัดขึ้น และเมื่อแยกออกจากบ้านดอยจำปี จึงใช้ชื่อ ดอยสลิแก้ว

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ดอย + ศรีแก้ว
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ
- ดอย ภูเขา
- ศรี มาจากคำว่า สลิ หมายถึง ต้นโพธิ์
- แก้ว สิ่งที่มีค่า สิ่งที่น่ารัก
- ดอยศรีแก้ว ชื่อภูเขา

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 77 หลังคาเรือน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย)
- 3.3 อาชีพ ทำนา รับจ้างที่ท่าเรือเชียงแสน

หมู่ 9 บ้านสันมะเค็ด

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ประมาณปีพ.ศ. 2485 เริ่มมีคนมาอยู่อาศัย ชาวบ้านมาจากอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในอดีตมีต้นมะเค็ดอยู่จำนวนมาก
2. รูปภาษาและความหมาย
- 2.1 การสร้างคำ สั้น + มะเค็ด
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ สั้น คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่แสดงว่าที่นั่น เป็นเนิน และมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากจนเป็น ลักษณะเด่น
- มะเค็ด ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง ลำต้นมีหนามยาว ใบรูปไข่กลับหรือค่อนข้างกลม ตามยอดอ่อนด้านล่างของใบและดอกมีขนนุ่ม ผลมีเนื้อหลายเมล็ด
3. ลักษณะทั่วไป
- 3.1 จำนวนประชากร 130 หลังคาเรือน ประมาณ 500 กว่าคน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย) ไทลื้อ 10%
- 3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่

หมู่บ้าน ดอยคำ

1. ประวัติความเป็นมา
- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 6 บ้านปางหมอปาง ระหว่างปี พ.ศ. 2526 – 2527 ชาวบ้านอพยพมาจากบ้านหนองบัวสด และก่อตั้งเป็นปึกหนึ่ง
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนมีต้นมะม่วงอยู่ต้นหนึ่ง ซึ่งมีตำนานเล่าว่าทุกคืนเดือนขึ้นสิบห้าค่ำ ต้นมะม่วงนี้จะเรืองแสงเป็นสีทอง ซึ่งกลายเป็นที่มาของบ้านม่วงคำ แต่ชื่อบ้านม่วงคำมีอยู่แล้ว จึงเปลี่ยนเป็นดอยคำ
2. รูปภาษาและความหมาย
- 2.1 การสร้างคำ ดอย + คำ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ดอย ภูเขา
- คำ มาจากคำว่า ทองคำ ซึ่งเป็นสีของแสงที่เปล่งมาจากต้นมะม่วงในตำนาน
- ดอยคำ ชื่อภูเขา
3. ลักษณะทั่วไป
- 3.1 จำนวนประชากร 86 หลังคาเรือน 248 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน
- 3.3 อาชีพ ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่ว

หมู่ 11 บ้านแม่คำใต้

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 1 แม่คำเกษตรเมื่อปีพ.ศ.2536 ประชากรอพยพมาจากลำพูน เชียงใหม่

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีแม่น้ำคำไหลจากมาจากทิศตะวันตกทางตอนใต้ของหมู่บ้าน

2. ภูษาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ แม่คำ + ใต้

2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท

2.3 ความหมายของรูปคำ
แม่ มาจากคำว่า แม่น้ำ
คำ มาจากคำว่า ทองคำ
แม่คำ ชื่อแม่น้ำคำ
ใต้ ทิศใต้

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร 157 หลังคาเรือน 580 คน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน ยอง 10%

3.3 อาชีพ ทำนา 90% รับจ้าง 8% ค้าขายและรับราชการ 2%

หมู่ 12 บ้านป่าสักน้อยกลาง

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2397 แยกตัวออกจากหมู่ 3 บ้านป่าสักน้อย

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน แยกมาจากบ้านป่าสักน้อย และตั้งอยู่บริเวณตรงกลางระหว่างหมู่ 3 บ้านป่าสักน้อย และหมู่ 13 บ้านป่าสักน้อยใน

2. ภูษาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ ป่าสักน้อย + กลาง

2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท

2.3 ความหมายของรูปคำ
ป่า ดง ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นอยู่มาก
สัก ไม้ผลัดใบชนิดหนึ่ง
ป่าสัก ป่าที่มีต้นสักอยู่จำนวนมาก
น้อย ไม่มาก น้อย จ้อย
กลาง ไม่ค่อนไปทางใดทางหนึ่ง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร 220 หลังคาเรือน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน

3.3 อาชีพ เกษตรกร

หมู่ 13 บ้านป่าสักน้อยใน

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกจากหมู่ 3 บ้านป่าสักน้อยปีพ.ศ.2540 แยกหลังจากหมู่ 12 บ้านป่าสักน้อยกลางประมาณ 6-7 เดือน ชาวบ้านอพยพมาจากลำพูน และเชียงใหม่
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน แยกมาจากบ้านป่าสักน้อย และตั้งอยู่บริเวณในสุด (ถัดจากบ้านป่าสักน้อยและบ้านป่าสักน้อยกลาง)หากเดินทางมาจากอำเภอเมือง

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ป่าสักน้อย + ใน
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นุพบท
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ป่า มาจากคำว่า แม่น้ำ
สัก ไม้ผลัดใบชนิดหนึ่ง
ป่าสัก ป่าที่มีต้นสักอยู่จำนวนมาก
น้อย ไม่มาก น้อย จ้อย
ใน ตรงกันข้ามกับนอก

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 177 หลังคาเรือน ชาย 346 คน หญิง 331 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน
- 3.3 อาชีพ เกษตรกร ทำนาปีละ 2 ครั้ง

ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน

หมู่ 1 บ้านแม่มะ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2495 ภายหลังได้แยกออกจากตำบลป่าสักในปีพ.ศ. 2518
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มาจากแม่น้ำมะที่ไหลมาจากแม่สายผ่านบริเวณหมู่บ้าน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แม่ + มะ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ แม่ มาจากคำว่า “แม่น้ำ”
มะ (ก.) วาง พาด ฟิง ทับ
(น1.) คำนำหน้าเรียกต้นไม้บางอย่างที่มีผล
(น2.) นาง – คำนำหน้าเรียกหญิงที่ไม่สูงอายุ

แม่มะ ชื่อแม่จ้ำ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 119 หลังคาเรือน 485 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน ชาวเขาสองครอบครัว คนจากลำพูนและ เชียงใหม่อพยพมา
- 3.3 อาชีพ ทำนา ไร่ข้าวโพด ปลูกถั่วลิสง

หมู่ 2 บ้านสันตันธง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2470
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีศาลเจ้าพ่อสิงห์แก้ว สิงห์ทอง สิงห์คำ ซึ่งสมัยก่อนมีต้นธงอยู่ใกล้ ๆ

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สัน + ตันธง
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ สัน คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่แสดงว่าที่นั้น เป็นที่เนินและมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากจนเป็นลักษณะเด่น
ตันธง เรียกปอที่ปลูกไว้ตามบ้านเพื่อใช้พันเชือก

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 247 หลังคาเรือน ประมาณ 700 กว่าคน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ยอง (น้อยกว่า 10%) ลาวพวน 30% ที่เหลือเป็น ไทยวน
- 3.3 อาชีพ ทำนาเช่า ไร่ถั่วเหลือง

หมู่ 3 บ้านด้าย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2476 โดยการนำของนายคำป่า น้อยหมอผู้ซึ่งได้นำชาวบ้าน ประมาณ 10 กว่าครอบครัวมาแผ้วถางที่ทำกิน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อนี้ได้มาแต่สมัยบ้านนี้ยังเป็นป่าไม้สักและมีป่าดอกด้ายมากมาย

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ด้าย
- 2.2 ชนิดของคำ นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ด้าย ดอกหงอนไก่

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 250 หลังคาเรือน ประมาณ 500 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (แพร์ น่าน)
- 3.3 อาชีพ ทำนา

หมู่ 4 บ้านสันสลี

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2515
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน หลังวัดสันสลี มีต้นโพใหญ่อยู่

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สัน + สลี
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ สัน คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่แสดงว่าที่นั่น
เป็นที่เนินและมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากจนเป็นลักษณะเด่น
สลี ต้นโพ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 104 หลังคาเรือน 370 กว่าคน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ยอง (80%) ไทยวน (แพร์ ลำปาง)
- 3.3 อาชีพ ทำนา รับจ้าง

หมู่ 5 บ้านเวียงแก้ว

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2515 เดิมเป็นหมู่ 15 บ้านเวียงแก้ว ขึ้นอยู่กับตำบลป่าสัก ชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้าน คือชาวลำปาง เชียงใหม่ ลำพูน คนเฒ่าคนแก่ตั้งชื่อนี้
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ เวียง + แก้ว
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ เวียง เมือง
แก้ว สิ่งที่มีค่า สิ่งที่น่ารัก

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 986 หลังคาเรือน 1,037 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ (ประมาณ 7-8 หลังคาเรือน) ไทยวน (ลำปาง เชียงใหม่ ลำพูน)
- 3.3 อาชีพ เลี้ยงหมู วัว ปลา เพาะเห็ด ประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จักสาน แปรรูปอาหาร

หมู่ 6 บ้านจิวเฒ่า

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านกลุ่มแรกอพยพมาจากจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ และบางส่วนจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อปี 2501 โดยแยกออกจากหมู่ 1 บ้านแม่มะ
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีต้นจิวต้นใหญ่อยู่จำนวนมากในหมู่บ้าน

2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	หนอง บึง บ่อ แอ่งน้ำ ปลาสะเด็ด ปลาหมอบ - ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง
3. ลักษณะทั่วไป	
3.1 จำนวนประชากร	446 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	ทำนา รับจ้าง

หมู่ 9 บ้านศรีดอนมูลกลาง

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ในปีพ.ศ. 2472 ราษฎรจากบ้านดง ตำบลจันจว้า อพยพมาตั้งรกราก กลุ่มราษฎรมาจากลำพูน เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน อพยพมาสมทบ เดิมหมู่บ้านมีชื่อว่าป่าถ่อน เนื่องจากมีต้นถ่อนอยู่มาก เดิม หมู่ 9 หมู่ 12 หมู่ 13 เป็นหมู่บ้านเดียวกัน ได้แยกออกจากกันเป็นสามหมู่บ้าน ระหว่างปีพ.ศ. 2544-2547

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มาจากการค้นพบก้อนอิฐจารึกว่า "สลีดอนมูล"

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ ศรีดอนมูล + กลาง

2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท

2.3 ความหมายของรูปคำ ศรี มาจากคำว่า "สลี"
ดอน ที่สูงซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับ ลุ่ม โคน สัน เนิน
มูล (น.) โคน ราก เค้า ต้น ที่ตั้ง ที่เดิม
(ว.) มวล ทั้งหมด ทั้งสิ้น
ศรีดอนมูล ชื่อวัด ชื่อหมู่บ้าน
กลาง ลักษณะที่ไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร 296 หลังคาเรือน 964 คน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน

3.3 อาชีพ ทำนา (60%) รับจ้าง (15%) รับราชการ (10%) ค้าขาย (10%)
เลี้ยงสัตว์และอื่น ๆ (5%)

หมู่ 10 บ้านศรีบุญยืน

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2469 โดยชาวบ้านอพยพมาจากบ้านสันป่าสัก ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีการค้นพบก้อนอิฐอยู่ในบ่อน้ำที่วัด ซึ่งก้อนอิฐนั้น สลักชื่อ "สลีบุญยืน"

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ศรีบุญยืน
- 2.2 ชนิดของคำ นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ศรี มาจากคำว่า "สลี"
บุญ ความดี คุณงามความดี การกระทำความดีตามหลักคำสอนในศาสนา
ยืน อยู่นาน คงทน
ศรีบุญยืน ชื่อวัด

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 195 หลังคาเรือน ประมาณ 700 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (ลำพูน)
- 3.3 อาชีพ ทำนา

หมู่ 11 บ้านปากก้อย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เดิมเรียกปางก้อย ขึ้นอยู่กับ ตำบลห้วยไคร้ อ.แม่สาย ภายหลังได้แยกออกเป็น หมู่ 11 บ้านปากก้อย ตำบลป่าสัก อ.เชียงแสน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีห้วยกลอยขึ้นอยู่ที่วัด ชาวบ้านได้ขุดห้วยกลอยจากวัดมาทำอาหารกินที่ปาง (ที่ พักชั่วคราว) นานเข้าจึงเรียกปางกลอย และได้กลายมาเป็นปากก้อยในปัจจุบัน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ป่า + ก้อย
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ป่า ดง ที่มีต้นไม้ขึ้นมาก
ก้อย มาจากคำว่า 'ห้วยกลอย' เป็นชื่อพืชชนิดหนึ่ง

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 146 หลังคาเรือน 154 ครอบครัว 537 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (มากกว่า 50%)
- 3.3 อาชีพ ทำไร่ ทำนา ปลูกสวนแก้ว (ถ้าไม่ทำนา)

หมู่ 12 บ้านศรีดอนมูลเหนือ (ป่าอ่อนเหนือ)

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 9 บ้านศรีดอนมูลกลางในปีพ.ศ. 2544 ชาวบ้านรุ่นแรกอพยพมาจาก ลำพูน เชียงใหม่
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของหมู่ 9 บ้านศรีดอนมูล

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ศรีดอนมูล + เหนือ

2.2 ชนิดของคำ	นาม	บุพบท
2.3 ความหมายของรูปคำ	ศรี	มาจากคำว่า "สลี"
	ดอน	ที่สูงซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับ ลุ่ม โคน สัน เนิน
	มูล	(น.) โคน ราก เค้า ตัน ที่ตั้ง ที่เดิม (ว.) มวล ทั้งหมด ทั้งสิ้น
	ศรีดอนมูล	ชื่อวัด ชื่อหมู่บ้าน
	เหนือ	ทิศเหนือ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	170 หลังคาเรือน 508 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (ลำพูน เชียงใหม่)
3.3 อาชีพ	ทำนา รับจ้าง

หมู่ 13 บ้านศรีดอนมูลใต้ (บ้านป่าถ่อนใต้)

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 9 บ้านศรีดอนมูลกลางในปี พ.ศ. 2547 ชาวบ้านรุ่นแรกอพยพมาจาก ลำพูน เชียงใหม่
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน เดิมชื่อหมู่บ้านป่าถ่อน ภายหลังมีการค้นพบก้อนอิฐในวัดสลักว่า สลีดอนมูล จึงเปลี่ยนชื่อเป็นหมู่บ้าน ศรีดอนมูล

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ศรีดอนมูล + ใต้	
2.2 ชนิดของคำ	นาม	บุพบท
2.3 ความหมายของรูปคำ	ศรี	มาจากคำว่า 'สลี'
	ดอน	ที่สูงซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับ ลุ่ม โคน สัน เนิน
	มูล	(น.) โคน ราก เค้า ตัน ที่ตั้ง ที่เดิม (ว.) มวล ทั้งหมด ทั้งสิ้น
	ศรีดอนมูล	ชื่อวัด ชื่อหมู่บ้าน
	ใต้	ทิศใต้

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	122 หลังคาเรือน 296 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน
3.3 อาชีพ	รับจ้าง (ทำนาเช่า) ทำการเกษตร

ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน

หมู่ 1 บ้านแซว

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เริ่มเป็นหมู่บ้านตั้งแต่ประมาณ 100 กว่าปีที่แล้ว โดยกลุ่มแรกที่มาตั้งรกรากในหมู่บ้านคือชาวเชียงใหม่
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อน พ่อค้าชาวเชียงใหม่ได้ล่องแพมาตามแม่น้ำโขงเพื่อเสาะหาของป่า และเรือได้มาติดอยู่บริเวณกว๊านที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นออกมา อยู่บริเวณที่แม่น้ำโขงไหลโค้งหักมุมลงทางทิศใต้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านแซวในปัจจุบัน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แซว
- 2.2 ชนิดของคำ วิเศษณ์
- 2.3 ความหมายของรูปคำ แซว แปลว่า แหลม

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 220 หลังคาเรือน 400 กว่าคน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (เชียงใหม่)
- 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ข้าวโพด ประมงในแม่น้ำโขง

หมู่ 2 บ้านทุ่ง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งในปีพ.ศ. 2458 เริ่มจากนายโน วงศ์โน นำชาวบ้านจากบ้านแม่เงิน ตำบลบ้านแซว จำนวน 47 ครอบครัวย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณหมู่บ้านเป็นที่ราบทั้งหมด เป็นการตั้งตามสภาพที่ตั้งของหมู่บ้าน นอกจากนั้นยังเป็นการตั้งชื่อตามนายทุ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ริเริ่มนำชาวบ้านอพยพมาตั้งชุมชน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ทุ่ง
- 2.2 ชนิดของคำ นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ทุ่ง ที่ราบโล่ง

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 212 หลังคาเรือน 774 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน
- 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ข้าวโพด ไร่ข้าง

หมู่ 3 บ้านท่าขันทอง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ในปีพ.ศ. 2505 นายสิงห์ อนุภาพ นำชาวบ้านอพยพมาจากอำเภอโนนทอง จ. ร้อยเอ็ด จำนวน 8 ครัวเรือน โดยในอดีตอยู่ร่วมกับหมู่ 1 บ้านแซว ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 ได้รับการยกฐานะเป็นหมู่บ้านโดยมีนายเต็ม สมนึกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีวัดชื่อว่าวัดพระขรรค์ทอง และนำคำว่า "ท่า" มาจากคำว่า "ท่าเรือ" เพราะเดิมใช้ทางสัญจรโดยใช้เรือ

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ท่า + ขันทอง
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ท่า ที่สำหรับขึ้นลงริมน้ำ
ขัน มาจากคำว่า "พระขรรค์"
ทอง มาจากคำว่า "ทองคำ"
ขันทอง ชื่อวัด (พระขรรค์ทอง)

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 140 หลังคาเรือน 483 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นคนอีสานทั้งหมู่บ้าน ไทยวน 2-3 ครัวเรือน
- 3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน

หมู่ 4 บ้านห้วยเตือ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2512
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งตามชื่อลำห้วยเตือ ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ห้วย + เตือ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ห้วย ลำน้ำที่ไหลจากภูเขา เล็กกว่าแม่น้ำ
เตือ มาจากคำว่า "มะเตือ"
ห้วยเตือ ชื่อลำห้วย

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 145 หลังคาเรือน 1,400 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า เมี่ยน จีนฮ่อ
- 3.3 อาชีพ ทำไร่ข้าวโพด สวนยาง

หมู่ 5 บ้านป่าดิง

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน

พ.ศ. 2494	นายหน่อแก้ว แก้วดำ ได้นำชาวบ้านจำนวนหนึ่งอพยพจากบ้านแซวไปบ้านแม่แอบ ซึ่งอยู่ใต้การปกครองของตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน
พ.ศ. 2508 – 2509	ชาวเชียงแสน ไทลื้อได้อพยพมาสบทบ
พ.ศ. 2510	หมู่บ้านได้ย้ายมาอยู่ใต้การปกครองของตำบลบ้านแซว อ.เชียงแสน กลายเป็น หมู่ 12 บ้านป่าดิ่ง
พ.ศ. 2527	ตำบลบ้านแซวได้แยกออกเป็นตำบลแม่เงิน บ้านป่าดิ่งจึงเปลี่ยนเป็นหมู่ 5 ตำบลบ้านแซว

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีต้นตึ้งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ป่า + ตึ้ง
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ป่า ตึ้ง ที่ที่มีต้นไม้ขึ้นมาก ตึ้ง ไม้ผลัดใบชนิดหนึ่ง สูงถึง 25 เมตร ลำต้นอ้วนและสั้น กิ่งก้านเป็น ตะปุ่มตะป่ำและคดงอ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	344 หลังคาเรือน 1,792 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทลื้อจากสิบสองปันนา (50%) ไทยวน
3.3 อาชีพ	ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด เกษตรกรรม

หมู่ 6 บ้านเกาะผาคำ

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	ในปีพ.ศ. 2525 ได้ก่อตั้งเป็นหมู่บ้านโดยแยกมาจากหมู่ 1 บ้านแซว
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	มีห้วยผาคำไหลผ่านหมู่บ้านลงสู่ม่านน้ำโขง ต่อมาได้เกิดเป็นเกาะขึ้นกลางแม่น้ำโขงจึงได้ตั้งชื่อว่า เกาะผาคำ ที่ได้ชื่อว่าผาคำนั้นเนื่องจากลำห้วยได้ไหลลงหน้าผา ทำให้เกิดบริเวณที่เป็นเว้ากันแหลม ซึ่งคนสมัยก่อนได้มาร่อนทรายเพื่อหาทองคำ

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	เกาะ + ผาคำ
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	เกาะ ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ ผา หินก้อน ขนาดใหญ่ ก้อนหินที่ย่อยจากผาหรือหินก้อนใหญ่ คำ มาจากคำว่า “ทองคำ” เกาะผาคำ ชื่อเกาะแก่งในแม่น้ำโขงบริเวณบ้าน เกาะผาคำ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	79 หลังคาเรือน 271 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (แพร์ พะเยา ลำปาง) ลาว (จากหลวงพระบาง) ไทลื้อ (จากสิบสองปันนา)
3.3 อาชีพ	ปลูกข้าวโพด ยาสูบ ผักกาด

หมู่ 7 บ้านสบกก

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	แยกออกมาจากหมู่ 1 บ้านแซว ในปีพ.ศ. 2498 ในปีพ.ศ. 2488 นายเล็กซ์ ชันเดย์ ได้มาตั้งกิจการโรงบ่มยาสูบ ต่อมาปีพ.ศ. 2498 ใช้ชื่อหมู่บ้านว่า บ้านประสพสม และในปีพ.ศ. 2500 ได้เปลี่ยนมาเป็น หมู่ 7 บ้านสบกก
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	ตั้งชื่อตามสภาพภูมิประเทศที่แม่น้ำกกไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขงในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	สบ + กก
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	สบ บริเวณที่แม่น้ำตั้งแต่สองสายขึ้นไปมาบรรจบกัน กก ชื่อแม่น้ำกก

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	117 หลังคาเรือน 158 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (น่าน ลำพูน แพร์) 50% ขมุ (จากลาว) 2% ไทลื้อ ลาวอีสาน
3.3 อาชีพ	ทำงานในโรงงานยาสูบ ปลูกข้าวโพด

หมู่ 8 บ้านสวนดอก

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	ในปีพ.ศ. 2480 มีคนลาวจากเวียงจันทน์มาตั้งโรงงานยาสูบ ชาวบ้านส่วนหนึ่งจากลาวได้ติดตามมาทำไร่ยาสูบ
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	สมัยก่อนแม่น้ำโขงไม่ไหลผ่านหมู่บ้านนี้ทางทิศตะวันออก ต่อมาแม่น้ำโขงเปลี่ยนทิศทาง แม่น้ำโขงจึงไหลผ่านบ้านสวนดอก ในสมัยนั้นฝั่งลาวมีหมู่บ้านสวนดอกซึ่งเต็มไปด้วยดอกไม้ ในขณะที่ฝั่งไทยเต็มไปด้วยต้นสัก ต่อมาเมื่อมีการแบ่งเขตประเทศไทย-ลาวใหม่ หมู่บ้านนี้จึงใช้ชื่อสวนดอกจากฝั่งลาวนั้น

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	สวน + ดอก
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	สวน บริเวณที่ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก ดอก มาจากคำว่า "ดอกไม้"

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 77 หลังคาเรือน 285 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ (7 ครัวเรือน) ไทใหญ่ ลาว
3.3 อาชีพ ปลุกข้าวโพด ไร่ยาสูบ เลี้ยงวัว

หมู่ 9 บ้านห้วยกว๊าน

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2549 ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวเมียน (เย้า) ที่อพยพมาจากประเทศจีน
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งตามชื่อห้วยกว๊าน ซึ่งเป็นลำน้ำที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ห้วย + กว๊าน
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ ห้วย ลำน้ำที่ไหลจากภูเขา เล็กกว่าแม่น้ำ
กว๊าน บึง น้ำตื้นลึก น้ำตื้นที่ไหลวน
ห้วยกว๊าน ชื่อลำห้วยกว๊าน

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 86 ครัวเรือน ประมาณ 500 กว่าคน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน เมียน (มาจากประเทศจีน)
3.3 อาชีพ ปลุกไร่ข้าวโพด ไร่ยางพารา

หมู่ 10 บ้านสันทรายทองงาม

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เริ่มเป็นหมู่บ้านในปีพ.ศ. 2509 เนื่องจากน้ำท่วมชาวบ้านจึงอพยพมา เดิมชื่อ บ้านปากกล้วย ได้การปกครองของตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน โดยกลุ่มแรกที่มาตั้งรกรากในหมู่บ้านคือชาวแม่สาย และชาวลำปาง พ.ศ. 2518 ขึ้นอยู่กับตำบลปากอ อ.แม่จัน และในพ.ศ. 2536 ได้แยกออกมาเป็นหมู่ 10 ตำบลบ้านแซว อ.เชียงแสน
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนบริเวณหมู่บ้านมีหนองทรายสีขาว ซึ่งถือเป็นทรายที่มีความงามสามารถนำไปใช้เป็นวัสดุในการสร้างวัดได้

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สัน + ทราย + ทอง + งาม
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม นาม วิเศษณ์
2.3 ความหมายของรูปคำ สัน คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่ที่เป็นเนิน และมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากจนเป็นลักษณะเด่น
ทราย วัตถุที่เป็นหินขนาดเล็ก มาลักษณะรุ่มซุยไม่เกาะกัน

กอง ลักษณะผสมรวมกันไว้
งาม สวย ลักษณะที่เห็นแล้วชวนยินดีชวนพึงใจ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 240 หลังคาเรือน 1,200 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ (80 ครัวเรือน) ไทยวน (พะเยา ลำปาง) ยอง
3.3 อาชีพ ปลุกข้าวโพด รับจ้าง สวนยาง ค้าขาย

หมู่ 11 บ้านแม่แอบ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เดิมเป็นฐานที่ตั้งของทหารกองพล 5 จากประเทศจีน ซึ่งเป็นกองทหารที่ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ปฏิบัติภารกิจช่วยประเทศไทยในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ภายหลังได้ตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านแม่แอบนี้ และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2515
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามแม่น้ำแอบที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แม่ + แอบ
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ แม่ คำเรียกแม่น้ำใหญ่
แอบ ชื่อพืชชนิดหนึ่ง
แม่แอบ ชื่อแม่น้ำแอบ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 486 หลังคาเรือน 2,262 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ลัวะ จีนฮ่อ ไทใหญ่ อาข่า ไทลื้อ ว้าดำ มูเซอขาว เมี่ยน

หมู่ 12 บ้านห้วยข่อยหล่อย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชนเผ่าเมี่ยนอพยพมาจากอำเภอเชียงคำ ตั้งแต่พ.ศ. 2512 โดยในตอนแรกขึ้นอยู่กับบ้านห้วยเดื่อจนกระทั่งได้แยกออกมาเป็นบ้านห้วยข่อยหล่อย เมื่อพ.ศ. 2532
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามห้วยข่อยหล่อยซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน (ที่มาของชื่อ "ข่อยหล่อย" เล่ากันว่า บริเวณข้างห้วยมีต้นข่อยขึ้นอยู่ และเป็นต้นข่อยที่มีรสชาดีอร่อยเมื่อนำมารับประทาน)

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ห้วย + ข่อยหล่อย
2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ ห้วย ลำน้ำที่ไหลจากภูเขา เล็กกว่าแม่น้ำ

ข่อย ไม้ยืนต้นขนาดกลาง มักขึ้นตามป่าต่ำและริมน้ำ
หล่อย เพี้ยนมาจากคำว่า "อรัย"
ห้วยข่อยหล่อย ชื่อลำห้วยข่อยหล่อย

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 40 ครัวเรือน ประมาณ 400 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ เมียน อาข่า มูเซอ
- 3.3 อาชีพ ทำไร่ข้าวโพด ปลูกสวนยาง ปลูกข้าวไร่

หมู่ 13 บ้านห้วยน้ำเย็น

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2513 โดยชาวบ้านรุ่นแรกอพยพมาจากเทิง ภูชี้ฟ้า
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน บริเวณหมู่บ้านมีห้วยน้ำเย็นไหลผ่าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ห้วย + น้ำเย็น
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ห้วย ลำน้ำที่ไหลจากภูเขา เล็กกว่าแม่น้ำ
น้ำ มาจากคำว่า "แม่น้ำ"
ห้วยน้ำเย็น ชื่อลำห้วยน้ำเย็น

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 70 หลังคาเรือน 475 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ เมียน
- 3.3 อาชีพ ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด สวนยางพารา

หมู่ 14 บ้านแซวกกลาง

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกออกมาจากหมู่ 1 บ้านแซวเมื่อปีพ.ศ. 2546
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน สมัยก่อนพ่อค้าชาวเชียงใหม่ได้ล่องแพมาตามแม่น้ำโขงเพื่อเสาะหาของป่า และได้มาติดอยู่บริเวณกว๊านที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นออกมา อยู่บริเวณที่แม่น้ำโขงไหลโค้งหักมุมลงทางทิศใต้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านแซวในปัจจุบัน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แซว + กลาง
- 2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท
- 2.3 ความหมายของรูปคำ แซว แปลว่า แหลม
กลาง ส่วนที่ไม่ค่อนไปในข้างใดข้างหนึ่ง

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 120 หลังคาเรือน

- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (เชียงใหม่)
 3.3 อาชีพ ปลุกข้าว ข้าวโพด

หมู่ 15 บ้านห้วยขวาน

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 14 บ้านแซวกกลางเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2543 โดยกลุ่มคนได้
 ขยับขยายครัวเรือนมาจากบ้านแซวกกลาง
 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน บริเวณหมู่บ้านมีหาดหิน ซึ่งลำห้วยขวานไหลมาพบกับแม่น้ำโขงบริเวณหาด
 หินนั้นพอดี จึงเกิดเป็นวังน้ำวนขึ้น หมู่บ้านจึงได้ชื่อว่า ห้วยขวาน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ หัว + ขวาน
 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
 2.3 ความหมายของรูปคำ หัว สิ่งที่เริ่มต้นหรือเป็นยอดของสิ่งต่างๆ
 ขวาน ชื่อลำห้วยขวาน

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 47 หลังคาเรือน 140 คน
 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (เชียงใหม่)
 3.3 อาชีพ ปลุกข้าวโพด ประมง (ปลาคว่ำ ปลากรด) ทำนา

ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน

หมู่ 1 บ้านสันตันเปา

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ประมาณปี พ.ศ. 2505 ราษฎรชาวไทยลื้อหนีน้ำท่วมมาจากเกาะปลาสะป้าก
 ต่อมาปีพ.ศ. 2510 บ้านสันตันเปาขึ้นอยู่กับหมู่ 3 บ้านป่าคา ภายหลังได้รับ
 การประกาศตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อพ.ศ. 2524

- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามตันเปาซึ่งขึ้นอยู่มากบริเวณหมู่บ้าน

2. รูปลักษณ์และความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ สัน + ตันเปา
 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
 2.3 ความหมายของรูปคำ สัน คำนำหน้าเรียกชื่อสถานที่แสดงว่าที่นั่นเป็นที่เนินและมีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 มากจนเป็นลักษณะเด่น
 ตันเปา ไม้ผลัดใบ สูงถึง 25 ม. เปลือกต้นสีเทาแข็ง และหนามมาก มีรอย
 แตกเล็ก ๆ เปลือกด้านในสีแดงออกน้ำตาล น้ำยางสีเหลืองอ่อนถึง
 น้ำตาล

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	162 หลังคาเรือน 471 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ยอง ไทลื้อ ไทยวน (เชียงใหม่ ลำพูน อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย)
3.3 อาชีพ	ทำนา ไร่ข้าวโพด

หมู่ 2 บ้านสบยาย

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน เดิมขึ้นอยู่กับหมู่ 5 บ้านปางของ ในสมัยที่ตำบลแม่เงินยังรวมอยู่กับตำบลบ้านแซว ต่อมาได้แยกเป็นหมู่ 13 บ้านสบยาย ภายหลังเมื่อตำบลแม่เงินได้แยกตัวออกจากตำบลบ้านแซวในพ.ศ. 2526 หมู่ 13 บ้านสบยายจึงได้เปลี่ยนเป็น หมู่ 2 บ้านสบยาย ตำบลแม่เงิน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามลำห้วยน้ำยาย

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	สบ + ยาย
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	สบ บริเวณที่แม่น้ำตั้งแต่สองสายขึ้นไปมาบรรจบกัน ยาย ชื่อลำห้วยน้ำยาย

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	90 หลังคาเรือน 284 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน ไทลื้อ ยอง ลาว
3.3 อาชีพ	ปลูกสวนข้าวโพด สวนถั่ว ยาสูบ ข้าว

หมู่ 3 บ้านป่าคา

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2452 โดยชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากคือชาวลำปาง และชาวบ้านอำเภอแม่ทะ จังหวัดพะเยา
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านเคยมีภูเขาหินปูนอยู่มากตามที่ราบ ปัจจุบันบริเวณนั้นได้ถูกถางเป็นพื้นที่ทำนาทั้งหมด

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ป่า + คา
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ป่า ที่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่มาก คา ชื่อภูเขาชนิดหนึ่ง

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	142 หลังคาเรือน 547 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน ลาว (5 คน)

3.3 อาชีพ

ปลูกไร่ข้าวโพด นาข้าว สวนถั่วเหลือง จักสาน สมุนไพรชาวบ้าน ดอกไม้แห้ง เย็บผ้า

หมู่ 4 บ้านแม่คำ

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านในรุ่นแรกอพยพมาจากลำปาง

1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน กลุ่มชาวบ้านมาตั้งรกรากอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำคำเพราะลุ่มแม่น้ำคำเป็นดินแดนอุดมสมบูรณ์ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามแม่น้ำคำ

2. รูปลักษณ์และความหมาย

2.1 การสร้างคำ

แม่ + คำ

2.2 ชนิดของคำ

นาม นาม

2.3 ความหมายของรูปคำ

แม่ มาจากคำว่า "แม่น้ำ"

คำ มาจากคำว่า "ทองคำ"

แม่คำ ชื่อแม่น้ำคำ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร

174 หลังคาเรือน

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์

ไทยวน (ลำปาง) ลาว

3.3 อาชีพ

รับจ้างทั่วไป รับราชการ (50%) ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ประมง (40%) ช่างค้าขาย (10%)

หมู่ 5 บ้านปงของ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2461 ชาวบ้านอพยพมาจากบ้านด่านแขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว สมัยนั้นยังขึ้นอยู่กับตำบลบ้านแซว ต่อมาในปีพ.ศ. 2527 ตำบลบ้านแซวได้แยกออกเป็นตำบลแม่เงิน หมู่ 5 บ้านปงของจึงได้ย้ายมาอยู่ใต้การปกครองของตำบลแม่เงิน
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามภูมิประเทศซึ่งเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำโขง

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ปง + ของ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ปง ที่ริมฝั่งน้ำ
ของ มาจากคำว่า "แม่น้ำโขง"

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 158 ครัวเรือน 505 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน ไทลื้อ ลาว พม่าและไทใหญ่
- 3.3 อาชีพ ทำไร่ข้าวโพด นา ถั่วเหลือง ผัก

หมู่ 6 บ้านแม่เงิน

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน ก่อตั้งปีพ.ศ. 2391 โดยกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากคือชาวลำปาง นำโดยการนำของนายแสน กั้นทะ และนายคำป่า
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามแม่น้ำเงินที่ไหลผ่าน

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แม่ + เงิน
- 2.2 ชนิดของคำ นาม นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ แม่ มาจากคำว่า "แม่น้ำ"
เงิน ชื่อแม่น้ำเงิน

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 105 หลังคาเรือน 299 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน
- 3.3 อาชีพ รับจ้าง รับราชการ

หมู่ 7 บ้านไร่

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกตัวออกมาจากหมู่ 4 บ้านแม่คำเมื่อพ.ศ. 2510
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ชาวบ้านที่อพยพมาจากอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีอาชีพทำนาทำไร่

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ไร่
- 2.2 ชนิดของคำ นาม
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ไร่ ที่ปลูกพืชในป่า

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 218 หลังคาเรือน 1,036 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวนเป็นส่วนใหญ่ จีนฮ่อ และม้งอาศัยอยู่ประปราย
- 3.3 อาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงหมู เพาะเห็ด

หมู่ 8 บ้านป่าคาใต้

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกตัวมาจากหมู่ 2 บ้านป่าคาเมื่อพ.ศ. 2542
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านเคยเป็นป่าหญ้าคา และตั้งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านป่าคา

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ป่าคา + ใต้
- 2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ป่า ที่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่มาก
คา ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง
ใต้ ทิศใต้

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 145 หลังคาเรือน 507 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (พะเยาและลำปาง)
- 3.3 อาชีพ ปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง นาปี รับจ้างทั่วไป

หมู่ 9 บ้านป่าคาเหนือ

1. ประวัติความเป็นมา

- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกตัวออกจากหมู่ 2 บ้านป่าคาเมื่อพ.ศ. 2542
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านเคยมีหญ้าคาขึ้นอยู่มากตามที่ราบ ปัจจุบันบริเวณนั้นได้ถูกถางเป็นพื้นที่ทำนาทั้งหมด เหลือแต่บริเวณบนภูเขา อีกทั้งบ้านนี้ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านป่าคา จึงเรียกว่า "บ้านป่าคาเหนือ"

2. รูปภาพและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ ป่าคา + เหนือ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท
- 2.3 ความหมายของรูปคำ ป่า ที่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่มาก
คา ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง
เหนือ ทิศเหนือ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	463 หลังคาเรือน 563 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน (อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง)
3.3 อาชีพ	ทำนา ไร่ข้าวโพด ไร่ถั่วเหลือง

หมู่ 10 บ้านปงของเหนื่อ

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	แยกตัวออกจากหมู่ 5 บ้านปงของเมื่อพ.ศ. 2545
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	ตั้งชื่อตามลำน้ำโขงและอยู่ทางทิศเหนือของบ้านปงของ

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ปงของ + เหนื่อ
2.2 ชนิดของคำ	นาม บุพบท
2.3 ความหมายของรูปคำ	ปง ที่ริมฝั่งน้ำ ของ มาจาก "แม่น้ำโขง" เหนื่อ ทิศเหนือ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	186 หลังคาเรือน 606 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ไทยวน ไทลื้อ
3.3 อาชีพ	ปลูกข้าวข้าวโพด ผักสวนครัว ยาสูบ

หมู่ 11 บ้านธารทอง

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน	แยกตัวออกจากหมู่ 7 บ้านไร่เมื่อพ.ศ. 2546
1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน	นายอำเภอเป็นผู้ตั้งให้

2. รูปภาษาและความหมาย

2.1 การสร้างคำ	ธาร + ทอง
2.2 ชนิดของคำ	นาม นาม
2.3 ความหมายของรูปคำ	ธาร สายน้ำ ทอง ทองคำ

3. ลักษณะทั่วไป

3.1 จำนวนประชากร	216 หลังคาเรือน 1,538 คน
3.2 กลุ่มชาติพันธุ์	ม้งชาว อาข่า (4 ครอบครัว)
3.3 อาชีพ	ทำไร่ข้าวโพด ไร่ข้าว ไร่ค้ายาย บักฉ่ำ

หมู่ 12 บ้านแม่คำเหนือ

1. ประวัติความเป็นมา

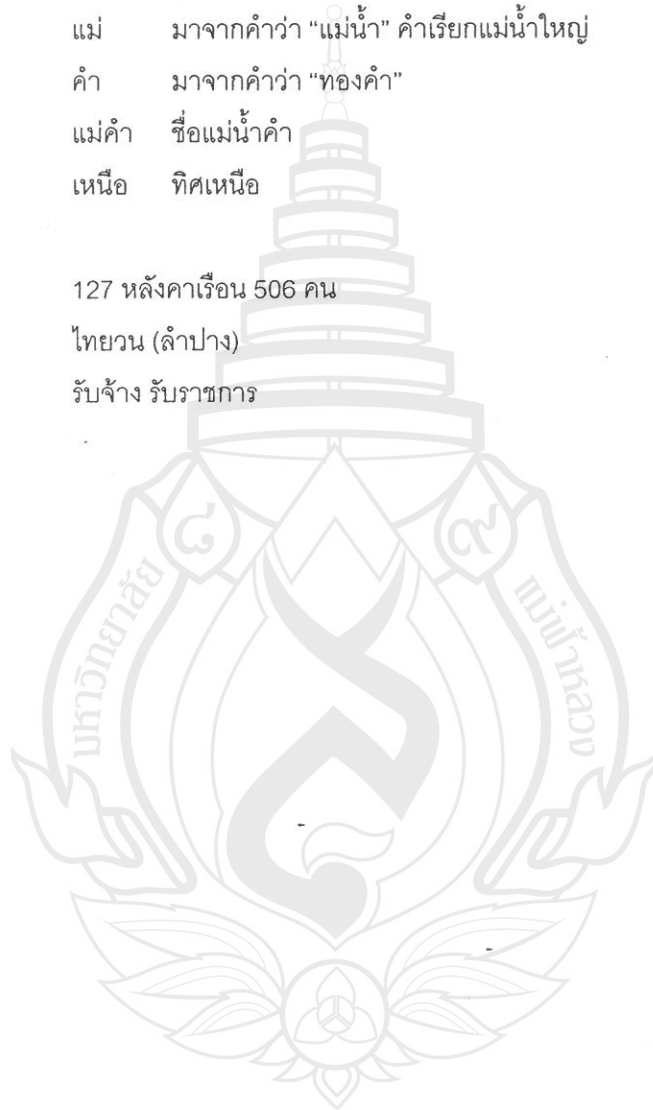
- 1.1 ความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้าน แยกมาจากหมู่ 4 บ้านแม่คำเมื่อพ.ศ. 2546 ชาวบ้านกลุ่มแรกที่มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาจากอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- 1.2 เหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งชื่อตามแม่น้ำคำและอยู่ทางทิศเหนือของบ้านแม่คำ

2. รูปภาษาและความหมาย

- 2.1 การสร้างคำ แม่คำ + เหนือ
- 2.2 ชนิดของคำ นาม บุพบท
- 2.3 ความหมายของรูปคำ
แม่ มาจากคำว่า "แม่น้ำ" คำเรียกแม่น้ำใหญ่
คำ มาจากคำว่า "ทองคำ"
แม่คำ ชื่อแม่น้ำคำ
เหนือ ทิศเหนือ

3. ลักษณะทั่วไป

- 3.1 จำนวนประชากร 127 หลังคาเรือน 506 คน
- 3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยวน (ลำปาง)
- 3.3 อาชีพ รับจ้าง รับราชการ

1. Segmentals

1.1 Consonants

Place of articulation		Labial	Alveolar	Palatal	Velar	Glottal
Manner of articulation						
Stop	vl. unasp.	p	t	c	k	ʔ
	vl. asp.	ph	th	ch	kh	
	vd.	b	d			
Non-stop	Nasal	m	n		ŋ	
	Fricative	f	s			h
	Trill		r			
	Lateral		l			
	Approximant	w		j		
Consonant Clusters		pr, pl, phr, phl	tr, thr		kw, kr, kl, khw, khr, khl	

1.2 Vowels

Monophthongs	Tongue Advancement		Front	Central	Back
	Tongue Height				
	High		i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
	Mid		e, e:	ə, ə:	o, o:
Low		ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:	
Diphthongs			ia	ia	ua

2. Suprasegmentals

Tones

Tone characteristics	Symbols
Mid level	33, 0
Low falling	21, 0̂
High falling	42, 0̂
High rising	45, 0̂
Low rising	24, 0̂

1. Segmentals

1.1 Consonants

Place of articulation		Labial	Alveolar	Palatal	Velar	Glottal
Manner of articulation						
Stop	vl. unasp.	p	t	c	k	ʔ
	vl. asp.	ph	th	ch	kh	
	vd.	b	d			
Non-stop	Nasal	m	n	ɲ	ŋ	
	Fricative	f	s			h
	Trill					
	Lateral		l			
	Approximant	w		j		
Consonant Clusters			sw, lw	cw, ɲw, jw	kw, khw, ŋw	ʔw

1.2 Vowels

Monophthongs	Tongue Advancement		Front	Central	Back
	Tongue Height				
	High		i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
	Mid		e, e:	ə, ə:	o, o:
Low		ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:	
Diphthongs			ia	ia	ua

2. Suprasegmentals

Tones

Tone characteristics	Symbols
Mid rising	35, ǝ̌
Mid level	33, 0
Low level	11, ǝ̎
Mid falling	31, ǝ̌̎
High falling	53, ǝ̌̎
High level	55, ǝ̌̎